

6476 (4.)
P. VIRGILII
MARONIS BVCOLICA,

P. RAMI ELOQVENTIAE

*& philosophiæ professoris Regij
prælectionibus exposita: quibus
poëtæ vita præposita est.*

AD
CAROLVM LOTHARINGVM
CARDINALEM.

PARISIIS,

Apud Andream Wechelum, sub Pegaso, in
vico Bellouaco, Anno Salutis

1555.

AP

P. VIRGILII

MAJORIS RVGILIA

IN OCTAVIUM

AVGVSTVM

LIBER PRIMVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS

P. VIRGILII MARONIS VITA,

A PETRO RAMO EX

variis authoribus
descripta.

AD

CAROLVM LOTHARINGVM
CARDINALEM.

VBLII Virgilij Maronis o-
pera (Mecœnas) bonis & di-
scēdi cupidis adolescentibus
charissima debent esse, & ad
imitandū imprimis proposita.
Itaque tantum poētā à tam
multis tamque eruditis homi-
nibus certatim explicatū, di-
ligentia quoque nostra expli-
candam putavi. Et sicut in

tanto interpretum numero recentiores, noui semper
aliquid afferre conati sunt: sic ego post illos pro mea
etiam mediocritate certè clariorem & illustriorem re-
rum intelligentiam efficere tentavi, nonnullis partim
reiectis quæ minus idonea, partim additis quæ magis
apta propriâque viderentur: omnibus autem modo &
ratione paulò euidentiore traditis, vt sententiarū noti-
cia pueris faciliior esset, & via plenior ad Virgilij virtu-
tes cognoscendum & amandum. Et quidē quò gratius
initiū letiūsque faciamus, vnde potius meliūsve quàm
ab authoris vita auspicemur? Sic enim virtutum causa

perspecta, fructus earum laudésque plenius & vberius
 intelligentur. Naturam igitur primum, deinde doctri-
 nam, tum mores, postremo ex iis auctoritatem con-
 secutam perspiciamus. In natura, patriam, parentes, to-
 tumque animi & corporis habitum videamus. Patria,
 vicus obscurus fuit, Andes nomine, prope Mantuam,
 unde Andinus vates à Silio, & Andrades musæ à qui-
 busdam nominatæ: nunc verò Pictole dicitur: ne quis
 loci nobilitatem, ingeniorum nobilium perpetuâ ma-
 trem existimet esse, nec propterea desperet, si loco igno-
 bili & obscuro natus sit. Rectè nanque, ut apud Cice-
 ronem est, Themistoclem ferunt Seryphio cuidam in
 iurgio respondisse, cum ille dixisset, non eum sua, sed
 patriæ gloria splendorem assecutum. Nec hercle, inquit,
 si ego Seryphius essem, ignobilis essem, nec si tu Athe-
 niensis esses, clarus vnquam fuisses. Parentes, patriâ
 etiam obscuriores fuere. Maronem patrem quidam fi-
 gulum, plures Magi cuiusdam viatoris initio mercena-
 rium, mox ob industriam, generum fuisse tradiderunt:
 quem cum agriculturæ reique rusticæ & gregibus præ-
 fecisset socer, sylvis coëmûdis, & apibus curâdis pecu-
 liolum amplificauit. Mater Maia nomine. Maro diu vi-
 xit, & tandem cæcus fuit, mater tamen viro videtur su-
 perstes fuisse, & alteri viro nupsisse, ex eoque Proculum
 (de quo Donatus) Virgilij fratrem genuisse: nisi fortè vi-
 dua iam Maroni nupserit. Quicquid sit, satis constat Vir-
 gilij genus patriâ obscurius & ignobilius fuisse: ut tan-
 tò magis miremur ignobilis, & patriæ & generis tam
 nobilem partum extitisse, & quas vulgus magnorû ho-
 minum, & excellentium: causas præcipuas putat, caus-
 fas sæpe nullas esse, verâque hominis nobilitatem,
 virtute cum corporis tum animi constare, a fortuna vel
 loci vel generis nihil admodum pendere. De animi na-
 tura nominatim nihil traditur, sed tamen & doctrinam,
 & mores, & ex iis splendorem, præfagia tum per som-
 nium matri, tum nato infanti, tum puerperii religioni
 diuinitus oblata amplissimè demonstrarunt. Maia præ-
 gnans

gnans somniauit se enixam laureum ramum, quem cō-
tacta terra confestim cernebat coaluisse & excreuisse
ilico in speciem maturę arboris, refertę variis floribus,
ac fructibus: id enim sine dubio Apollinei & Phœbei
partus, id est doctrinę ostentum fuit: *sua* siquidem (vt
noster hic poëta cecinit) *laurea Phæbo:* & rursus,

-Phæbo sua semper apud me

Munera sunt lauri-

Sequenti somnium illud die, Maia cum marito rus
propinquum petens, ex itinere diuertit, atque in sub-
iecta fossa partu leuata est, Cneo Pompeio Magno, &
Marco Licinio Crasso primū Consulibus, quibus Ci-
cero designatus Aedilis Verrem accusauit: quo tēpore
ferunt infantem, vt est editus, non vagisse, sed adeo mi-
ti vultu fuisse, vt haud dubiam spem prosperioris geni-
turę iam tum indicaret: imò verò mitissimos & æquis-
simos animi mores ostenderet. Tertium religionis præ-
sagium longè nobilissimum fuit, & futurę authoritatis
& glorię certissimum indicium. Siquidem virga popu-
lea pro more regionis in puerperiis eodem statim loco
depacta, ita breui coaluit, vt multò antè satas populos
adequaret: eaque arbor Virgilij ex eo dicta, atque conse-
crata est, summa fœtarum religione suscipientium ibi,
& soluentiū vota: & Maroni nomen Virgilius inde fuit,
vt Caluus illo versu indicat:

Et vates, cui virga dedit memorabile nomen,

Alij tamen Virgilium à virginitate deriuant, vnde &
parthenias dictus est: alij Vergiliū à Vergiliis, quas Ple-
iadas Græci vocant: alij gemino ll, Virgilliū nominant.
Ergo & laureus ramus, & mitis vultus, & procera popu-
lus doctrinam & mores & gloriam naturalibus signis
demonstrarunt. Corporis verò statura grādis fuit, aqui-
linus color et subfuscus, valetudo varia, stomachus de-
bilis, caput infirmum et fluxioni sanguinis obnoxium:
appetitus cibi vinique minimus: quę tamē corporis dif-
ficultates ac molestiæ animum bene natum nequaquā
retardarunt, sed eius virtutes excellentiores approba-

runt. Atque hæc adhuc in natura memorantur, patria, parentes, animi corporisque naturalis habitus, quibus tanquam fundamentis præclare positis, virtutum ab iis orti fructus facilius cernentur: studia itaque iam videamus. Ad decimum septimum annū Cremonæ eruditus est, & Poëticā primis illis annis cōplexus est: extat enim eius adhuc pueri distichon in Balistam ludi magistrum, ob infamiam latrociniorum coopertum lapidibus:

*Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus,
Nocte diēque tuum carpe viator iter.*

Deinde opuscula quædam conscripsit. Culicem certè cū esset annorum quindecim dicitur edidisse: cuius argumentū eiusmodi est: Pastor fatigatus æstu cū sub arbore obdormisset, et serpens ad illum proreperet è palude, culex prouolauit, atque inter duo tempora aculeū pastori infixit. At ille excitatus continuò culicem contriuit, et conspectum serpentē interemit, ac sepulchrum hoc inscripto disticho fecit:

*Parue culex, pecorum custos tibi tale merenti
Funeris officium vitæ pro munere reddit.*

Paulò tamen secus hoc distichon in opusculo ipso legitur. Puerilis igitur ætas in eiusmodi studiis traducta est. Decimoseptimo anno virilem togam sumpsit, illis ipsis Consulibus iterum, quibus natus erat: acciditque ut eo die Lucretius poëta decederet. Mediolanum deinde et Neapolim ad maiores et celebriores scholas profectus, literis Græcis et Latinis summā operam dedit. Doctores eius Orbilius et Scribonius nominantur. Quantum verò profecerit in Grāmaticis et Rhetoricis, declarāt in eius operibus orationis puritas et ornatus: quin de actione nominatim ita Donatus: Pronunciavit (ait) maxima cum suauitate et miris lenociniis. Seneca tradidit Iulium Montanū poëtam solitū dicere, vi ablatum se quædam Virgilio, si et vocē posset et os et hypocrisin. Eosdem enim versus eo pronunciante bene sonare, sine illo inarescere quasi mutos. Quod postea Marcialis in suorum librorum furem vsurpauit:

Quem

Quem recitas, meus est (o Fidentine) libellus:

Sed malè cùm recitas incipit esse tuus.

Causam tamen duntaxat vnam egit: & Melissus ait Virgilium sermone tardissimum, & prope indocto similem fuisse: quod tamen ad summam hominis modestiam (de qua postea) referendum est, nō ad vllam ignorantiam: vel natura potius ab agendis causis ad poëticam reuocatus est. Rectè nanque Horatius,

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

Et Ouidius de re consimili quarto Tristium;

Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,

Et quod tentabam scribere, versus erat.

Maius in mathematicis & physicis eius studium fuit: In astrologia maximè, quod secūdo Georgico testatum est illis versibus,

Me verò primùm dulces ante omnia musæ,

(Quarum sacra fero ingenti perculsus amore)

Accipiant, cœlique vias & sydera monstrent:

Defectus solis varios, lunæque labores:

Vnde tremor terris, qua vi maria alta tumescant

Obicibus ruptis, rursusque in seipsa residant:

Quid tantum Oceano properent se tingere soles

Hyberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.

Sed & philosophiæ nulla non modò pars, sed ne secta quidem ab eo videtur ignorata. Epicuream à Silone didicit, & ecloga sexta celebrauit: Stoicas item, sed imprimis Academicas sententias variè pro rerū natura adhibuit: sed & medicinæ præcipuam operam nauauit. Atque hæc tam multa tot artium doctrinarumque studia conformandi poëtæ præcipua adiumenta fuerunt: rectèque Horatius in arte poëtica,

Scribendi rectè, sapere est principium & fons:

Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ:

Verbaque prouisam rem non inuita sequentur.

Excelluit Homerus in Græcia: id non naturâ potius assecutus est, quàm magna & recondita variarum rerū doctrinâ, magnâque diligentia & industria: consimilem

in Italia laudem, & quidem confimili caussa Virgilius tulit. Præstat vnus longè cæteris Franciæ nostræ poëtis Frâcici carminis vbertate quadam magnifica verèque Pindarica Petrus Ronfardus: nec præstantiæ suæ fructum putabit vnquam à natura sibi datum potius quàm poëtis omnium generum, sed græcis maximè legendis & imitâdis acquisitum. Denique magnus poëta nemo nascitur, sed cognitione rerum vsuque conformatur & absoluitur. Sed pergamus, studiâque Maronis & doctrinâ persequamur. Interim Pharsalico prælio (falsò enim Actiacû hîc Seruius putat) Brutus Cassiûsque, ab Antonio & Octauio victi sunt: victarum partium agri Veteranis diuisi: & quia non sufficerent, Mantuani etiam (tantum quia vicini essent) eandem calamitatem sunt experti. Virgilius igitur his artibus, quas dixi, informatus, Romam spe recuperandi patrimonij confugit. Primus ad fortunam introitus ex medicina veterinaria fuit, qua sibi in aula Cæsaris magistrum equorum conciliauit, cum multis & variis morbis equos curaret: nam ille in mercedem singulis diebus panes Virgilio vt vni ex stabulariis dari iussit: Secundus gradus è mathematicis & philosophia fuit ad ampliores opes. Interea siquidem à Crotoniatis pullus miræ pulchritudinis Cæsari dono missus est, qui omnium iudicio spem portendebat virtutis & celeritatis immensæ: Hûc cû aspexisset Maro, magistro stabuli natû esse ex morbosa equa prædixit, nec viribus valiturum nec celeritate: idque euêtu approbatû est: Quod cû stabuli magister Augusto recitasset, duplicari ipsi in mercedē panes iussit. Cû itē ex Hispania Augusto canes dono mitterentur, Virgilius quæ parētû natura fuisset, exposuit, celeritatēque sobolis futuram prædixit: quo cognito, Cæsar panes augeri iussit. Ita Virgilius veterinariæ auxilio primos panes, sed secundos & tertios mathematicæ & philosophicæ doctrinæ studio sibi parauit. Atque hi panes lautiorû mox epularû mēsas ei parauere: Dubitauit enim Cæsar utrû Octauij filius esset, an alterius: audierat enī (quod

(quod à Suetonio traditur) Acciam matrem, cùm ad solenne Apollinis sacrum media nocte venisset, posita in templo lectica, dum cæteræ matronæ dormirent, obdormisse, draconemque repètè irrepsisse ad eam, pauloque post egressum, illamque expergefactam, quasi à concubitu mariti purificasse se, & statim in corpore eius extitisse maculam veluti depicti draconis, nec potuisse unquam eximi: adeò vt mox publicis balneis abstinuerit. Augustum natum mense decimo, & ob hoc Apollinis filium existimatũ: & cœna *σωδελύθεις* id Octauium credidisse testatur: in qua cõuiuæ deorũ dearũque habitu discubuerunt: ipse pro Apolline ornatus fuit. Cùm igitur Virgilius videretur hominum genus & parentes nosse, quia equorum & canum genus & parentes nosset, remotis omnibus arbitris, illum in interiorem partẽ domus vocat, & solum rogat, An sciat quisnam esset, & quam ad fortunandos homines facultatem haberet: Noui, inquit Maro, te Cæsarem esse, & fermè equam cū diis immortalibus potestatem habere, vt quemuis fortunatum facias. Tum Cæsar: Eo animo sum, vt si verum pro rogatu dixeris, beatum te fœlicemque reddam. Vtinam, ait Maro, interroganti tibi, vera dicere queam. Putant, inquit Cæsar, alij me natum Octauio: quidam suspicantur alio patre me genitum. Maro itaque subridens: Si impunè, inquit, ac licenter quæ sentio, loqui iubes, facilè dicam. affirmat Cæsar iureiurando. nullum eius dictum egrè laturum, imò non nisi donatum ab eo discessurum. Tum intentis oculis Cæsarem contuetur & contemplatur, tandèque ait: Facilius in cæteris animalibus, Cæsar, qualitates parentum à mathematicis, & philosophis cognosci possunt: in homine nequaquam possunt: sed de te coniecturam habeo similẽ veri vt quid exercuerit pater tuus, scire possim. Attentè expectabat Octauius quidnam diceret. At ille: Quantum ego rem intelligere possum, pistoris filius es. Obstupuit Cæsar, & quonam id pacto fieri potuerit, animo volebat: fortasse meminerat quod ab Antonio & Cassio ho-

stibus obiectum est (vt ait Suetonius) proauum matrem; Ariciæ pistrinum exercuisse. Interrumpens Virgilius: Audi (inquit) quo pacto id coniicio: Cùm quædā enuntiarim prædixerimque, quæ intelligi sciri que non nisi ab hominibus eruditissimis summisque viris viderentur, princeps orbis iterum atque iterum panes in mercedem dari iussisti: quod quidem, aut pistoris, aut nati pistoris officiū erat. Placuit Cæsari facetia: At deinceps (inquit Cæsar) non à pistoris, sed à rege magnanimo dona feres: illūque plurimi fecit & Pollioni commendauit, per quem postea Trāspadane prouinciæ præfectum agros poëta præcipuè recuperauit: nec iam Virgilius inter stabularios, sed familiares & amicos Cæsaris habitus est. Atque illi tum fuit ætatis annus vicesimus octauus, aut nonus (varia enim hîc est Seruij in Bucolicis & Aeneide opinio) quo Virgilius paternis agris restitutus multò etiam maioribus auctus, bene de se meritis gratiam referre instituit. Itaque Octauij imprimis, tum etiā Pollionis & Vari & Galli & Mecœnatis laudes meditari cœpit: res Romanas primò inchoauit, sed offensus materia & nominum asperitate, ad Bucolica se contulit, eaque triennio perfecit ad imitationem Theocriti: tãto successu, vt in scena quoque per cantores crebra pronuntiatione recitarentur: Atque cùm Cicero versus quosdam audisset, & statim acri iudicio intellexisset nō communi vena editos, iussit ab initio totam eclogam recitari. quam cùm accuratè pernotasset, in fine ait,

- *Magnæ spes altera Romæ.*

Quasi ipse linguæ latinæ spes prima fuisset, & Maro futurus esset secunda: quæ verba postea Aeneidi inseruit. Sic enim duodecimo libro Aeneidos,

Hic pater Aeneas Romanæ stirpis origo,

Et iuxta Ascanius, magnæ spes altera Romæ.

Hoc Donatus affirmat, sed chronologia repugnat: quatuor enī aut quinque annis antea iam Cicero triuiri pscriptio perierat: verisimilius est quod à Cornelio Tacito scribitur: tametsi de Bucolicis nominatim id non

id non dicitur. Malo (ait) securum & secretum Virgilii secessum, in quo tamen neque apud diuum Augustum gratia caruit, neque apud populum Romanum notitia. Testes Augusti epistolæ: testis ipse populus, qui auditis in theatro versibus Virgilii, surrexit vniuersus, & fortè præsentem spectantemque Virgilium veneratus est, velut Augustum. Georgica septem annis composita Mecænati dicauit: quæ dum scriberet, traditur quotidie meditando manè versus plurimos dictare solitus, ac per totum diem retractando, ad paucissimos redigere: cum non absurdè diceret, carmen se versæ more parere, & lambendo demum effingere. Ea, reuerso ab Actiaca victoria Augusto, atque reficiendarum virium causa Atellæ commoranti, continuum quatrimum legit, suscipiente Mecænate legendi vicē, quoties Virgilius interPELLARETUR vocis offensione. Nouissimè autem Aeneidem aggressus est, argumentum varium ac multiplex est, & quasi amborum Homeri carminum instar: præterea nominibus ac rebus Græcis latinisque commune, & in quo (quod maxime studebat) Romanæ simul urbis, & Augusti origo contineretur. Eam soluta prius oratione formatam digestamque, in duodecim libros particulatim componere instituit, ut quidam tradunt: alii putant eum, si diutius vixisset, quatuor & viginti libros, usque ad Augusti tempora fuisse scripturum, atque alia quidem percursorum, Augusti verò res gestas diligentissimè persecuturum: quippe qui dum scriberet, ne quid impetum moraretur, quædam imperfecta reliquit: alia leuissimis versibus scripsit, quos per iocum pro tigillis & tibicinibus interponi à se dicebat ad sustinendum opus, donec solidæ columnæ aduenirēt. In hoc opere secutus est è Græcis Parthemium, Pisandrum, Apollonium, & imprimis Homerum: è Latinis Qu. Ennium, Liuium Andronicum, Næuium, Lucretium. Aeneidos autem vixdum inchoatæ tanta exitit fama, ut Sextus Propertius non dubitarit sic prædicare:

Cedite Romani scriptores, cedite Graii:

Nescio quid maius nascitur Iliade.

Augustus verò cùm iam fortè expeditione Cantabrica abesset, & supplicibus atque minacibus per iocum literis efflagitaret, vt sibi de Aeneide (vt ipsius verba sũt) vel prima carminis hypographa, vel quodlibet colon mitteret, ita respõdit Virgilius: De Aenea quidem meo si mehercule iam dignum auribus tuis haberem, libèter mitterem: sed tanta inchoata res, vt penè vitio mētis tantum opus ingressus esse uidear, cùm præsertim, vt scis, alia quoque studia, multoque potiora impertiar. Quibus verbis significauit Virgilius, quantum vigiliarum posuerit in hoc opere absoluen- do: Cæsari tamen multò post perfecta demum materia, tres omnino libros recitauit, secundum, quartum, sextũ: sed hunc præcipuè Octauiae gratia: quæ cùm recitationi interesset, ad illos de filio suo versus,

Tu Marcellus eris-

defecisse dicitur: atque ægrè recreata, dena festertia p singulis versibus Virgilio dari iussit. Recitauit pluribus, sed neque frequenter, & fermè illa, de quibus ambigebat, quò magis hominum iudicium experiretur. Erotem librarium eius & libertum exactè iam senectutis tradunt referre solitum, quondam in recitando, eum duos dimidiatos versus complexisse ex tempore:

*Misenum Aeolidem (adiēcisse) quo non præstantior
alter: item huic*

Aere ciere viros (simili calore iactatum subiunxisse) martemque accendere cantu,

statimque sibi imperasse, vt utrũque volumini ascriberet. Atque hæc de studiis eius deque doctrina memorantur, quibus mores bonitatis & virtutis laude nihilo sunt inferiores: temperantia, patientia, & in suo cuique distribuendo iustitia: temperantia nãque & ore & animo tanta fuit, vt Neapoli Parthenias, ἀὐτὴ τῆς παρθενίας, à virginitate vulgo diceretur: alii tamen putant sic appellatum, quòd Partheno, id est, Neapoli viueret. Iactatum est enim eũ consueuisse cū Plotia Hieria: sed Asconius Pædianus affirmat ipsum postea maioribus natu narrare solitum,

re solitum, inuitatum quidem se à Varo ad cōmunionē mulieris, verū pertinacissimè recusasse. quin si quando Romæ (quo rarissimè conueniebat) viseretur in publico, sectantes demonstrantēsq̃ se, subterfugere solitū in proximum tectū, vt maior in virgine pudor optari vix potuerit. Patientiam verò animique fortitudinē, nō illam quidē militarē, sed Philosophicā & Socraticā magnā habuit: in ferēdis autem malis, demonstrauit illud, quod amissis rebus nō desperarit. Sed in refellendis cōstantiā sequentia demōstrabunt. Cū quidā eius amicus, maledicta Cornificij & conuitia in se narraret. Quā putas (inquit) esse huiusce maleuolētiae causam? nā neque vnquam Cornificium offendi, & eū amo: an (inquit ille) Hesiodi sententiā non meministi? vbi ait fabrum fabro, & poētā poētæ inuidere: De malis (inquit Virgilius) græcus ille intellexit: nam boni, meliores & eruditores amant: Sed magna cum mea laude & gloria vindictā in manu habeo: maiore enim cura animū ad virtutem intendā: atque quō elegantior ego fiam, eò vehementiūs inuidia rūpetur. De Batyllo poēta festiuius etiā illud, multoque gratius. Cū enim Virgilius distichon illud,

(Nocte pluit tota, redeunt spectacula manē:

Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet)

in Augusti laudem fecisset: idque valuis Augusti sine authoris nomine affixisset, diu queritās Augustus cuiusnam hi versus essent, eorum authorem non inueniebat. Batyllus verò quidam poēta mediocris, tacentibus aliis sibi arrogauit: quamobrem donatus honoratūsq̃ à Cæ sare fuit: quod equo animo non ferens Virgilius, iisdem valuis affixit quater hoc principium: *(Sic vos non vobis:)* postulabat Augustus vt hi versus complerentur, quod cū frustra aliqui conati essent, Virgilius præposito hoc disticho sic absoluit,

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores:

Sic vos non vobis nidificatis aues:

Sic vos non vobis vellera fertis oues:

Sic vos non vobis mellificatis apes:

Sic vos non vobis fertis aratra boues.

Quo cognito Batyllum aliquandiu Romæ fabula fuit: Maro autem clarior & illustrior. Ergo vt in ferendis cõrumeliis & iniuriis semper, sic in refellendis interdum magnanimus ac fortis fuit. Sed maximũ illud & longè magnificentissimũ de Filisto. Erat autem Filistus orator & poëta mediocris, Augusto familiaris, multiplici, varioque ingenio, qui omniũ omnia dicta reprehẽdere conabatur: non vt verũ dignosceret (quod Socrates facere cõsuevit) sed vt eruditior videretur. Hic Virgilium vbi-
cunque deprehendisset, maledictis salibúsque vexabat: quare ille sæpe tacitus discedebat, aut rubore perfusus tacebat. Verũ cum Augusto audiẽte, elinguem illũ diceret, & causam etiã si linguã haberet, defendere nõ posse: Tace (inquit Virgilius) ô rabula, hæc mea taciturnitas, defensorem causarum mearũ Augustũ fecit, & Meccenatẽ, & ea tuba, cum lubet, cano, cuius sonus longissimè & iucundissime exauditur: tu loquacitate tua non modò aures hominũ, sed muros obtundis. Augustus verò cõmotus Filistũ vultu graui coarguit. Tũ Virgilius: Si tempus, Cæsar, tacendi hic sciret, rarò loqueretur: tacendum enim semper est, nisi cum taciturnitas tibi noceat, aut oratio aliis profit: nam qui contendit, & vtrum sua sibi contentio profutura sit, ignorat, stultis illũ annumerandũ sapientes putant. Neque verò virtutem hanc, vita & factis solũ, sed dictis etiam celebrauit: solitus enim erat dicere, nullam virtutem cõmodiorem homini esse patientia: ac nullam asperam adeò esse fortunã, quam prudẽter patiẽdo vir fortis non vincat: eãque sententiam quinto Aeneidos inseruit,

Nate dea, quò fata trahunt, retrahuntqũ sequamur,

Quicquid erit, superanda omni fortuna ferendo est.

Atque hæc patientiæ certa sunt argumẽta. Liberalitas autem, & charitas (quæ summa tum naturæ, tum studiorum, tum morũ iustitia est) in propinquos, adeoque bonos omnes eximia fuit. Possedit propè cõties HS: habuitque Romæ domũ in Aesquilis iuxta hortos Meccenatis,

cœnatis, quāquā secessu Cāpaniæ & Siciliæ plurimū vte-
 retur. Quicquid ab Augusto petiit, impetrauit: quædam
 etiam vltro oblata recusauit, vt bona cuiusdam exulis.
 Atque iis facultatibus parentes, quos iam natu grandis
 amisit, & ex iis patrem oculis captum, & duos fratres
 germanos, Silonē impuberem, & Flaccum, & ex altero
 patre Valeriū Proculū liberaliter iuuit & ornauit. Asco-
 nius Pædianus refert benignū cultorēque ompiū bo-
 norū atque eruditorum fuisse, vsque adeo inuidia vacuū
 & alienum, vt alienis benedictis aut scriptis nō minus
 gauderet, quā suis: neminē vituperare, laudare bonos.
 Cū is aliquādo Enniū legeret, & interrogaretur quid-
 nam ageret, respondit se aurum colligere ē stercore En-
 nij: habet enim poëta ille egregias sententias, sed verbis
 non multū ornatis. Denique ea humanitate fuit, vt qui-
 uis, nisi fortē peruersissimus, illum non solum diligeret,
 sed amaret: nihil proprij habere videbatur: eius biblio-
 theca non minus omnibus doctis patebat, quā ipsi: il-
 ludque Euripidis frequenter vsurpabat, τὰ τῶν φίλων
 κοινὰ, res amicorū cōmunes. Quare æquales poëtas om-
 nes ita sibi coniunctos habuit, vt licet inter se inuidia
 flagrarent, illum tamen omnes colerent. Tantę verò li-
 beralitatis expertes, ne serui eius quidem fuere, sed præ-
 cipuē Alexāder & Cebes, quorū vtrunque non inerudi-
 tum dimisit: nam Alexandrum grammaticum, Cebetē
 etiam poëtam fecit. Atque hic mitis ille sine vagitu vul-
 tus, & aspectus nimirum fuit, qui tam modestos, tam cō-
 stantes, tam æquabiles mores futuros ostenderet. Qua-
 propter tam magna doctrinę studia, tam amabiles tam-
 que populares mores, incredibilē quandam apud Augu-
 sti familiares, atque imprimis Augustum ipsum autori-
 tatē peperere: adeo vt iam summis de rebus Virgilius,
 non vt humanus poëta, sed vt diuinus vates aliquis au-
 diretur. Interroganti Mecœnati quid satietatē homini
 non afferret: Omnium rerum similitudo (ait Virgilius)
 & copia, exceptâ sapiētiâ, satietatem affert. Quo pacto
 (idē rogauit) quis altā fœlicemque fortunā seruare po-
 test:

rest? Si (respondit Maro) quantò honore ac diuitiis præstet, tantò liberalitate & iustitia præstantior esse contēdat. Sed politicæ illæ quæstiones Cæsaris, longè grauiorē hominis auctoritatem ostentāt. Interroganti Augusto quo pacto ciuitas fœliciter gubernaretur: Si prudentiores (ait Virgilius) temonem tenuerint, & boni malis præponantur: Itaque optimi suos habeāt honores, cæteris iniuria nulla fiat. Platonici hoc respōsū est, sed multò magis illud. Posteaquā Augustus summa rerū potitus est, de reddēda Republica bis cogitauit (ait Suetonius) primò, post oppressum statim Antonium: memor obiectum sibi ab eo sæpius, quasi per ipsum staret, ne redderetur: ac rursus tædio diuturnę valetudinis: Cū etiam magistratibus ac senatu domū accitis, ratiocinariū imperij tradidit: sed reputans & se priuatum non sine periculo fore, & illā plurium arbitrio temerè cōmitti, in retinēda perseuerauit. In illarū igitur cogitationū deliberatione diuersæ sententiæ Agrippæ & Meccenatis fuisse: ille deponēdam tyrannidē, hic retinendā variis argumentis suasere. Quare Augusti animus huc & illuc ferebatur. Rogauit itaque Maronē, an conferret homini priuato, se in sua Republica tyrannū facere: tum ille: Omnibus ferme (inquit) Rēpublicā occupātibus, molesta ipsa tyrannis fuit, quia necesse erat propter odia subditorum, in magna suspicione magnoque timore viuere: sed si ciues iustum aliquē scirent, quem amarent plurimū, ciuitati id vtile esse, si in eo vno omnis potestas foret. Quare si iustitiam, quod modò facis, omnibus in rebus, sine vlla ciuium offensione atque iniuria coles, dominatus & tibi & orbi conducet: beneuolentiam enim omniū tibi conciliabis, téque tanquam deū venerabuntur & colent. Sic Virgilius imperatori orbis terrarum maximo, maximā & pulcherrimā imperandi formā probauit: & Augustus eo consilio permotus, cū summa & sua laude, & orbis salute diutissimè postea regnauit & imperauit: vt Augusto Virgilius, tanquā bonus Genius, & custos, diuinitus oblatus esse videatur. Tandem

verò

verò quinquagesimo ætatis anno, vt vltimã manũ Aenei di imponeret, statuit in Græciã & Asiã secedere triênio, cõtinuóque omnẽ operam emendationi dare, vt in reliqua vita tãtũ philosophiæ vacaret: sed cùm aggressus iter, Athenis occurrisset Augusto ab oriente Romã reuertenti, vnã cum Cæsare redire destinauit: at cùm Megaram vicinũ Athenis oppidũ visendi gratia peteret, in latiorẽ incidit, quẽ non intermissa nauigatio auxit: ita vt grauior in dies tandẽ Brundisium aduentarit. Itaque cùm grauari morbo sese sentiret, scrinia sæpe & vehementer efflagitauit, crematurus Aeneida: quibus negatis, testamento cõburi iussit, vt rem non emendatã, imperfectãque. Verũ Tucce & Varus monuerũt, id Augustum non pernissurũ: tunc eidẽ Varo, simul & Tucce scripta sua legauit, ea conditione, ne quid ederent, quod à se non esset editũ, & versus etiam imperfectos, si qui essent, relinquerent: voluit etiã ossa sua Neapolin transferri, vbi diutissimẽ, & suauissimẽ vixerat: ac extrema valetudine hoc ipse sibi epitaphium fecit:

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc

Parthenope, cecini pascua, rura, duces.

Obiit igitur Brundisij, decimo Calendas Octobris, Cneo Plancio, & Lucilio Cõsulibus: eiũsque ossa Neapolin, Augusti iussu trãslata sunt, sepultaque, via Puteolana, & eius sepulchro epitaphiũ illud inscriptũ. Deinde Varus & Tucce Aeneiden, vt petiuerat, Augusti iussu emẽdarũt: nullius enĩ sententiã, crematu digna Aeneis visa est: qua de re vulgati sunt illi versus, qui referuntur ab antiquis grammaticis ad Augustum:

Ergone supremis potuit vox improba verbis

Tam dirum mandare nefas? ergo ibit in ignes,

Magnaque doctiloqui morietur musa Maronis?

Ab scelus indignum! soluetur littera diues.

Et poterunt spectare oculi? nec parcere honori

Flamma suo? dignũque operis seruare decorem?

Noster Apollo veta, musæ prohibete latinæ:

Liber & alma Ceres succurrite: vester in armis

Miles

Miles erat, vester, docilis per rura colonus:
 Nam docuit quid ver ageret, quid cogeret æstas:
 Quid daret autumnus, quid bruma nouissima ferret:
 Arua reformauit, sociauit vitibus vltimos:
 Curauit pecudes, apibus sua castra dicauit:
 Hæc dedit vt pereant? ipsum, si dicere fas est.
 Sed legum seruanda fides: suprema voluntas
 Quod mandat, fierique iubet, parere necesse est.
 Frangatur potius legum veneranda potestas,
 Quàm tot congestos noctesque diesque labores,
 Hauserit vna dies, supremâque iussa parentis
 Amittant vigilasse suum: si fortè furenti
 Errauit in morte dolor, si lingua locuta e
 Nescio quid, titubante animo, non sponere, sed altis
 Expugnata malis, odio langoris iniqui:
 Si mens cæca fuit, iterum sentire ruinas
 Troia suas? iterum cogetur reddere voces?
 Ardebit misera post vulnera vulnus Elisæ?
 Hoc opus æternum ruet? & tot bella, tot enses
 In cineres dabit hora nocens, & perfidus error?
 Huc huc pierides, nemorum per lustra loquaces,
 Tendite, & ardentes ignes fluuiialibus vndis
 Mergite, ne pereat tam clari musa poëta:
 Flammâque vanescat, viuât Maro clarus in orbe,
 Ingratusque sibi, sed quod malè iusserat ipse,
 Sit vetuisse meum: sacer est post tempora vitæ,
 Sicque erit æternum tota resonante camœna,
 Carmen & imperij diui sub nomine viuât:
 Laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur.
 Extant de eadem re, Sulpitij Carthaginiensis versus,
 Iusserat hæc rapidis aboleri carmina flammis
 Virgilius, Phrygium quæ cecinere ducem.
 Tucca vetat, Varusque simul, tu maxime Cæsar
 Non sinis, & Latiae consulis historiae.
 Infelix gemino cecidit propè Pergamon igni,
 Et penè est alio Troia cremata rogo.
 Hoc idē Plinius libri septimi capite tricesimo, Diuus
 Augustus

Augustus (ait) carmina Virgilij cremari, contra testamēti eius verecundiam vetuit: maiúsque ita vati testimonium contigit, quàm si ipse sua carmina probauisset. Hæc eorū tēporū de Virgilio iudicia fuerūt: varia tamē fuerunt consequentium seculorum. Caligula eius scripta, & imagines, parū abfuit, quin ex omnibus bibliothecis amouerit, quem vt nullius ingenij minimæque doctrinæ carpebat. Adrianus Ennio postposuit: Alexāder poëtarū Platonē appellauit: In Bucolicis duas eclogas sed insulsiſſimē Paro quidā deridet, & sic deridēdo incipit.

Tityre si toga calda tibi est, quo tegmine fagi?

In sequente autem,

Dic mihi Damoeta, cuium pecus? anne latinum?

Non, verūm Aegonis: nostri sic rure loquuntur.

Item alio recitante è Georgico,

Nudus ara, sere nudus (subiecit) habebis frigore febrim.

Est & aduersus Aeneida liber Carbilij Pictoris, titulo Aeneidomastyx. Marcus Vipranus eum à Mecœnate suppositum appellabat, nouæ & peruersæ imitationis repertorem, neque tumidum, neque exilem, sed communibus verbis opus illud cōfecisse dictitabat. Herennius vitia eius tantum contraxit, Perilius Faustinus furta. Sunt & Octauij Auiti volumina, quibus annotantur quos & vnde versus transtulerit. Asconius libro quem contra obrectatores Virgilij scripsit, pauca ei admodū obiecta ponit, & potissimum quod non rectè historiam cōtexuit, & quod plerāque ab Homero sumpsit. Sed his reprehensionibus, vt periculis virtus solet, Virgilij claritas maior apparuit: cum in tot tamque variis operibus, tam exigua materia reprehensionis fuisse videatur. Atque hæc nimirum populea virga fuit inter cæteras poëtarum populos tantum eminens, quantum (vt poëta ipse cecinit,)

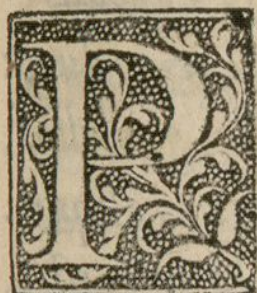
-Lenta solent inter viburna, cupressi:

Quamobrem Virgilij vita nobis adhuc exposita est, vt animis nostris infixū & impressum teneamus magnas hominū excellentes virtutes nō incunabulis & magnis opibus

P. VIRGILII
MARONIS BVCOLICA,

P. RAMI ELOQVENTIÆ ET

*philosophiæ professoris Regij
prælectionibus exposita.*

ASTORVM genera tria sunt, ἀπόλοι, ποιμένες, βουκόλοι: caprarij, opiliones, bubulci, ait Donatus: imò etiam plura, vt sunt porcorum, equorum & animantiũ reliquarum custodes: per synecdochen ex specie genus appellatur βουκολικόν, tanquam diceret bubulum pro pastoralis: & βουκολικά, intellige ἐπι, carmina. In cuius autem numinis honorem id primò cantatum sit, varia interpretum opinio est: alij Dianam, alij Apollinem Nomium, alij deos alios nominant, nec ad intelligendum poëtam id attinet.

ECLOGA PRIMA.

Tityrus.

Melibæus.

Tityrus.

Tityre tu patula recubās sub tegmine fagi,
Sylvestrē tenui musam meditaris auena:
Nos patriæ fines, & dulcia linquimus arua:
Nos patriā fugim⁹: tu Tityre lētus in vmbra

A

Formosa resonare doctes Amaryllida sylvas.

[TIT.] O Meliboe, deus nobis hac locia fecit:

Nanque erit ille mihi semper deus: illius ara

Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

Ille meas errare boues, ut cernis, & ipsum

Ludere, quæ vellem, calamo permisit agresti.

[ME.] Nō equidē inuideo, miror magis, undiq; totis

Vsq; adeo turbatur agris, en ipse capellas

Protenus æger ago: hac etiā vix Titire duco:

Hic inter densas corylos modō naq; gemellos,

Spē gregis, ab filice in nuda connixa reliquit.

Sæpe malū hoc nobis, si mens nō laua fuisset,

De cœlo tactas memini prædicere quercus:

Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix.

Sed tamen, iste Deus qui sit, dā Titire nobis.

[TIT.] Urbem, quam dicunt Romā, Meliboe putavi,

Stultus ego huic nostræ similem: quō sæpe so-

lemus

Pastores ouium teneros depellere foetus.

Sic canibus catulos similes, sic matribus hæ-

dos

Noram, sic parvis componere magna solebā.

Verū hæc tātū alias inter caput extulit vrbes,

Quantū lēta solent inter viburna cupressi.

[ME.] Et quæ tanta fuit Romā tibi causa videndi?

[TIT.] Libertas: quæ sera, tamen respexit inertem,

Candidior postquam tōdenti barba cadebat:
 Respexit tamē, & longo pōst tempore venit.
 Postquam nos Amaryllis habet, Galatea re-
liquit.

Nāque (fatebor enī) dū me Galatea tenebat,
 Nec spes libertatis erat, nec cura peculi,
 Quannuis multa meis exiret victima septs,
 Pinguis & ingratæ premeretur caseus vrbi:
 Non vnquā grauis ære domum mihi dextra
redibat.

Mirabar quid mœsta deos Amarylli vocares
 Cui pendēre sua patereris in arbore poma:
 Tityrus hinc aberat: ipsæ te Tityre pinus,
 Ipsi te fontes, ipsa hæc arbusta vocabant.
 Quid facerē? neque seruitio me exire licebat:
 Nec tam præsentes alibi cognoscere Diuos.
 Hic illum vidi iuuenē Melibœe, quotannis
 Bis senos cui nostra dies altaria fumant.
 Hic mihi resposum primus dedit ille petēti:
 Pascite, vt antē, boues pueri, submitтите tau-
 ros.

ME.

TIT.

Fortunate senex, ergo tua rura manebunt:
 Et tibi magna satis, quannuis lapis oīa nudus,
 Limosōque palus obducatur pascua iunco,
 Non insueta graue istēt abunt pabula fœtas,
 Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

ME.

Fortunate senex, hîc inter flumina nota,
 Et fontes sacros, frigus captabis opacum.
 Hinc tibi, quæ semper vicino³ ab limite sepes²
 Hybleis¹² apibus¹¹ florem depasta salicti,⁸
 Sæpe leui somnum suadebit inire susurro.¹⁵

Hinc alta sub rupe canet frödator ad auras,
 Nec tamen interea rauca, tua cura, palumbes,
 Nec gemere aëria cessabit turtur ab vlmo.

TIT.

Antè leues ergo pascentur in æthere cerui,
 Et freta destituent nudos in littore pisces
 Antè, pererratis amborum finibus, exul
 Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania

Tigrim,

Quàm nostro illius labatur pectore vultus.

ME.

At nos hinc alijs sitientes ibimus Afros:
 Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus
 Oaxem,

Et penitus toto diuisos orbe Britannos.

En unquam patrios longo pòst tēpore fines,
 Pauperis & tuguri congestū cespīte culmē,
 Post aliquot, mea regna videns, mirabor, ari-
 stas?

Impius hæc tã culta noualia miles habebit?
 Barbarus has segetes? en quo discordia ciues
 Perduxit miseros: en queis conseruimus agros.
 Insere nūc Melibœe pyros, pone ordine vites.

Ite

*Ite meæ, quondam felix pecus, ite capellæ:
Nō ego vos post hac viridi proiectus in antro,
Dumosa pendere procul de rupe videbo.*

Carmina nulla canā: non me pascente capellæ

Florētē cythisum, & salices carpetis amaras.

Hīc tamē hac mecū poteris requiescere nocte TIT.

Fronde super viridi: sunt nobis mitia poma,

Castaneæ molles, & pressi copia lactis:

Et iā summa procul villarū culmina fumant

Maiorēsq̃ue cadunt altis de mōtibus vmbra.

Ecloga] Ε'κλογή, electio, separatio, explanatio: hīc autem collocutio est: & Cicero secunda decimisexti ad Atticum, eclogarios appellat eos qui colloquūtur. in libro de Gloria. de gloria, ait, nisi tibi, custodies igitur ut soles: sed notentur eclogarij, collocutores vulgo dicuntur in fabulis poetarum.

Tityrus] Tityrus Lybicē hircū significat, ut Probus ait, vel arietem maiorem qui gregem anteire solet, ut Servius placet: vel dorica lingua Satyrum, ut alij voluere: quidam putant, etiam hoc nomine calamum, lingua laconica significari: hoc autē nomine Virgilius agris suis restitutus intelligitur: nomē tamen est sumptū ē Theocriti Idyllio tertio, aut potius sexto: ubi Tityrus pro rustici carminis peritissimo adhibetur: tametī in nominibus vel fingendis vel aliunde trāsferēdis, nulla magnopere adhibita videtur poetę ratio, ut ē collatione Theocriti & Virgilij intelliges, apud quos idem nomen diuersis personis accommodatur.

Melibæus] ὅτι μέλει αὐτῷ τῶν βοῶν, quod illi cura sit boū: & hoc nomine significatur Mantuanus agris eiectus.

Tityre] Primæ eclogæ hoc est enthymema: Tityrus est otiosus per Octaviū receptis agris, quapropter ei gra-

P. RAMI PRAELECT.

ti as agit: sed ad rem augendam, enthymematis antecedens per tres partes tractatur, ut otiosus, ut per Octaviū, ut agris receptis: & perpetua dissimilitudine labores Melibœi comparantur.

Tityre] Propositio est de otio ex effectis Tityri.

Patula] patulis ramis diffusæ, ut Cicero primo de oratore loquitur. *Recubans*] requiescēs. *Tegmine*] umbra: synecdoche est generis pro specie. *Fagi*] notabis Virgilū, decori rationem cæteris in rebus, tum in loco habuisse, ut pastoribus locus idoneus ad canendum & agendum proponeretur: sic ecloga prima, patulam fagum, secunda, umbrosa cacumina fagos, tertia, mollem herbam, quarta, corylis mistas vlmōs & antrum, ut sexta, septima argutam ilicem, octava, teretem oliuā proponit: vel antiqui victus habita etiam est ratio: nam Plinius libri decimifexti, capite decimotertio sic ait: Dulcissima glans omnium fagi, ut qua obsessos etiam homines durasse in oppido Chio tradit Cornelius Alexander. *Tityre*] Versus idē repetitur in fine Georgicōn, sed paululū immutatus:

Tityre te patula cecini sub tegmine fagi.

Sylvestre] in sylvis bucolicū carmen cantari solitū: hinc paulò post- *Formosam resonare doces Amaryllida sylvas.*

Itē 2. ecloga, *Montibus & sylvis studio iactabat inani.*

Itē 4. ecloga, *Si canimus sylvas, sylvæ sint consule dignæ.*

Itē 6. ecloga, *Nostra nec erubuit sylvas habitare Thalia:*

Sed præcipuè initio Aeneidos:

Ille ego qui quondam gracili modulatus auena

Carmen, & egressus sylvis vicina coëgi,

Vt quavis audio parerent arua colono. &c.

Quibus locis Erythræus vindicat (sylvestrem) legendū: attamē Quintilianus, libri noni capite quarto, agrestem legit manifestè, cū syllabæ, a, & gre quantitatem interpretatur. [*Musam*] metonymia pro, carmen. [*Meditaris*] μελετᾷς, ait Seruius, qui latinum de Græco deducit. [*Auena*] metonymia pro fistula auenæ culmo facta: ut illic- *gracili modulatus auena*: quales tropi erūt deinde, stipula, calamus, cicuta. [*Nos patriæ*] Antapodosis

dosis ex effectis Melibœi [*Dulcia*] Sic Ouidius de Pōto:

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos

Tangit, & immemores non sinit esse sui.

Nos nos] Anaphora. [*Tu Tityre*] repetitur propositio mutatis verbis [*Resonare*] dum tu canis carmen de formosa Amaryllide, syluæ ipsæ resonant: quo genere orationis Cicero pro Archia poëta dixit, Saxa atque solitudines voci respondent, bestię sæpe immanes cantu flectuntur & cōsistunt. [*Syluas*] metonymia subiecti pro adiuncto, syluas nempe pro sylvarum pastoribus, aut syluas pro echo resonante dixit. [*Amaryllida*] metonymia pro carmine composito de Amaryllide, vt Seruius: & hoc nomine Roma & Romani familiares Maronis & amici intelliguntur, quorum laudes Virgilius cecinit: sic paulò pōst, *Mirabar quid mæsta deos Amarylli vocares.* ἀμαρύνω, luceo, ἀμαρύνμα, splendor: malo autem simpliciter intelligere amicam Tityri, vt otiosus pastor amores suos decantet: Sic etiam apud Theocritum tertio Idyllio, Amaryllis amatur à Tityro.

O Melibœe] Secunda pars argumēti principis, longam periphrasim habet Octauij, ex adiunctis, quòd deus sit, & quidem Romæ: in tota ecloga nusquam nominatim appellatur: diuinitas ipsa primùm suis adiunctis approbatur: deus verò vel ob beneficiorum gratiam modò dicitur, iuxta prouerbiũ, Homo homini deus: vel quòd reuera Virgilius deum statueret, vt Romani tum statuere: sicut Horatius testatur:

Præsenti tibi, maturos largimur honores:

Iuranda sive tuum per nomen ponimus aras:

Et Suetonius in Augusto, capite quinquagesimo nono, Pleræque prouinciarum templa & aras constituerunt: Cuius adulationis ἀποθέωσις primo Georgico copiosius tractatur. [*Deus deus*] in principio & fine, epanalepsis. *Ouilibus*] abductus supple. [*Imbuet*] propriè perfundet vt apud Horatium,

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.

P. RAMI PRAELECT.

& apud Ciceronem quinta Philippica. Cùm autem gladium scelere semel imbuisset. *Ille illius*] polyptoton. *Ille meas*] iteratur prima pars de otio, ex adiunctis, libera pastione & cantione. *Errare*] synecdoche generis pro specie, pro libere pasci, vt ecloga secunda,

Mille meæ siculis errant in montibus agnæ.

Ludere] synecdoche similis pro canere: qualis est in fine quarti Georgici *Carmina qui lusi pastorum.*

Calamo] metonymia: calamus enim propriè est frutex aquatilis, tibiis & scripturis aptus, cāna minor & arundine: hīc pro fistula ex calamo: quomodo erit postea,

Tu calamos inflare leues. *Non equidē*] antapodosis ex adiunctis laboribus & eorū prædictionibus, quæ diuina testimonia sunt. *Non equidem inuideo*] sic Idyllio primo.

κ' οὐρι τοι φθονέω

Nequaquam tibi inuideo.

Et 19. τῷ δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι

Huic autem ego non inuideam.

Miror] correctio ex maioribus: vbi mirari, pro cum voluptate intueri, rectè sumetur: vt tertio Georgico Nonius illud explicat,

Ceu quis olympiæ miratur præmia palmæ.

Protenus] loci est aduerbium pro longè, vt Seruius & Caper, cūm Protinus, sit temporis: at Sipontinus, Protinus, hīc per i. tertiam vocalem scribit, & interpretatur valde. *Corylos*] adiuncta sunt loci ad commiserationē augendum, cūm mollibus stratis excipiendus fœtus fuerit, vt tertio Georgico:

Et multa duram stipula filicūmque manipulis.

Dēsas autem appellauit corylos epitheto proprio: itaque propter hanc densitatem nimiam, vetat Georgico secundo in arbuſtis corylos feri,

Nēue inter vites corylum fere.

Connixa] synecdoche pro enixa: cōniti enim nō in partu solūm dicitur. *Sæpe*] Propositio est tertij connexi: si non fuissetus stulti, poterat illud euitari: at fuimus, propterea nō euitauimus: sic enī expleto syllogismo intellige.

lige. *Læua*] stulta: sic enim rursum 2. Aeneidos iteratur,
Et si fata deûm, si mens non læua fuisset,
Impulerat ferro, argolicas fœdare latebras.

Contrâ autem in auspiciis læuum dicitur prosperum: intonuit læuum, secundo Aeneidos: quia sinistra fulminum intuentibus dextra sunt. *De cælo tactas*] id est fulminatas, fulmine ictas: quomodo tertia catilinaria Cicero loquitur: Tactus est ille qui hanc urbem condidit, Romulus: vbi cælum pro aëre, & aër pro tēpestare aëris sumitur duplici metonymia. *Prædicere*] Metaphora ad rē inanimatam, à re animata. *Quercus*] Quercus olim victū sua glande suppeditauit hominibus, & in tutela Iouis erat: itaque hoc augurio significabatur ira Cæsaris, tanquam Iouis quercum ferientis, id est agros eripientis: & huc referri potest illud primi Georgici,

Non aliàs cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura.

Sæpe] Anaphora est: hic autē versus in veteribus quibusdā codicibus nō habetur, nec Seruius interpretatur: & Cicero cōtrâ in primo de Diuinatiōe ait à sinistra cornice ratū & lætū auguriū fieri. Quid augur? ait, cur à dextra coruus, à sinistra cornix facit ratū? & vt ex Varrone constat libro quinto epistolicarum quæstionū, à deorū sede cū in nubidiem spectes, sinister est oriens, dexter est occidens. Quare hic versus videtur meritò ab interpretibus expungi. Est tamen ecloga nona eiusdem augurij, & penè iisdem verbis versus,

Antè sinistra caua prædixit ab ilice cornix:

Quo videtur & hic defendi: nec omnino sequitur, si cōtrâ Cicero Varróque senserint, vt Virgilij versus ideo nō sit: videmus enim eundem authorem interdum sibi ipsi contraria profitentem. *Sed tamen*] postulatur apertior definitio propositi dei: cuius gratia deinde Roma describitur maxima ciuitatum, vbi deus est Octauius. *Stultus*] pastoralis simplicitas declaratur simili, similibus aliis illustrato. *Huic nostræ*] Periphrasis Mantuæ ex adiunctis. *Depellere*] vulgo id ablaçtare dicitur: at Varro in re ru-

stica secundo libro depellere dicit, ut hîc Virgilius: Cùm depulsi sint agni à matribus, diligentia adhibenda est, ne desiderio senescant. & ibidem, Cùm porci depulsi sint à mamma: à quibusdam delici appellantur, neque iam lactētes: & sic ecloga tertia dicitur -*depulsis arbutus hœdis*. Hoc idem Varro ibidem dicit à mamma diiungere: ferè ad quatuor menses à mamma non diiunguntur agni. vel depellere pro deducere dictum est, nempe ut ibi vaneant, cùm mox dicatur,

Quamuis multa meis exiret victima sepi:

Vbi potest etiam synecdoche intelligi speciei pro genere: nec enim solos agnos, sed hœdos, vitulos deducit pastor. *Teneros fœtus*] periphrasis agnorum ex genere & adiuncta differentia. *Sic canibus*] Anaphora, & in canibus catulos, paronomasia: Columella libro secundo capite nono hanc similitudinem aliter assumit: nihil enim (ait) dubium est quin ipsa natura sobolem matri similē esse voluerit: vnde etiam pastor ille in Bucolicis ait,

Sic canibus catulos similes sic matribus hœdos

Noram - In quo tamen magis suum quàm Virgilij sensum sequitur: pastor enim hîc errorem suum significat, qui magnis parva comparet: naturæ similitudinem in sobole non indicat. *Matribus*] periphrasis caprarum quæ sunt matres hœdorum. *Verùm*] Correctio est illius simplicitatis per dissimilitudinē Romæ & Maturæ: Roma verò tum caput mundi fuit: Martialis:

Terrarum dea gentiūque Roma

Cui par est nihil, est nihil secundum.

Et Virgilius sexto Aeneidos- *Illa inclyta Roma*

Imperium terris, animos æquabit olympo.

Viburna] Viburnum, frutex humilis, ut genistæ, myricæ: quidam putant esse vitem albam, gallis viurnum: ut detrita vna litera de viburno, viurna facta sit: vide Ruellium. *Et quæ*] interponitur finis Romam veniendi, libertas, & illustratur periphrasi ætatis, pastoribus decora, nempe barbæ sectione. *Candidior*] Seruius refert ad, libertas, potest etiam lanuginis periphrasis esse: candidū enim

enim est propriè nitenti quadam specie perfusus in ac-
quamuis candida barba hîc pro cana diceretur, alienum
fortasse non esset: nam Tityrus hîc etiam senex fingitur:
vt paulò pòst erit,

Fortunate senex, ergo tua rura manebunt.

Et nimirum fera libertas illa fuerat quæ longo pòst tē-
pore ad Tityrum, senio confectum venerit. *Inertem*] Me-
taphora pro deside: propriè siquidem qui carent artibus
ingenuis, inertes dicuntur, vt secūdo de finibus Cicero ait:
Sed lustremus animo maximas artes: quibus qui carent
inertes à maioribus nominabantur. *Respexit*] Epano-
dos. *Postquam*] illustratio altera ex dissimili habitu sub
Galatea, quòd Mantuæ, seruus & pauper fuerit *Peculi*]
Apocope pro peculij: Omne autem patrimonium pecu-
lium antiquis dicebatur, quia in pecoribus erat omnis
eorum substantia: nunc autem seruorum. *Quamuis*]
Augetur seruitutis miseria ex adiunctis fructibus, vnde
tamen nil redit ad seruum. *Septis*] synecdoche pro oui-
libus. *Ingrata*] quæ gratias habet exiguas pastoribus, à
quibus tamen alitur. *Vrbi*] synecdoche pro Mantuæ, &
metonymia pro urbanis. *Ære*] metonymia pro ærea
moneta per synecdochen accipitur: generaliter pro om-
ni pecunia: ære autem rudi primò Romanos vsos esse
Timæus author est: Seruius autem primus signauit no-
ta pecudis: vide Pliniū libro decimo octauo capite ter-
tio, & tricesimo tertio capite tertio.

Mirabar] Illustratio tertia finis propositi ex eius effi-
ciente, & adiunctis hyperbolicis absentis Tityri. an hic
Amaryllidis nomine, Romanos intelliges deo Augusto
pro Marone supplicantes? imò potius amicæ votum pro
reditu Tityri sui absentis: nec enim placet allegoria Ser-
uij, nec laudes Maronis hîc accipio, quem Romanæ mu-
sæ expectarint: simplicem tantum & rusticum sensum
amicæ, amatorem desiderantis congruere iudico: mira-
bar Amarylli cur mœsta deos vocares: causa nēpe mœ-
stitiæ & obsecrationis tuæ, fuit absentia Tityri, cuius
etiam poma pendere patiebaris in arbore, nec ea lege-

bas, ita desiderio tabescebas: denique non Amaryllis sola Tityrum absentem desiderauit, sed pinus, fontes, arbuta. Ergo mirabatur Melibœus abesse Tityrum, cum tantopere desideraretur: at cognita absentiae causa, libertate, mirari iam desinit. Tale est illud quarto Idyllio,

ταὶ δαμάλαι δ' αὐτὸν μυκώμεναι ὥδε ποθεῖντι:

Hæ iuuentæ autem ipsum mugientes hîc desiderant.

Pinus] *Pulcherrima pinus in hortis* erit postea, septima ecloga: & vndecimo Aeneidos

- evertunt altæ ad sidera pinus.

Arbuta] Arbuta, ait Valla in Raudensem, sunt multæ arbores ad fructum confitæ, vt oliuetum, auellanetum amygdaletum, vel vites arbori applicitæ: Seruius fruteta hîc interpretatur: at in scriptoribus rei rusticæ, arbutum video de arboribus vitium maritis dici, etiã si fructiferæ non sint. hinc etiam arbutare pro arboribus conferere ad maritandas vites: Plinius libro decimo septimo, capite vicesimo tertio, Transpadana Italia præter supradicta, corno, populo, tilia, acere, orno, quercu arbutat agros. & Varro de re rustica capite tricesimo septimo, pomarium & arbutum videtur distinguere. Itémque Columella libro quinto, vbi de arbusto & Italico & Gallico præcipit capitibus quinto & sexto, & eiusdem libri capite decimo, separatim de pomiferis arboribus: quod item facit libro de arboribus separato. Notabis igitur sicubi arbutum de pomario dicatur, aut etiam de quibusvis arboribus non vitiferis. *Quid facerem?*] Tertia illustratio ex contrario libertatis, & eius facultate: vbi responsio est ad tantum absentiae desiderium: quãuis maximè desiderabar, attamen libertatis causa abesse, & Romam venire debui. *Hic illum*] Repetitur prima periphrasis Octauij, & accommodatur ad Romæ periphrasim, quòd Romæ sit ille deus: & diuinitatis ratio repetitur. *Hic mihi*] Anaphora, vbi repetitur tertio loco Tityri otium.

Pueri] Pueri appellatio tres significationes habet: vnam cum omnes seruos pueros appellaremus, alteram cum

puerum contrario puellæ nomine diceremus, tertiam cum puerilem ætatem demonstrarem, ait Paulus in verborum significationibus: hîc prima significatio cõuenit.

Submittite] vide num sit epifynalœphe, pro supermittere: nec enim saliendis vaccis tauri propriè submittuntur, sed supermittuntur: quidam à susum antiqua præpositione deriuant: est autem verbum hoc Georgicon:

Tu modò quos in spem statuis submittere gentis?

tertio Georgico, & item ibidem,

Et quos aut pecori malunt submittere habendo.

Idyllio 9. μόχως βωσὶν ὑφέντες, ὑπὸ στείρασι δὲ ταύρωσ,
 καὶ οἱ μὲν ἅμα βοσκοίντο, καὶ ἐν φύλλοισι πλανῶντο,
Vitulos bobus submittent, sub sterilibus autē tauros,
Et hi quidem simul pascant, & in foliis errent.

Fortunate senex] concluditur tertia pars argumēti principis de receptis agris. *Fortunate*] Exclamatio, vt apertior postea secundo Georgico,

O fortunatos nimium, sua si bona norint,

Agricolas.

Et tibi] Topographia agri virgiliani: nam à monte vsque ad lacum, & inde vsque ad veterem quandam fagum, Virgilio donata terra fuerat, ait Seruius, sed sine auctore. Talis erit topographia nona ecloga,

Certè equidem &c. Syntaxis autē est, at tibi satis magna pascua manebunt, supple quanuis nudus lapis & palus obducat omnia limoso iunco. *Obducat*] circūdet & terminet. *Non insueta*] adhibetur definiti agri ad augendam beneficij gratiam commendatio ex adiunctis, salubri pastione & pastoris voluptatibus, refrigeratione, somno, cantu tum frondatoris, tum palumbium, tum turturum. *Fætas*] grauidas: nam fœtæ etiam dicuntur quæ pepererunt. *Sacros*] propter Naiades nymphas quibus sacri sunt fontes. *Opacum*] metonymia, quia fit ex opaco loco, qui propriè dicitur opacus & vmbrosus:

vt *-Lucis habitamus opacis,* sexto Aeneidos,

Et *Syluis euadit opacis,* vndecimo Aeneidos:

Hinc opacare de sole Cicero ait secūdo de natura deo-

rum. Cum terras larga luce cōpleuerit, easdē modò his, modò illis partibus opacet. Et primo Georgico,

Hinc altae frondes & rami matris opacant.

Hinc] paulò antè (hic inter) polyptoton: Syntaxis est horū triū versuū, hinc sepes, quæ tibi est, supple, semper à limite vicino depasta florem salicti ab apibus hyblæis, suadebit &c. *Limite*] pro termino inter te & vicinū tuū. *Hyblæis*] Hybla, oppidum Siciliæ, & mons oppido vicinus, vbi thymi & salicum copia: ideóque mel optimum: species igitur pro genere hîc sumitur, & synecdoche est, hyblæis apibus, pro optimis. *Florem*] intellige secundū vt græcè κατὰ: quod poëtis est vsitatissimum,

vt, Os humerosque deo similis.

item - Cætera Graius.

Salicti] Salicetū, locus salicibus confitus, & per syncope salictum: non modò in metro, sed in prosa: Accedit eò mons Saurus, accedet salicta ad Mynturnas, Cicero secunda Agraria. Quòd autem apes floribus salicum pascantur, est etiam quarto Georgico,

-pascuntur & arbuta passim

Et glaucas salices.

Susurro] susurrus est leue murmur, vt frondiū, & hîc apū & è re fictū nomen est quod onomatopœiam vocat.

E' que sacra resonant examina quercu,

erit ecloga quinta: quod apud Theocritū est Idyllio 1.

ὦ δὲ καλὸν βομβεῦντι ποτὶ σμάνεας μέλισσαι.

Hîc pulchrum resonant in aluearibus apes.

Et rursus idem repetitur quinto Idyllio. *Sub rupe*] in rupe ait Mancinellus. *Fron dator*] qui frondes amputat & ex iis manipulos ad hybernū pecorum pastum cōficit. *Auras*] in die, ait Seruius: Mancinellus autem hîc sublimi voce, id est maxima, quod malo. *Gemere*] Palumbes propriè dicuntur minarrire, vt est apud Aeliū Spartianum: Roucoulare hoc dicunt Franci: gemere verò turturibus magis conuenit. ac in elegia Ouidio attributa, de auium vocibus, sic est,

Et

Et cesius turtur atque columba gemunt.

Et Plinius libri decimi capite tricesimo quinto de palumbibus (ait) Cantus omnibus similis, atque idem ter-
no conficitur versu, præterquam in clausula gemitu, hyc
me mutis, vere vocalibus. de palubibus erit tertia eclo-
ga: -*Nanque notavi*

Ipse locum aëriæ quo congefere palumbes.

Idyllio 5. ταί δ' ἐπὶ δένδρῳ

ὄρνιθες λαλαχέοντι.

-*In arbore autem*

Aves garriunt.

Aeriæ [Metonymia ex subiecto significans adiunctū,
pro alta enim ponitur. Ecloga decima, vlmus alta pro-
priè pro eodem dicitur,

-*alta liber aret in vlmō.*

Antè] Concluditur eclogæ princeps enthymema, in
gratiarum actione, quæ augetur hyperbolica minorum
collatione. *Freta*] Synecdoche pro mari: fretum enim
propriè est angustum mare inter duas terras, vt fretum
Siculum, fretum Gaditanum: à feruendo dictum.

Pererratis] confusis, & sic vt Arar in Parthiam, & Ti-
gris in Germaniam influat: & Germanus in Germania
Tigrim bibat, Parthus in Parthia Ararim: & exul, ad
(Parthus) tantum refertur: Parthi enim lingua Scythica
dicuntur exules, & est Syntaxis, Antè Parthus exul bibet
Ararim & Germania Tigrim pererratis amborum flu-
uiorum finibus - &c. Tigris autem ex Armenia ortus, in
Assyriam influens, delabitur in Persicum sinum, nec Par-
thiam proximam Assyriis oriētem versus, attingit. Arar
autem ortus è vicinia Vogesi ad Lugdunum Rhodano
cōmiscetur, nec Germaniā attingit: est tamē vterque flu-
uius propositis regionibus vicinus, & imperitiæ pastori-
tiæ decorū aliquod fortassis hīc spectatū est: quod eclo-
ga secunda ad illum locum, -*nuper me in littore vidi*,
Seruius adnotat Theocrito frequens esse.

Labatur pectore vultus] Quarto Idyllio.

ὦ χαρίεις Ἀμαρυλλί, μόνος σέθεν οὐδὲ θανοίσας

λαοσύνεδα.

O gratiosa *Amarylli*, solius tui neque mortuae
Obliviscemur.

At nunc] Antapodosis est lamentationis de futuro exilio: primùm de diuisione exulum in diuersas orbis partes profugorum: in qua quatuor mundi cardines quodammodo notantur, meridies in Aphrica, Septentrio in Scythia, oriens in Creta, occidens in Britannia.

Sitientes] intellige, ad, præpositionem licentia poëtica omissam: & sitientes propter zonam torridam, quæ ab Aphris incolitur: metonymia autem est Aphros pro Aphricam, quæ in hoc genere rarior est. *Scythiam*] versus septentrionem, quæ hodie Tartaria dicitur.

Oaxem] fluuium Mesopotamiæ, qui sua velocitate, rapit albam cretam, vnde fit turbulentus, ait Seruius: neque creta hîc pro insula mediterranei maris, sed pro terra Seruio intelligitur: alij interpretes Cretæ insulæ fluuium faciunt: quod si verum est, mirum sit huius fluuii cosmographis nullam mentionem, cum de Creta loquuntur, fieri. *Britannos*] diuisos toto orbe dicit, quia continens (quæ Oceano alluitur) orbis est terrarum, extra quem sunt insulæ Oceani vt Britannia: vel quia Romani versus Oceanum Britannicum, Morinos vltimos hominum putabant: vnde Virgilius octauo *Aeneidos*,

Extremique hominum Morini.

Ideoque Britannia orbis alter illis dicebatur.

En vnquam] Secundus lamentationis locus est, ex enumeratione adiunctorum bonorum quæ relinquuntur, domus, noualiû, segetum. *Regna*] metaphora, pro meas possessiones, quarum dominus eram. *Aristas*] in segetibus quod culmus extulit dicitur spica: ea tria continet, granum, glumam, id est grani thecâ, aristam apicem grani & velut acum tenuem: *arista* autem dicta est, quod arescat prima: hæc ex Varrone, primo de re rustica, capite quadragesimo octauo. *Aristas*] metonymia est pro messes, & per messes annos intelligimus synecdoches tropo, sic in vno verbo duo sunt tropi, metonymia & synecdoche

necdoche, & medio gradu intelligimus tertiū, quā meta-
lepsi Quintilianus videtur sensisse, sed quod sentire, pa-
rū explicauit. *Noualia*] hec noualis & hoc nouale dicitur:
vbi solum fuit & antequā secunda satione renouetur,
requiescit: vel vnde recens sylua sublata est: quod iterū
dicemus ad illum primi Georgici locum,

Alternis idem tonsas cessare nouales.

Segetes] propriè dicuntur eorum seminum, vnde fit pa-
nis, nondum tamen demessæ, ait Valla libro quarto.
Quæcunque altiùs emittunt aristas, dicuntur frumenta,
vt triticum, secale, hordeum. *En quo*] Tertius locus ex
efficiente causa: nam victoriæ ciuilis quoddam militi-
bus præmium, fuit assignatio agrorum. *En queis*] Ana-
phora est, qua repetitur secundus locus de segetibus, &
aliis partibus augetur, hortis, vitibus, pascuis.

Insere] Apostrophe ad seipsum. *Pone ordine*] Sic se-
cundo Georgicōn,

Indulge ordinibus, nec secius omnis in vnguem

Arboribus positus, secto via limite quadret.

Ite] Apostrophe ad capellas, & permissio. *Ite*] Epano-
dus, qualis est septima ecloga.

Ite domum pasti, si quis pudor, ite iuueni:

et io. *Ite domum saturæ, venit hesperus, ite capellæ.*

Tale primo Idyllio,

ὦ λύκοι, ὦ θῶες, ὦ ἀν' ὄρεα φωλαῖδες ἄρκτοι

χαίρεθ', ὁ βωκόλος ὑμῖν ἐγὼ δάφνις, ἔκείτ' ἀν' ὕλαν,

οὐκέτ' ἀνὰ δρυμῶς, ἔκ' ἄλσεα. Χαῖρ' Ἀρέθοισα,

καὶ ποταμοὶ, τοὶ χεῖτε καλὸν κατὰ Θύμβριδος ὕδωρ.

O lupi, ô thoes, ô per montes latentes vrsi

Valete, bubulcus vobis ego Daphnis nō amplius per syluā,

Non amplius per lucos, non nemora: vale Arethusa,

Et fluij qui funditis pulchrā iuxta Thymbridem aquā.

Dumosa] spinosa: dumus enim omnis spina dicitur.
Animaduerti Columellam nō multū ē dumis eminen-
tem, ait Cicero 5. Tusculana. *Cytisum*] Plinius libri de
cimitertij capite vicesimo quarto, frutex est & cytusus
ait, ab Aristomacho Atheniensi miris laudibus præ-

P. RAMI PRAELECT.

dicatur pabulo ouium: aridus verò **etiam** suum: spon-
detque iugero eius annua. HS. MM. **vel** mediocri solo
reditus. utilitas quæ eruo, sed ocyor **satietas**, per quàm
modico pinguescente quadrupede, ita **ut** iumenta hor-
deum spernant: non ex alio pabulo **lactis** maior copia
aut melior, super omnia pecorum **medicina** à morbis
omni vsu præstare: quin & nutricibus **in** defectu lactis
aridum atque in aqua decoctum, **potui** cum vino dari
iubet, firmiores celsioresque infantes **fore**: viridem etià
gallinis, aut si aruerit, madefactum: **Apes** quoque nun-
quam defore cytisi pabulo contingente, promittunt De-
mocritus & Aristomachus: nec aliud minoris impendij
est omnes verò authores rei rusticæ, **cytisum** celebra-
runt. *Amaras*] hominibus, ait Seruius, nam capris sua-
ues sunt & dulces. *Hic tamen*] Concluditur ecloga ho-
spitali inuitatione ex adiunctis, quod adest lectus, & cibi
copia, & aduersperascit. Locus verò ex **vndecimo** Theo-
criti Idyllio sumptus est:

Ἀδὸν ἐν τῶν τρωπαρ' ἐμὴν τὰν νύκτα διαξῆς:
Ἐν τῇ δάφναι τιμῇ, ἐντὶ ῥ' αἰθναὶ κυπάρισσι:
Ἐν τῇ μέλας κισσὸς, ἐντ' ἄμπελος ἀγλυκύκαρπος.
Iucundiùs in antro apud me noctem deges:
Sunt lauri illic, hîc sunt tenues cupressi
Est nigra hedera, est vineca dulcis partus.

Item septimo Idyllio ad finem longè copiosior locus:

-ἐν τε βαθείας
ἀδείας σχίνοιο χαμαιώσιν ἐκλίνθημεν
ἐν τε νεοτμάτοισι γεραθότες οἰναρέοισι
πολλὰ δὲ ἄμυν ὑπερθε κατὰ κρατὸς δονέοντο
Αἰγῆροι πηλέα τε--

Inque profundis
Iucundi lentisci humi lectis inclinati fuimus,
Inque nuper incisus letantes pampinis,
Multæ autem nobis superne super caput mouebant
alni vlmique--

Maiorésque] Ex vmbris mathematicæ descriptiones
sunt multæ, quòd manè & vesperi maiores sint vmbræ
meridic

meridie autem minimæ,

Fecerat exiguas tum sol altissimus umbras

Ouidius quarto metamorphoseon definiens meridiē:
& in dimensionibus corporum etiā adhibentur umbræ.

ECLOGA SECVNDA.

Alexis.

Formosum pastor Corydō ardebat Alexim
Delitias domini: nec quid speraret, habebat.

Tantum inter densas, umbrosa cacumina,
fagos

Assidue veniebat: ibi hæc incōdita solus
Montibus, & sylvis studio iactabat inani.

O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas,
Nil nostri miserere, mori me denique cogis.

Nūc etiā pecudes, umbras, & frigora captāt:

Nūc virides etiā occultant spineta lacertos

Thestylis & rapido fessis messoribus æstu

Allia, serpillumq; herbas contundit olēteis:

At mecum raucis, tua dum vestigia lūstro:

Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.

Nōne fuit satius tristeis Amaryllidis iras.

Atque superba pati fastidia? nōne Menalcā?

Quāvis ille niger, quāvis tu candidus esses.

A ij

O formose puer nimium ne crede colori:
 Alba ligustra cadūt, vaccinia nigra legūtur.
 Despect^o tibi sum: nec qui sim, quæris Alexi:
 Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundans.

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ,
 Lac mihi non æstate nouū, non frigore defit.
 Canto, quæ solit^o, si quando armenta vocabat,
 Amphion Dirceus in Actæo Aracyntho.
 Nec sum adeò informis: nuper me in littore
 vidi,

Cum placidum ventis staret mare: non ego
 Daphnim

Iudice te metuam, si nunquam fallit imago.
 O tantū libeat mecum tibi sordida rura,
 Atque humiles habitare casas, & figere
 ceruos,

Hoedorūq; gregem viridi cōpellere hibisco.
 Mecū vnā in syluis imitabere Pana canendo.
 Pan primus calamos cera coniungere plures
 Instituit: Pan curat oues, ouīūq; magistros.
 Nec te pœniteat calamo triuisse labellum:
 Hæc eadem vt sciret, quid non faciebat Amyntas?

Est mihi disparibus septem cōpacta sicutis
 Fistula, Damœtas dono mihi quā dedit olim,

Et

Et dixit moriens, te nunc habet ista secundū:
Dixit Damœtas: inuidit stultus Amyntas.
Præterea duo nec tuta mihi valle reperti
Capreoli, sparsis etiam nunc pellibus albo,
Bina die siccant ouis vbera: quos tibi seruo.
Iam pridē à me illos abducere Thēstylis orat:
Et faciet, quoniā sordent tibi munera nostra.
Huc ades ô formose puer, tibi lilia plenis
Ecce ferunt nymphæ calathis: tibi candida
Nais

Pallentes violas, & summa papauera carpēs,
Narcissum, et florē iūgit bene olentis anethi.
Tū casia atque aliis intexens suauib⁹ herbis,
Mollia luteola pingit vaccinia caltha.
Ipse ego cana legam tenera lanugine mala,
Castaneasque nuces, mea quas Amaryllis a-
mabat.

Addam cerea pruna: & honos erit huic
quoque pomo,
Et vos ô lauri carpam, & te proxima myrte:
Sic positæ quoniam suaueis miscetis odores.
Rusticus es Corydō, nec munera curat Alexis,
Nec si muneribus certes, concedet Iolas.
Eheu quid volui misero mihi? floribus Austrū
Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.

*Quem fugis ah demen? habitarunt Di quo-
que sylvas:*

*Dardaniúsq; Paris. Pallas quas cōdidit arces
Ipsa colat: nobis placeant ante omnia sylva.
Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse ca-
pellam:*

*Florentem Cytisum sequitur lascina capella:
Te Corydon ô Alexi: trahit sua quæque vo-
luptas.*

*Aspice, aratra iugo referūt suspensa iuñeci,
Et Sol crescentes decedens duplicat umbras:
Me tamen vrit amor: quis enim modus adsit
amori?*

*Ah Corydon, Corydon, quæ te demētia cepit?
Semiputata tibi frondosa vitis in vlmo est.
Quin tu aliquid saltem potiùs, quorum indi-
get vsus,*

*Viminibus, mollique paras detexere iuncos
Inuenies alium, si te hic fastidit Alexis.*

IN SECVNDAM ECLOGAM.

FORMOSVM] Proponitur initio argumentum eclogæ, incontinentia amantis, de suis amoribus in solitudine conquerētis: modò enī amasiū partim accusat, partim allicit: modò amās ipse seipsum reprehēdit: qualis Aepoli querimonia est in Comaste Theocriti. de sua Amaryllide: & amatoris infœlicis Idyllio vicesimo octauo: & Phēdrię in Terentij Eunucho de sua Thaide. *Alexis*] α est priuatiua particula & λέξις dictio, hinc Alexis, quia nihil hīc dicat, ait Mancinellus: apud Theocritū non est, sed Amaryllis. Alexidis nomine Cæsar intelligitur, ait Seruius, alij malunt Alexandrum puerum à Pollione Maroni donatum, hoc nomine celebratum: mihi magis placet cōmunem locum, & communem affectum fictis nominibus à poëta cantari, vt sine tropo res simpliciter intelligatur, præsertim cum Theocriti imitatio constet.

Corydon] Corydalus alaudam seu galeritam significat: hinc Corydonis fictum nomen apud Theocritum, quo nomine significatur hīc Virgilius, vt Seruio placet: mihi verò Corydō ipse significatur, id est insanus & intēperās amator, qualis nempe tota ecloga describitur.

Densas fagos] patulas fagos dixit antea. *Incondita*] temeraria, insana: quia modò criminatur, modò adulatur, modò sibimet resistit. *Syluis*] vbi propriè Bucolica cantantur. vt-

Syluestrem tenui musam meditaris auena.

O crudelis] accusatur Alexidis crudelitas tribus nihil milibus. *O crudelis*] Exclamatio. *Nil*] & prius dissipata *παρωνομασία* est.

τὴν ὅλος ἔγκειμαι, τὸ δ' ἐμεν λόγον οὐδένα ποιῆ

Tibi totus incūbo, tu autē mei rationē nullā facis 3. Idyllio.

Mori me denique] ex eodem Idyllio paulo ante.

-ἀπαύξασθαί με ποιησῆς

-strangulari me facies.

Nunc] Anaphora. *Lacertos*] Septimo Idyllio;

πνίχῃ δὴ καὶ σᾶντος ἐφ' αἰμασιᾶσι καθεύδει

quando iam & lacertus in sepibus dormit:

Thestylis] velut à testa testilem, id est fictilem deducit Seruius. Est tamen apud Theocritum veneficæ nomen.

Serpyllum] Serpyllus aut serpyllum, Sarpoletum Francis dicitur. Hic autem ad messoris refrigerationem herbas calidas Virgilius coniungit, quia (vt ex Plinio citat Seruius) contraria contrariis, aliquando similibus etiam curatur: vt hic calor & æstus calidis herbis curatur: Prius autem contraria contrariis, pecudes captant umbras & frigora aduersus æstum, virides lacerti spinetis occultantur aduersus æstum. *At mecum*] Antapodosis, At interea tamen vrer. *Cicadis*] Cicada nō est noster gryllus, quamuis magnitudine prope sit eadem: cygallam galli prouinciales appellant: duoque eius genera sunt, minores, quæ primæ proueniunt & nouissimæ pereunt: sunt autem mutæ: maiores volatu raræ, è quibus (quæ canunt) vocantur achetæ: quæ verò minores sunt, tetti-goniæ, sed illæ magis canoræ: mares canunt in utroque genere, fœminæ silent: gētes vescuntur iis ad orientem, etiam Parthi opibus abundantibus: non nascuntur in raritate arborum, nec in cāpis, nec in frigidis aut umbro-sis nemoribus. Plinius lib. vndecimi cap. vicesimo sexto, & capite 27. Cicadæ mentio est Idyllio primo, sed aliter:

-τέττιπος ἐπεὶ τύχῃ φέρτερον ἄδεις,

-cicada quoniam tu melius canis.

Nonne] Secundum crudelitatis argumentum è minoribus, Amaryllis & Menalcas sunt nimis crudeles.

Tristes] sic ecloga tertia.

Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,

Arboribus venti, nobis Amaryllidis iræ.

Quamuis] Illustratio ex dissimili. *O formosè*] Tertium argumentum est causa superbix, quæ similitudine extenuatur. *Colori*] synecdoche pro candori. *Ligustra*] Ligustrum vulgo Franci troesnam vocant: metonymia hic est subiectæ arboris pro floribus adiunctis, quos constat esse

esse candidissimos:

Toto candidior puella cygno,

Argento, niue, lilio, ligustro,

ait Martialis libro primo. *Vaccinia*] *Vaccinium* quid sit, magna controuersia est inter homines eruditos: Nicolaus Leonicens putat esse acinos ligustri: & Raphaël Volaterranus hîc *vaccinia* legit: itē pro acinis ligustri: Massarius mauule esse mora agrestia, & Leonardus Fuschius eū videtur secutus: Seruius violas facit purpure coloris: & Ruellius Seruiū secutus, hyacintho idē facit, vacietum putat esse gallicum. Vicefimo octauo Idyllio confimilis comparatio est:

καὶ τὸ ῥόδον καλὸν ἔστι, καὶ ὁ χρόνος αὐτὸ μαραίνει:

καὶ τὸ ἶον καλὸν ἔστιν ἐν ἔιαρι, καὶ ταχὺ μαραίνεται:

λευκὸν τὸ κρίνον ἔστι, μαραίνεται ἀνίκα πίπτει,

αἱ δὲ χιῶν λευκαὶ, καὶ τάκεται ἀνίκα παχθῇ:

καὶ κάλλος καλὸν ἔστι τὸ παιδικόν. ἀλλ' ὀλίγον ἔσθι.

Et rosa pulchra est, & tempus ipsam tabefacit:

Et viola pulchra est in Vere, & citò senescit:

Album lilium est, marcescit quando cadit:

Illæ autem nix alba, & liquefit quando congelata est,

Et pulchritudo pulchra est puerilis, sed parum vinit.

Item Idyllio tricesimo sexto:

μὴ καυχῶ, τάχα γάρ σε παρέρχεται ὥς ὄναρ ἥβη:

Ἀσαφυλὶς σαφὴς ἔστι, καὶ ῥόδον ἄνον ὀλεῖται.

Nō gloriare, cito enim te præterit tāquā somniū pubertas:

Vna vna passa est, & rosa sicca perit.

Despectus] accusatus est adhuc Alexis, deinceps ad eū alliciendum laudatur ex adiunctis Corydon, quòd sit diues, musicus, formosus: diuitiæ probantur per species.

Mille meæ] Locus ex vndecimo Idyllio sumptus est:

ἀλλ' ὥνους τοιοῦτος ἐὼν, βοτὰ χίλια βόσκω,

κ' ἡκ' ῥυτῶν τὸ κράτιστον ἀμελγόμενον γάλα πίνω,

τυρὸς δ' ἔλείπει μ' ἔτ' ἐν θέρει, οὐτ' ἐν ὀπώρῃ

ἔχει μῶνος ἄκρω.

Sed ipse talis cūm sim, oues mille pascō,

Et ex iis optimum mulsum lac bibo:

P. RAMI PRAELECT.

*Caeſusque nõ deficit me neque in æſtate neque in autũno,
non hyemis extremitate.*

Canto] Secundus laudis locus, de muſica quæ probatur collatione parium, quod Corydon fit muſicâ par Amphioni. Talis muſicæ ſuæ commendatio eſt Idyllio viceſimo quarto.

*ἀδὺ δέ μοι τὸ μελίσδμα, καὶ ἢ σὺργῃ μελίσδω,
κ' ἢ ἄνλῳ τὸ λαλέω, κ' ἢ δῶναμι, κ' ἢ παναύλῳ.*

Dulcis autem mihi cantus, & ſi fiſtula cano,

Et ſi tibia loquor, & ſi calamo, & ſi fiſtula compaſta.

Amphion] Amphion & Zethus filij Iouis ex Antiopa: Amphion Lydios modulos & citharam inuenit, ait Plinius libri ſeptimi capite quinquageſimo ſexto. Dirceus autē hic dicitur à Dirce fonte Thebano vt, ait Probus meminit Amphionis Horatius libro tertio carminum ode vndecima,

Mercuri nam te docilis magiſtro

Mouit Amphion lapides canendo.

Et in arte poëtica:

Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis

Saxa mouere ſono teſtudinis.

Actæo] id eſt littorali (ait Seruius) nam Aracynthus mons eſt Thebanus littoralis, & ἀκτὴ græcum, tanquam latinè acta dicitur apud Virgilium quinto Aeneidos.

At procul in ſola ſecretæ Troades actæ

Amiſſum Anchifeu flebant.

Et ſeptima Verrina apud Ciceronem. Ipſe tamen cùm vir eſſet Syracuſis, vxorem eius parum poterat animo ſoluto ac libero tot in acta dies ſecum habere.

Actæo] non Athenienſi ait idem Seruius, quamuis ἀκτὶς dictæ ſint Athenæ, vel ad imperitiam paſtoritiam demonſtrandum ita dixit poëta contra rei veritatem, quod Theocritus ſæpe facit: quo genere priora illa de Tigri, Arari, Oaxe poſſunt accipi. *Nec ſum*] Tertia laus à forma quæ probatur adiuncta imagine & parium collatione, qualis eſt, ſed apertior, Idyllio viceſimo quarto plurimis verſibus. *Nec ſum*] Extenuatio eſt, qualis eſt

pro Cælio Ciceronis. vt eum nihil pœniteat non deformem esse natū. Locus autē est è sexto Theocriti Idyllio:

καὶ γὰρ θιν ἔδ' ἰέδδς ἔχω κακόν, ὥς με λέγοντι,

ἢ γὰρ πρὶν ἐς πόντον ἐσέβλεπον, ἧς δὲ γαλάννα.

Etenim sanè neque formam habeo malam, vt me dicunt,

Etenim nuper in mare respexi cuius erat tranquillitas.

At hoc argumentum Seruio falsum est, ac negatur (ait) per rerum naturam fieri vt in mari conspiciatur imago, & rusticam imperitiā hīc decorē seruari, vt apud Theocritum. Cælius tamen Rhodiginus libri decimiquarti capite decimo, Seruio resistit: licet mare in serenitate colorē sibi trahat, & oleosum pingue in eo supernatet, indēque imago reddi nequeat, vt in speculo obnubilato: attamen placidum ventis mare ex Seneca interpretatur cū leuiter nec in vnam tantum partem commouetur: & Lucianum citat, tranquillum mare speculo comparantem. Atque eiusdem libri capite nono ait oleosum illud in mari, flatu Aquilonis discuti, vt Aquilone flante mare lucidius efficiatur.

O tantum] Repetitur secunda laus de musica: Si mecū pastoritiā vitā agere velis, Pani musicā similis eris: collatio est similitum. *O tantum*] Optatio. *Tibi*] quæ tu putas. *Humiles*] dixit antea pauper tugurium.

Cervos] Metaphora: dicuntur cerui in ædibus rusticis, vbi singula extrema bacilla forcillatam habēt figuram literæ Y, à similitudine cornuum cerui ait Varro de lingua latina. *Hibisco*] Poëtica Syntaxis, vt *It clamor cælo* pro ad hibiscum & ad cælum: Est autem hibiscus vel hibiscū vt à quibusdā ebiscus herba non dissimilis malux ait Theophrastus, sed folio maior caulēque pilosior. Plinius libri 19. capite quinto hibiscum à pastinaca gracilitate distat, damnatum in cibis, sed medicinæ vtile. Ecloga decima videtur pro iunco aut vimine accipi,

-Et gracili fiscellam textit hibisco.

In syluis] Syluestrem musam, & Montibus & syluis fuit antea. *Pana*] πᾶν παντός vniuersum dicitur, indēque instar vniuersi pingitur hic deus, cornibus solis ra-

dios & lunæ cornua ostendit, facie rubra, ætherem: ne-
bride in pectore stellata, stellas: inferiore parte hispida,
virgulta & arbores: caprinis pedibus, solidam terram: se-
ptem calamorum fistula, septem planetarum harmoniā:
curuo pede, annum in se recurrētē: victus amore, quod
omnia vincit amor. Syringa enim amavit, & cū esset
auxilio terræ in calamum conuersa, è calamo fistulam
fecit: vide Seruium. *Pan*] *Pana* & *Pān* polyptoton.

Pan] Anaphora. *Oves ouiumque*] polyptoton.

Nec te] Prolepsis quæ refellitur collatione parium.

Amyntas] *Amyntas* pastoris nomen in Idyllio ultimo
apud Theocritum. *Est mihi*] Continuatur laus musicæ
ex instrumēto, instrumētique & adiunctis & authore &
adiuncta inuidia. *Disparibus*] quarum sunt aliis aliæ
maiores. *Cicutis*] *Cicuta* herba venenosa, de qua Plinius
libri 25. capite 13. *Cicuta* quoque venenum est publica
Atheniensium pœna inuisa:

-*Barbatum crede magistrum*

Dicere, sorbitio tollit quem dira cicuta

ait Persius de Socrate: eius calamo conficiuntur etiam
pastoritæ fistulæ, & sic erit ecloga quinta,

Hac te nos fragili donabimus antè cicuta.

Quopacto fortassis hîc etiam videri possit à poëta di-
ctum: Seruius tamen cicutæ nomine ait hîc significari
spatium inter uodos cannarum, vt fistula sit septem di-
sparibus internodiis cera fortasse compactis.

Damœtas] nomen est pastoris in Idyllio Theocriti sex-
to. *Dono*] Idyllio quarto:

Δῶρον ἐμὶν νῦν ἔλειπεν:

Dono mihi ipsam reliquit.

Præterea] repetitur prima laus de diuitiis per varias spe-
cies donorum: prima est de capreolis versicolaribus co-
piosè lactētibus, amatis à Thestyle: quæ noua adiuncta
sunt. *Capreoli*] *Caprea* syluestris est capra, Martia. lib. 13.

Pendentem summa capream de rupe videbis,

Casuram speres, decipit illa canes.

Capreoli] locus è tertio Idyllio Theocriti:

ἢ μάν τοι λευκὰν διδυμάκον αἶγαν φυλάσσω,
 τὰν με καὶ Ἄμερμνωνος Ἐριθακίς ἁ μελανόχρους
 αἰτεῖ, καὶ δώσω οἱ, ἐπεὶ τὺ μοι ἐνδιαθρύπῃ.

*Certe quidem tibi albam gemellos parientem caprā seruo,
 Quam me & Mermnonis Erithacis nigri coloris
 Postulat, & dabo ei, quoniam tu mihi delicias facis.*

Abducere] Orat abducere, vt abducatur, figuratum, ait Seruius.

Huc ades] Secunda species opum, è suauium herbarū fasciculo per nymphas collecto. *Lilia]* postea decima ecloga erit,

Florentes ferulas, & grandia lilia quassans.

● *Calathis]* κάλαθος græcum est, latinum verò qualus vel qualum, quasillus vel quasillum. *Nymphæ]* νύμφη spōsa: & à veteribus agrestia numina nymphæ dictæ, vt νηίδες, ἁμαδρυάδες, καὶ ὀρεστιάδες, καὶ λειμωνιάδες, fluminū, arborum, montium, pratorum incolæ: quæ dictæ sunt etiā nutrices Liberi patris: ἁμαδρυάδες tamen propriè quæ cum arboribus & nascuntur & intereunt: sicuti δρυάδες quæ inter arbores viuunt. *Pallentes]* Plinius libri 31. ca. 6. ait violas alias esse purpureas, alias luteas, alias albas: florū autē primū Ver nuntiatiū sunt albæ violæ, ait eiusdem libri capite vndecimo. *Papauera]* fuisse autem in honore papauer apud Romanos semper, indicio est Tarquinius superbus, qui legatis à filio missis decutiēdo papauera in horto altissima, sanguinariū illud responsum facti ambage reddidit, ait Plinius lib. 19. ca. 8. Idyllio 11,

-ἔφερον δέ τοι ἢ κρίνα λευκά,

ἢ μάκων ἁπαλὰν ἐρυθρὰ πλαταγώνι ἔχουσιν.

-*Ferrem autem tibi vel lilia alba,*

vel papauer tenerum rubra folia habens.

Narcissum] Narcissus flos est non à fabuloso puero in eum conuerso, vt ait Seruius, sed à narce, id est torpore nominatus, vt affirmat Plinius libri 21. capite 19. cū caput grauet: Ruellius ait apud nos in montibus frequentem esse, rusticis tamen incognitum, & sine nomine. *Anethi]* Anethum herba boni odoris. Plinius

P. RAMI PRAELECT.

libri 20. capite 18. Anethum quoque ructus mouet, tormina sedat, aluum sistit. Idyllio septimo:

κ' ἡ γὰρ τῆνο κατ' ἄμαρ ἀνήθιον ἢ ῥ' ὀδόντα
ἢ καὶ λευκοίων σέφανον πῶδ' ἡ κρατὶ φυλάσσων.

*Et ego illo in die anethinam, vel roseam,
Vel violaceam coronam circa caput seruans.*

Casia] frutex & casia est, iuxta cinnami campos nascitur, amplitudine trium cubitorum ait Plinius libri 12. capite 19. Virgilius tamen hinc herbam facit, ut Seruius interpretatur: an hinc etiam pastoris ἀμάρτημα fuerit: quidam tamen casiam faciunt aliam herbam, aliam fruticē: fruticē verò casia tum aromatitē, quam officinae vulgò canellam vocant, tum fistulam ligneam quā cassam.

Mollia] Plumei tactus, ait Seruius, ad hyacinthum respiciens. *Luteola*] lutum prima longa quibusdam videtur herba esse, qua tingitur chrysocola,

-Iam croceo mutabit vellera luto

erit ecloga quarta. *Caltha*] calendulam vulgò nominant, Franci solfiam, cuius folia olent non flores ait Plinius libri 21. capite 6. *Ipse*] Amplificatur proxima doni species variis fructibus & ramis. *Cana*] Periphrasis est cydoneorum, vel (ut latini loquuntur) cotoneorum, ex ad iuncta canicie: sunt enim præstātissimi odoris quæ sunt candidiora ait Plinius libri 21. capite 6. item ex lanugine. *Nuces*] Nux genus est, significat enim omnem fructum tectum duro cortice: species sunt auellanae, amygdalæ, iuglandes, castaneæ. *Cerea*] cerei coloris aut mollia, ut ait Horatius.

Cerea Telephi laudat brachia.

Et idem,

Cereus in vitium flecti.

Pomo] Pomum item est generalius nuce, & omnem arboris fructum esui aptum significat, seu mollem seu durum. *Et vos*] Apostrophe. *Lauri*] Synecdoche totius pro parte, nam ramum laureum significat.

Myrte] altera apostrophe, ubi similis est synecdoche. Idyllio vicesimo locus est non absimilis de variis floribus

floribus, narcisso, hyacintho, viola, serpillio. *Rusticus*] reuocatio sui ipsius ex adiuncto fastu & despectu munerum, & ex maiori, quod Iolas donet largius: Apostrophe est. *Eheu*] Exclamatio qua duobus similibus Alexidis fastum coarguit: placet enim potius quam stultitiam Corydonis, cum paulò post amens Alexis dicatur.

Eheu] Idyllio tertio.

ὦ μοι ἐγὼ τί πάθω;

Heu mihi ego quid patior?

Austrum] Auster humidus & calidus est, & mortui hominis capite flores efflante vulgo pingitur à Cosmographis: Zephyro autem contrà flores nascuntur: græcè autem νότος dicitur, & νοτὶς est humor, & latinè scribitur à quibusdam hauster, velut ab hauriendo dicatur.

Aprum] qui luto delectatur.

Sæpe volutabris pulsos syluestribus apros

Latratu turbabis agens -

tertio Georgico.

Quem fugis?] Exclamatio qua reuocatur adhortatio & paribus premitur. *Paris*] cum de forma dearum iudicauit. Dardanius autem dicitur à Dardano Electræ Iouisque filio, Ilij primo conditore, vnde postea Paris. Tale est Idyllio octauo.

-λέγε Μίλων

ὥς πρῶτος φώκεας, καὶ θεὸς ὤν, ἔνεμα.

Dic Milon

Quod Proteus Phocas, & deus, pascebat.

Et Idyllio vicesimo quarto suasionis consimilis argumenta sunt bubulci, quod etiam Dionysius & Venus & Luna & Rhea & Saturnides & Cybele rusticos amarunt.

Pallas] permissio ex dissimili: Pallas inter multa alia dicitur etiam inuentrix ædificiorum & ἐρυσὶ πόλιν καὶ πολιὰς, custos ciuitatum dicitur. *Nobis*] Antapodosis collatione similium illustrata: vbi etiam colligitur è specialibus generale. *Torna*] κλίμαξ seu gradatio trium graduum. *Torna*] Locus ex Theocrito, Idyllio II.

Ἀ' αἰεὶ τὸν κύττον, ὃ λύκος τὰν αἶγαν δῶκει

Ἀ' γέροντος τ' ὠροτρῶν, ἐγὼ δ' ἐπὶ πλὴν μεμάνημαι.

P. RAMI PRAELECT.

*Capra cytisum, lupus capram sequitur,
Grus aratrum, ego in te deperſo.*

Aspice] altera ſui reuocatio per Apoſtrophē ex adiunctis temporis & omiſſi negotij. Quintilianus in his ſignis ſynecdochen tropū ſtatuit ineptē, cū propriis verbis oīa dicta ſint, nec ſignificationis propriæ hīc vlla fiat mutatio. *Aspice*] Periphrasis eſt noctis, p quo fuit antè:

Et iam ſumma procul villarum culmina ſumant.

Et Sol] Pro quo antè,

Maiorēſque cadunt altis de montibus vmbrae.

Me tamen] Quamvis ſolis ardor aduētū noctis remittatur. *Quis enim*] Ratio ex adinuētis: qualis de Phædria Terentium:

*Here, quæ res in ſe conſilium, neque modum habet vllum,
Eam conſilio regere non potes.*

Ah Corydon] Locus eſt totus è Cyclope Theocriti, apud Idyllio vndecimo:

ὦ κύκλω, κύκλω, πᾶ τὰς φρένας ἐκπέπότησαι;
αἱ κ' ἐνθῶν ταλάρως τε πλέκοις καὶ θαλὸν ἀμάσας,
τοῖς ἀρνέσι φέροις, τάχα κέν πολὺ μᾶλλον ἔχῃς νοῦν,
τὰν παροῖσιν ἀμελγῆ.

O cyclops cyclops, quod mentibus euolaſti?

*Vtinam veniens calathōſque plicares, & ramum metens
Agnis ferres, fortè multò magis haberes mentem,
Præſentem mulge.*

Corydon Corydon] Epizeuxis. *Semiputata*] Geminata negligentia, ſemiputata vitis & vlmus frondosa: nanque vtrunque obest: vnde eſt Georgico ſecundo:

-Bis vitibus ingruit vmbra.

Eſt autem vlmus vitibus amica, ideóque illis maritatur, vt ampliffimè percipietur in Georgicis.

Quin tu] Proponitur amoris remedium ex contrariis negotio & ſpe alterius amoris. *Detexere*] tale quiddam Idyllio primo:

αὐτὰρ ὅγ' ἀνθερίκεσι καλὴν πλέκει ἀκριδοθήραν,
χοίνῳ ἐφαρμοσδῶν,

At hic culmis pulchram texit fiſcellam,

Iunco adaptans.] Ecloga decima idē ferè repetitur.
Inuenies] Locus hic etiam ex Cyclope,

-τί τὸν φεύγοντα δῶκεις;

Ἐὐρήσεις Γαλάτειαν, ἴσως καὶ καλλίον' ἄλλαν.

-*Quid fugientem persequeris?*

Inuenies Galateam, fortè etiam pulchriorem aliam.

ECLOGA TERTIA.

Palæmon.

Menalcas. Damœtas. Palæmon.

Dic mihi Damœta, cuium pecus? an Me - ME.
 libœi?

Non, verùm Aegonis: nuper mihi tradidit DA.
AEgon.

Infelix ô semper ouis pecus: ipse Neæram ME.

Dũ fouet, ac, ne me sibi præferat illa, veretur

Hic alienus oueis custos bis mulget in hora:

Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

Parcius ista viris tamẽ obiicienda memẽto. DA.

Novimus & qui te trāsversa tuẽtibus hircis,

Et quo, sed faciles Nymphæ risere, sacello.

Tum credo, cùm me arbuſtũ videre Myconis: ME.

Atque mala vites incidere falce nouellas.

Aut hĩc ad veteres fagos, cũ Daphnidis arcũ DA.

Fregisti, et calamos, quæ tu peruerſe Menalca

Et cū vidisti puero donata, dolebas:

Et si non aliquā nocuisses, mortuus esses.

ME. *Quid domini facient, audent cū talia fures?*

Non ego te vidi Damonis pessime caprum

Excipere insidiis, multū latrante Lycisca?

Et cū clamarem: Quò nunc se proripit ille?

Tityre coge pecus: tu post carecta latebas.

DA. *An mihi cantando victus non redderet ille,*

Quē mea carminibus meruisset fistula caprū?

Sine scis, meus ille caper fuit, & mihi Damō

Ipse fatebatur: sed reddere posse negabat.

ME. *Cantando tu illum? aut vnquam tibi fistula*

cera

Iuncta fuit? non tu in triniis indocte solebas

Stridenti miserum stipula disperdere carmē?

DA. *Vis ergo iter nos quid possit vterq;, vicissim*

Experiamur? ego hāc vitulā (ne fortè recuses,

Bis venit ad mulctrā, binos alit vberē foetus)

Depono: tu dic mecum quo pignore certes.

ME. *De grege non ausim quicquam deponere tecū:*

Est mihi nāq; domi pater, est iniusta nouerca:

Bisq; die numerāt ambo pec⁹, alter et hœdos.

Verū id, quod multò tute ipse fatebere maius,

(Insanire libet quoniā tibi) pocula ponam

Fagina, cælaturū diuini opus Alcimedontis:

Lenta quibus torno facili superaddita vitis,

Diffusos

Diffusos hedera vestit pallente corymbos.
 In medio duo signa, Conon: et, quis fuit alter?
 Descripsit radio totum qui gentibus orbem:
 Tempora quæ messor, quæ curuus arator ha-
 beret.

Necdū illis labra admoui, sed condita seruo.
 Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit: DA.
 Et molli circū est ansas amplexus acantho:
 Orpheaque in medio posuit, syluāsque sequētes.
 Necdū illis labra admoui, sed condita seruo.
 Si ad vitulam spectes, nihil est quod pocula
 laudes.

Nunquam hodie effugies: veniam quocūque ME.
 vocaris:

Audiat hæc tantū vel qui venit, ecce, Palæmō.
 Efficiam posthac ne quēquam voce laceffas.
 Quin age, siquid habes, ī me mora nō erit vlla: DA.
 Nec quenquā fugio. tantū vicine Palæmon
 Sensib⁹ hæc imis (res est non parua) reponas.
 Dicite, quādoquidē in molli cōsedim⁹ herba: PA.
 Et nunc omnis ager, nūc oīs parturit arbos:
 Nunc frondēt syluæ, nūc formosissim⁹ annus.
 Incipe Damœta, tu deinde sequēre Menalca:
 Alternis dicetis, amant alterna Camœnæ.
 Ab Ioue principiū Musæ, Iouis omnia plena: DA.
 Ille colit terras, illi mea carmina curæ.

ME. *Et me Phœbus amat, Phœbo sua semper a-
pud me*

Munera sunt lauri, et suauè rubēs hyacinth⁹.

DA. *Malome Galatea petit lasciuia puella:*

Et fugit ad salices, & se cupit antè videri.

ME. *At mihi sese offert vltro meus ignis Amyn-
tas:*

Notior vt iam sit canibus nō Delia nostris.

DA. *Parta meæ Veneri sunt munera, nāq; notavi*

Ipsē locum, aëriæ quò congeffere palumbes.

ME. *Quod potui, puero, syluestri ex arbore lecta
Aurea mala decem misi, cras altera mittam,*

DA. *O quoties, & quæ nobis Galatea locuta est,
Partē aliquā v̄ti, Diuūm referatis ad aures.*

ME. *Quid prodest, quod me ipse animo non sper-
nis Amynta,*

Si, dum tu sectaris apros, ego retia seruo?

DA. *Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Iola:*

Cūm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.

ME. *Phyllida amo antè alias: nam me discedere
fleuit,*

Et longum formose vale, vale, inquit, Iola.

DA. *Triste lupus stabulis, maturis frugib⁹ ībres,
Arboribus venti, nobis Amaryllidis iræ.*

ME. *Dulce satis humor, depulsis arbutus hœdis:
Lenta salix foeto pecori, mihi solus Amyntas.*

Pollio amat nostrā, quāvis sit rustica, musam DA.

Pierides vitulam lectori pascite vestro.

Pollio & ipse facit noua carmina, pascite ME.

taurum:

Iā cornu petat, et pedibus qui spargat arenā.

Qui te Pollio amat, veniat, quò te quoque DA.

gaudet:

Mella fluāt illi, ferat et rubus asper amomū.

Qui Bauū nō odit, amet tua carmina Meui: ME.

Atque idē iungat vulpes, et mulgeat hircos.

Qui legitis flores, & humi nascentia fraga, DA.

*Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in
herba.*

Parcite oues nimīū procedere, non bene ripæ ME.

Creditur, ipse aries etiā nunc vellera siccāt.

Tityre, pascentes à flumine reiice capellas: DA.

Ipse, vbi tempus erit, omneis in fonte lauabo.

Cogite oues pueri, si lac præceperit æstus, ME.

Vt nuper frustra præssabimus vbera palmis.

Eheu quā pingui macer est mihi taurus in DA.

aruo:

*Idem amor exitium est pecori, pecorisque ma
gistro.*

His certè neque amor causa est, vix ossibus ME.

herent:

Nescio quis teneros oculi mihi fascinat agnos.

- DA. *Dic quib⁹ ī terris (et eris mihi magn⁹ Apollo)*
Treis pateat cæli spatium nō amplius vlnas.
- ME. *Dic quib⁹ in terris inscripti nomina regum*
Nascantur flores, & Phyllida solus habeto.
- PA. *Nō: nostrum inter vos tantas cōponere lites:*
Et vitula tu dignus, & hic, & quisquis a-
mores
Aut metuet dulceis, aut experietur amaros.
Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.

IN TERTIAM ECLOGAM.

AEC ECLOGA pastorū iurgia primò
 proponit, tum musicum certamen, po-
 stremò par de vtroque iudicium.

Dic mihi] despicit veluti mercenarium,
 sed repungitur è dissentaneis obiecto
 riuali domino. *Dic mihi]* Ex quarto Idyl

lio sumptum est,

BA *εἰπέ μοι ὦ κορύδων, τίνος αἱ βοῦες ἦρ' αὖ φιλώνδα;*

KO. *ὃκ, ἀλλ' Αἰγῶνος, βοόσκον δέ μοι αὐτὰς ἔδωκεν.*

Dic mihi ὁ Corydon, cuius boues? an Philondæ?

Non, verum Aegonis, pascendas autem mihi ipsas dedit.

Infælix] Exclamatio qua accusat ex effectis & Aego-
 nem libidinis, & Damoetam furti: quarto Idyllio,

BA *δειλαῖαι γ' αὐταί, τὸν βοκόλον ὥς κακὸν εὖρον.*

KO. *ἢ μὰν δειλαῖαι γε, καὶ οὐκέτι λῶντι νέμεσθαι.*

Miseræ hæ, quòd malum bubulcum inuenerint.

Certè quidem miseræ, & non amplius volunt pascere.

Ouis] Synecdoche pro ouium, vt pecus pro grege
 ibidem: & ante,

-Cuium pecus?

Mulget in hora] Quod tamen per totum diem vix potest in fœcundis ouibus fieri. De hoc in Georgicis libro tertio,

*Qui surgente die mulſere horiſque diurnis:
Nocte premunt.*

4. Idyl. ἢ παρὰ τὴν κρύβδαν τὰ ποθέσπερα πάσας ἀμέλγεις;
Certè vbi ipsas clam vesperè omnes mulges?

Et succus] Macerantur oues: succus enim est humor quo alitur animal: hinc corpus solidū & succi plenū ait Terētius in Eunucho. Et Varro secūdo de re rustica verbatim dum nutricantur agni, matres mulgeri, quia plus lactis ferunt, & agnos plures: & lex Iustiniani, ea de re ait, Ἐὰν εὐρέθῃ ποιμὴν ἀμέλγων τὰ πρόβατα λάθρᾳ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ πιπράσκων, τυπόμενος τῷ μισθοῦ σφραγίσθω. Si deprehensus sit opilio oues mulgere clam domino suo, & vendere, verberatus mercede priuetur. *Parcius]* Reponitur ex adiunctis probrum turpioris libidinis, & aliis adiunctis exaggeratur. *Qui te]* Ellipsis, vbi decenter pudoris gratia verbum turpitudinis reticetur, vt Quintilianus libri noni capite tertio monuit. *Hircis]* quos constat libidinosos esse, vt si coeuntes videant, indignentur, & in eos impetum faciāt. Est autem hircus mēsiū septem satis habilis ad procreandum, quoniam immodicus libidinis, dum adhuc vberibus alitur, matrem stupro superuenit, & ideo celeriter & ante sex annos cōfenescit, quòd immatura Veneris cupidine primis pueritiæ temporibus exhaustus est. Columella libri septimi capite sexto. *Transuersa tuentibus]* periphrasis est pro indignantibus. *Hircis]* alij hirkis, id est oculorum angulis, ait Seruius ex Suetonio: at Pierius putat & hircis & hirkis idem significari, & eiusdem nominis orthographiam diuersam esse. *Tum credo]* Ironia, qua ex effectis crimen capitis obiicitur de arbutis & vitibus incisis. *Arbutum]* hac etiam de re lex Iustiniani, οἱ δένδρα καὶ μάλιστα ἀμπέλεις τέμνοντες, ὡς ληστὰι κολάζωνται. Qui arbores & maximè vites incidunt, latronis more puniantur. fuit & omnino cura arborum legibus priscis

cautumque est duodecim tabulis, ut qui iniuriâ cecidisset alienas, lueret in singulas æris xxv. ait Plinius libri decimi septimi capite primo. *Myconis*] nomen est ex Idyllio quinto. *Aut hic*] reponitur ex inuidiosis factis accusatio, loci & personæ adiunctis amplificata.

Arcum] habent etiam sua arma pastores,
Armâque, amycleumque canem, cressamque pharetram,
ut est tertio Georgico. *Dolebas*] Idyllio quinto,

-τὸ δ' ὦ κακὲ καὶ τότ' ἐτάκειν

βασκαίνων

-Tu autem ô male & tunc liquefiebas

Inuidens.

Quid] Exaggerat audaciam domini, collatione minorum, ubi fures per metonymiam ex adiunctis pro servis accipe. *Non ego*] obiicitur aliud furtum, & variis circumstantiis exaggeratur: locus autem est Idyllio quinto similis,

ἐκ ἀπὸ τῆς κρήνης, σίττ' ἀμνίδες ἐκ ἐσορήτε

τόν μιν τὸν σύριγγα πρῶτον κλέψαντα κομάταν:

Non à fonte heus agnæ? non inspicietis

Meam fistulam paulò antè furantem Comatam?

Excipere] Excipere insidiis, insidiosè furari.

Lycisca] à λύκος, id est lupus, diminutivum λυκίσκος, & nunc lycisca: canes autem apud Indos è tigribus etiâ concipiunt, & ob id in sylvis coitus tempore alligant fœminas: hoc idem è lupis Galli, quorum greges suum quisque ductorem è canibus & ducem habent, ait Plinius libri octavi capite quadragesimo. Idyllio sexto:

--πάλιν ἃ δ' ἴδε τὸν κύνα βάλει,

ἄτοι τῶν οἰῶν ἐπιταί σκοπός· ἃ δὲ βαύσσει εἰς ἄλλὰ
δερκομένα,

Iterum hæc ecce canem percutit,

Quæ te ouium sequitur custos: hæc autem latrat in mare aspiciens.

Quo nunc] prosopeia. *Carecta*] Carex herba acuta & durissima, ait Seruius, sparto similis.

Et carice pastus acuta, tertio Georgico.

Ex ea (ait Ruellius) mollissime texuntur cathedræ, folio ferè arundinis, vliginoso & palustri loco plurima. Hinc carectum, locus iis herbis confitus: quidam putant esse gladiolum: sed interpretatio Seruij repugnat.

An mihi] defenditur iure factum:

Quod victor merueram, iure cepi:

At victor capram merueram:

Iure itaque cepi.

Propositionis sententia primò comprehenditur.

Si nescis] Assumptio est affirmata testimonio Damonis. *Cantando]* Resistitur assumptioni inficiatione causæ & factis, quæ musici certaminis præparatio est.

Tu illum] ἄμουνος musicum vicisti? intellige: id enim emphasis & ellipsis volunt. *Fistula]* Similis est quinto Idyllio locus,

τὰν ποίαν σύριγας τὸ γὰρ πόκα δῶλε συβάρτα

ἐκτάσω σύριγας τί δ' ἔκέτι σὺν κορύδωνι

ἄρκει τοι χαλάμας ἀνλὸν ποπῶσθεν ἔχοντι;

Quam fistulam? tu enim quando serue Sybarita

Possedisti fistulam? quid non adhuc cum Corydone

Sufficit tibi stipulæ foramen sibilare habenti?

Cera] sic antea.

Pan primus calamos cera coniungere plures

Instituit.

Indocte] ἄμουνον appellat indoctum. *Stridenti]* malè sonanti, sicuti sonant collisi rudentes: stridor enim illic est proprius: vt Aeneidos tertio,

-Stridorque rudentum.

Miserum] Seruius flebile interpretatur, qualis fiebat in triuiis & quadriuiis à pastoribus in honorem Dianæ, id est Proserpinæ, ad imitationem Cereris, eam inquirentes. Potest etiam Miserum pro inepto & indocto accipi: vt mendicorum more & vrbicorum poëtarum, Dæmetas in triuiis cecinerit. *Vis ergo]* Occasione proximi conuitij prouocatur Menalcas ad cantandum, & victoriæ præmium proponitur, & effectis commendatur. Similis locus est octauo Idyllio,

P. RAMI PRAELECT.

χρήσθεις δ' ὧν ἐσιδεῖν, χρήσθεις καταθέιναι ἀέθλους
Vis autem igitur inspicere, vis deponere præmium?

Quo ex loco etiam sequentia deducta sunt.

Vitulam] à viridioræ ætate etiam post partum dicuntur
 vaccæ, ait Seruius. Simile est Idyllio primo:

Αἴψα τέ τοι δώσω διδυματόνιον ἐς τρεῖς ἀμέλξαι,

Α' δὲ ἔχρισ' ἐρίφως ποταμέλξειται ἐς δύο πέλλας.

Capramque tibi dabo, gemellos enixam ad ter mulgere,

Quæ duos habens hædos, admulgebitur in duas multras.

Multram] multra & multrum est lac euulsum aut tem-
 pus mulgendi. *Vitulam*] deponam vt scias mihi pecu-
 lium esse. De grege] proponit item suum præmium,
 sed exornat dissimilitudine: non ausim deponere quic-
 quam de grege, sed pocula: propositionis ratio est è mo-
 rosis possessoribus patre & nouerca, qui pastoris auda-
 ciæ repugnant. *Iniusta*] Generale est epitheton nouer-
 carum: simile est in Idyllio octauo,

ἔθισσῶ πόκα ἀμνόν, ἐπεὶ χαλεπὸς θ' ὁ πατήρ μεν

χ' ἁμάτηρ, τὰ δὲ μᾶλα προθέσσερα πάντα ἀριθμεῖντι.

Non ponam agnum, quoniam difficilisque pater meus

Et mater, has autem oues ad vesperam omnes numerant.

Verum] Antapodosis ad commendationem pignoris
 è testimonio Damœtæ, ex materia operis atque effecto
 re, item adiunctis. *Insanire*] canere, ait Seruius: quia
 poëtæ infani finguntur: quod non placet sed, insanire
 modò potiùs Menalcæ videtur Damœtas, quòd ἀμόνος
 aduersus musicū certare audeat. *Fagina*] Materia ope-
 ris veteribus laudata: fagis enī pectines trāsuerſi in pul-
 pa: Apud antiquos inde in vasis honos. Marcus Curius
 iurauit se ex præda nihil attigisse præter guttū faginū,
 quo sacrificaret, Plinius libri decimisepti capite tricesi-
 mo septimo: & fagutalis Iuppiter libri decimi sexti, ca-
 pite decimo eidem Plinio dicitur. *Diuini*] Metaphora
 pro excellentis, præstantis:

Ἐνδοθεν δὲ γυνή τις, θεῶν δαίδαλμα τέτυκται,

Intus autem mulier, quædam deorum opus fabricata est:

Idyllio primo.

Pulpa.

Fagutalis
 Iuppiter.

Lenta] Similis est primo Idyllio locus,
 τῷ περὶ μὲν χεῖλιν μαρῦεται ὑψόθι κισσός,
 κισσός ἐλὶ χρύσῳ κεκονισμένον-
Huius circum quidem labra voluitur supernè hedera,
Hedera helichryso ornata.

Vestit] iis autem tabulis, interiores templi partes ve-
 stirbantur, ait Cicero simili metaphora, sexta Verrina.
 Similis locus est Idyllio vicefimo,

Ἐν τῷ δαίδαλα πολλὰ τετεύχατο μαρμαίροντα.
 Ἐν μὲν ἔλῳ χρυσοῖο τετυγμένη Ἰνάχου ἰῶ
 εἰσέτι πόρτις ἔῃσα-

In hoc ingeniosa multa fabricata erant resplendentia.

In quidem erat auro facta Inachi Io

Adhuc vitula existens-

Conon] Conon non Atheniensis dux, sed potius ma-
 thematicus Aegyptius accipiendus est, de quo Catullus,

Omnia qui magni despexit sydera mundi.

Et paulò post.

Idem me ille Conon cœlesti numine vidit

Et Bereniceo vertice Cæsariem,

Et cuius ad Dositheum de tetragonismo meminit Ar-
 chimedes, ut Valla primo Geometriæ scribit.

Et quis] Pastoralis decori gratia, hæc imperitia vel obli-
 uio fingitur: quòd pastores de philosophis non admo-
 dum audiant. Periphrasis autem est insignis cosmogra-
 phi & astrologi, qualis fuit Eudoxus aut Aratus aut Ar-
 chimedes: horum enim aliquem suspicari potes.

Radio] Radius splendor à sole micans, à cuius simili-
 tudine radius gemeotricus, quo lineamenta describū-
 tur: Humilem homunculum à puluere & radio excita-
 bo, ait de Archimede Cicero quinta Tusculana: & ra-
 dius astronomicus, quo sydera spectantur:

-cœlique meatus

Describent radio, & surgentia sydera dicent,

Sexto Aeneidos. Dicuntur etiā radij rotarum, & qui-
 bus raditur mensura, & quibus textores telam texunt.

Tempora] de quibus primo Georgico abundè.

Radius.

P. RAMI PRAELECT.

Curuus arator] Arator nisi incuruus, præuaricatur, ait Plinius libri decimioctavi capite decimonono.

Admoui] hypallage, pro nondum admoui labris,
vt -*Dare classibus austos.*

Et nobis] Derisio est Menalcæ, ex poculis per omnia similibus, nec tamen paribus vitulæ: ratio itaque minorum. *Acantho*] Acanthus topiaria & urbana herba est, elato longoque folio, crepidines marginum, assurgentiúmque puluinorum thoros vestiēs, Plinius libri vicesimi secundi capite vicesimo secundo: eadem herba in corynthis & pretiosis vestibus ideo exprimitur: Brancham vrsinam vel hircinam vulgò nominant: 4. ecloga,

Mistâque ridenti colocasia fundet acantho:

quarto Georgico,

Ille comam mollis tantùm tondebat acanthi:

Et primo Aeneidos,

Et circumtextum croceo velamen acantho:

Simile est primo Idyllio:

*πάντα δ' ἀμφὶ δέπας περιπέπταται ὑγρὸς ἀκανθος,
ἀιπολικόν τι θάημα.*

*Vbique verò circum pateram extenditur mollis acanthus,
Pastorale quoddam miraculum.*

Orphedâque] nota est Orphei fabula, quantùm musica valuerit,

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos,

Obloquitur numeris septem discrimina vocum,

Vt est sexto Aeneidos: & quomodo feras traxerit, vt Horatius ait in arte:

Syluestres homines sacer interprésque deorum

Cædibus & victu fædo deterruit Orpheus:

Dictus ob id lenire tigres rapidosque leones.

Et hîc etiam syluas dicitur traxisse, & sexto Aeneidos ab inferis coniugem excitasse:

Si potuit manes arcessere coniugis Orpheus.

Octauo Idyllio Daphnis Menalcam sic remordet, dum fistulam, per omnia eius fistulæ similem proponit.

Nec dum illis] locus è primo Idyllio:

ὁ δ' ἐτίπῳ ποτὶ χεῖλος ἐμὸν θίγῃ, ἀλλ' ἐτι κεῖται
ἀκράντον.

*Neque dum quicquā labrum meū attigit, sed adhuc iacet
Intactum.*

Vt autem hic versus

*Necdum illis labra admoui, sed condita seruo
bis dicitur: sic octauo Idyllio repetitur,*

λευκὸν κερὸν ἔχουσιν ἴσον κάτω, ἴσον ἄνωθεν,

Albam cerā habentē æqualē deorsum æqualem sursum.

Nunquam hodie] Accipitur certaminis quælibet conditio, & iudex editur, & Damœtas minis terretur: sic Idyllio quinto constituitur Morfon iudex Laconis & Comatæ, & Idyllio octauo caprarius iudex Daphnidis & Menalcæ. *Palæmon*] postea fuit Grammaticus: de quo Suetonius in libello de claris Grāmaticis: Palæmō memoria & facilitate sermonis, & extemporali versuum facultate præstans, qui nomen suum in Bucolicis non temerè positum diceret, sed præfagiente Virgilio, fore aliquando omnium poëtarum & poëmatum iudicem Palæmonem: Fuit verò tam arrogās, vt Varronem, porcum appellaret, secūmque natas & interituras literas.

Quin age] accipitur iudex, & adiunctis conciliatur, quòd vicinus: tum ad cognoscendum excitatur, quòd res non parua. *Vicine*] vel *vicinitas tua*, quod ego in *propinqua amicitiae parte puto*, ait Terentius. *Sensibus*] metaphora à corpore ad animum: sic de oratore Cicero ait: dicēdo sensus hominū mentēsque pertractare: & in *Legibus*: Inest nescio quid in animo & latet in sensu meo.

Dicite] Inuitatio ad cantandum ex adiunctis & loci & tēporis, quale ferè apud Ciceronem in *Dialogis de corum* seruatur. Primo de oratore platanus est, in cuius vmbra differitur: de *Legibus* inter procerissimas populos, & in viridi opacāque ripa fluminum ad auium etiam concentum differitur: & de hoc iam prima ecloga dixi. *Nunc*] Nunc ter iteratum initiis, facit anaphoram. *Formosissimus*] metaphora. *Incipe*] proponit Amœbæi carminis legem: sic enim alternum, mutuum, reci-

P. RAMI PRAELECT.

procum dicitur ἀμειβαῖον, ἀπὸ τοῦ ἀμείβεσθαι. Ratio autem petitur ex coniugatis: alternis, vicibus intellige, dicetis, quia musæ amant alterna. Idyllio nono,

βωκολιάσδεο Δάφνι, τὸ δ' ὦδ' ἄρχο πρῶτος,
ὦδ' ἄρχο πρῶτος, ἐφεξάδω δὲ Μενάλκας.

*Canta Daphni, tu autem cantum incipe primus,
Cantum incipe primus: insequatur autem Menalcas.*

Ab Ioue] Principium sumitur à numinis inuocatione: Ratio est ex adiunctis, quòd maximus sit, & curet res humanas. Sic Idyllio decimo septimo,

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ εἰς Δία λήξετε μῦθοι.

Ab Ioue incipiamus & in Iouem desinite muse.

Seruius tamen mauult ab Arato deducere.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν δ' ἐπέτ' ἄνδρες ἑῷ μῦθῳ
Ἄρ' ῥ' ἦτον, μετὰ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγροὶ,
πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί, μετ' ἡ δὲ θάλασσα,
καὶ λιμένες, πάντα δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες·
τὸ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Ab Ioue incipiamus, hunc neque vnquā viri omittimus

Indictum: plenæ vero Iouis omnes quidem viæ,

Omnes verò hominum conuentus, plenum & mare,

Et prata: vbique autem Ioue vtimur omnes:

Huius enim genus sumus.

Fuit autem solēne veteribus præfari diuos: hinc Aeneidos decimo,

Præfatus diuos folio sic infit ab alto.

Ioue Iouis] item, *Ille illi]* polyptoton. *Colit]* amat, vt primo Aeneidos, -posthabita coluisse Samo.

Curæ] sic antè de Pane,

Pan curat oues ouiumque magistros.

Et me] reponitur præterea secundum numen studiosum etiam Menalcæ: ratio est ex effectis Menalcæ, quia colat Apollinem. *Phæbus Phæbo]* polyptoton: simile est Idyllio quinto,

ταῖς μῶσαι με φιλεῦντι πολὺ πλέον ἢ τὸν Ἀοιδόν
Δάφνιν, ἐγὼ δ' ἀνταῖς χιμάρως δύο πρᾶν ποτ' ἔθυσσα.

Muse

*Muse me diligunt multò plus quàm cantorem
Daphnim: ego autem ipsis capellas duas antè aliquando
sacrificavi.*

Et ibidem rursus,

καὶ γὰρ ἐμὸν πόλιν φιλεῖ μέγα, καὶ καλὸν αὐτῷ
κρίον ἐγὼ βόσκω· τὰ δὲ κάρνεα καὶ δὴ ἐφέρει.

Etenim Apollo me diligit magnopere, & bonum ipsi

Arietem ego pasco, illa autem carnea & iam aduentant.

Hyacinthus] Seruius iam dixit esse vaccinium: & eum
Hermolaus Barbarus, & Ruellius secuti sunt.

-molli fultus hyacintho,

sexta ecloga,

Ferrugineos hyacinthos,

4. Georgico,

id est ceruleos. *Malo]* Opponuntur amores ex amicæ fa-
ctis, qualis est quinto Idyllio locus:

βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἀκλεαρίσσει
τὰς αἰγὰς παρελῶντα, καὶ ἀδύ τι ποπυλιάσσει.

Percutit & malis caprarium Clearista

Capras expellentem, & suaue sibillando fugit.

Item sexto Idyllio,

βάλλει τοὶ πολύφραμε τὸ ποίμνιον ἀγαλάτεια
μάλοισιν, δυσέρωτα τὸν αἰπόλον ἀνδρὰ καλεῖσθαι.

Percutit tibi Polypheme armentum Galatea

Malis, difficile in amore caprarium virum vocans.

Et Idyllo 19. -τὸν μὲν ἐφευγεν

ἀκαλὰ γαλάτεια· σὲ δ' ἀδύ ἀπέβλεπεν ἄλμας.

-hunc quidem fugiebat

Pulchra Galatea, te autem suaue à videbat mari.

Et fugit, & se] Anaphora. *Ante videri]* Quàm lateat.

At mihi] reponuntur maiores amores ex factis ama-
tis, & collatione parium. *Ignis]* Idyllio secundo.

ἀλλὰ μέτις καπνὸς νόσος ἐξαλάπαξε.

Sed me quidam igneus morbus exhausit.

Delia] amica aut venatrix dea. *Parta]* Opponitur in
amores liberalitas ex effectis: locus est similis 5. Idyllio:

κ' ἡγὼ μὲν δωσὼ τῷ παρθένῳ ἀντίκα φάσσαν

ἐκ τῶς ἀρκέσθω καθελὼν, τιμὴ γὰρ ἐφίσδει.

Et ego quidem dabo virgini statim palumbem

P. RAMI PRAELECT.

Ex Iunipero deprehendens : illic enim insidet.

Veneri] Metonymia pro amori vel amicæ. *Aëria*] Antea fuit,

Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo,
pro alta & sublimi: nunc Seruius interpretatur aërii coloris. *Quot*] reponitur liberalitas maior, item ex effectis: locus est ex Idyllio tertio,

Ἡ νὶ δέ τοι δέκα μάλα φέρω τινῶθε καθεῖλον,
ὧ μ' ἐκέλευε καθελεῖν τὸ, καὶ αὐριον ἄλλα τοι δισῶ,

Ecce autem tibi mala decem fero, illinc decerpſi

Vnde me iuſiſti decerpere tu, & cras altera tibi feram.

Mala aurea] coloris aurei, ait Seruius, & μῆλα ἑσπερικά, mala hesperica Aphri dixere: tū græci χρύσεα μῆλα. aurea mala citria mala sunt: citron & orengiam Franci nominant. *Misi mittam*] Polypoton. O quoties] opponitur amicæ gratia ex eius diuinis sermonibus: Quantum verò in amoribus venustas illa sermonis valeat, ostendit Catullus illo epigrammate,

Quintia formosa est multis, mihi candida, longa,

Recta est, hæc ego sic singula confiteor.

Totum illud, formosa, nego: nam nulla venustas

Nulla in tam magno corpore mica salis.

Locus autem hic est ex Idyllio septimo,

-Λυκίδα φίλε, πολλὰ μὲν ἄλλα

Νύμφαι κ' ἡμὲ δίδαξαν ἀν' ὧρεα βουκολέοντα

Εὐθλὰ, τὰ που καὶ Ζηνὸς ἐπὶ θρόνον ἄγαγε φάμα.

-*Lycida amice, multa quidem alia*

Nymphæ me docuerunt supra montes pascentem

Bona, quæ Iouis in thronum duxit fama.

Venti] hîc optatio est & apostrophe. *Quid prodest*] reponitur maioris in venando voluptatis gratia, ubi similis est apostrophe, & ironia videtur esse quædam.

Phyllida] opponuntur rursus amores quotieslibet parati, item fruendi causæ: Natalis siquidem dies genialis est. Hodie non descendit Antonius: cur? dat natalicia in hortis, ait Cicero secunda Philippica.

Natali Cornute die mihi dulcior est lux:

ait.

ait Iuuenalis. *Faciam*] sacrificabo: Nolite auellere à facris Iunonis hospitæ, cui omnes consules facere necesse est, ait Cicero pro Murena. *Pro frugibus*] hoc sacrificium ambaruale dicebatur, quia circum arua victima ducebatur: hinc primo Georgico,

Térque nouas circum fœlix eat hostia fruges,
Item quinta ecloga

- *cùm lustrabimus agros.*

Phyllida] repetuntur amores paratiores, idque effectis approbatur. *Discedere*] sic antea, *Orat abducere*, figuratum Seruius esse monuit, pro fleuit quòd discederem.

Vale] profopopœa. *Vale*] vale secundum syllaba, secunda corripitur simili licentia atque antea,

Te Corydon ô Alexi.

Idyllio quinto argumentum etiam contrarium est:

ἐκ ἔραμ' Ἀλκίπῳας, ὅτι με πρὶν ἐκ ἐφίλασε,

τῶν ὧτων κατελῶισ' ὅκα οἱ τὰν φάσαν ἔδωκα.

Α. Αἰ' ἐγὼ Εὐμήδεος ἔραμαι μέγα, καὶ γὰρ ὅκ' αὐτῷ

τὰν σύριγ' ὠρεξα, καλόν τι, με κάρτ' ἐφίλασεν.

Non amo Alcippem, quia me non osculata est,

Aures deprehendens cùm ci palumbum dedi:

Sed ego Eumenidem amo magnopere, etenim quando ipsi

Fistulam dedi, pulchrum quid, me plusquam valde oscu-
latus est.

Iola] vel Menalcas duplex nomen habet, aut synecdoche est, vt Achilles pro forti, & Paris pro adultero, ait Seruius. *Triste*] opponuntur amantium iræ, quæ amoris redintegratio est, ait Terentius: idque tribus similibus declaratur. Talis est locus octauo Idyllio,

ἄνδρεσι μὲν χειμῶν φοβερὸν κακὸν, ὕδασι δ' ἀνυχμὸς,

ὄρνισιν δ' ὕσπλοα γέ, ἀγροτέροις δὲ λίνα.

Arboribus quidē hyēs terribile malū, aquis autē siccitas,

Auibis verò laqueus, feris verò rete.

Amaryllidis iræ] sic antea

Nónne fuit satius tristes Amaryllidis iras?

Dulce satis] reponuntur amantium voluptates contrariæ, & tribus similibus illustrantur. *Depulsis*] à lacte &

P. RAMI PRAELECT.

mamma, vt fuit antè, - *Quo saepe solemus*

Pastores ouium teneros depellere fœtus.

Arbutus] arbor est, cuius pomum arbutum dicitur, simile cerasis & fragis : vnde dicitur à Plinio libro decimo quinto capite vicesimo quarto, quòd vnum edatur, neque ad aliud edendum vno assumpto reuocatur.

Lente] flexibilis: amara prius dicta est,

-Et salices carpetis amaras.

Fœte] prægnañti aut enixo. *Pollio*] opponitur Pollionis amor in poëticam & ex causa debitum præmium. Nam vt Idyllio decimosexto,

Ἐκ μαισῶν ἀγαθὸν κλέος ἔρχεται ἀνθρώποισι,

Ex musis bona gloria venit hominibus.

Pierides] Musæ dictæ sunt Pierides propter amœnitatem & solitudinem montis Pierij, quo liberalium studiorum causa delectantur, ait Festus. *Vitulam*] vitulam bucolicis, epicis taurum, tragicis hircum veteres præmium proponebant. *Pollio*] reponitur maior laus Pollionis, & maius ex causa, debitum præmium.

Noua] Tragœdiam significari putat Seruius, quam Pollio edidit, de qua videtur Horatius secundo carminum,

Paulùm seueræ musa tragœdiæ

Crescit theatri.

Scripsit etiam Pollio historiam, vt ibidem Horatius,

Periculose plenum opus aleæ

Tractas, & incendis per ignes

Suppositos cineri dolofo.

Iam cornu] repetitur idem nono Aeneidos

Et statuam ante aras aurata fronte iuuenctum

Candentem, pariterque caput cum matre ferentem:

Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.

De quo sic Plinius libri octauì capite quadragesimo quinto. Tauris in aspectu generositas, torua fronte, auribus setosis, cornibus in procinctu dimicationem poscentibus. Sed tota comminatio prioribus in pedibus stat, ira gliscente alternos replicans, spargensque in altum arenam, & solius animantum eo stimulo ardescens

ardescens. *Qui te*] Opponitur in honorem Pollionis hyperbolica optatio bonorum. *Quod te*] peruenisse intelligas:peruenerat autem ad consulatum,& ad triumphum victis Salonis oppido Dalmatiæ: quod Horatius testatus est secundo carminum, Ode prima,

Cui laurus æternos honores

Dalmatico peperit triumpho.

Amomum] Amomum exigue frutificat, ex ligno se cōvoluens in racemi modum, flore ceu candidæ violæ paruo, foliis vitis albæ similibus:officinæ vocant Rosam Hiericōtis, lignum valde odoratum,in Armenia,& Media,& Ponto nascitur. Idyllio quinto,

Ἰμέρα ἀνθ' ὕδατος ρείτω γάλα, καὶ τὸ δὲ κρᾶθι

δίνω πορφύροις, τὰ δέ τοι σία καρπὸν ἐνείκαι,

Himera pro aqua fluat lac, & tu autem Crathi

Vino rubeas, tibi autem Sia fructum ferant.

Α. Ρείτω χ' ἅ συβαρίτις ἐμὴν μέλι, καὶ τὸ ποτ' ὄρθρον

Ἄ παῖς ἀνθ' ὕδατος τὰν κάλπιδα κηρία βάψαι.

Fluet & Sybaritis mihi mel, & in diluculo

Famula pro aqua urnam fauos tingat.

Itē 7. ὦρια πάντα γένοιτο, καὶ εὐπλοὸν ὄρμον ἵκοιτο.

Temporanea omnia fiant, & prosperum portum eat.

Qui Bauium] reponitur in irrisionem malorum poëtarum hyperbolica similiter optatio malorum: fuerunt autem hi poëte infensi Horatio & Virgilio: Bauius obiit in Cappadocia, Næuius triuialis & barbarus fuit, cūmq; Athenas petulātissimo carmine lacerasset, ab Atheniēsis est in vincula cōiectus, & inedia mori coactus: de quo Ouidius in Ibim,

Vtq; parum stabili qui carmine læsit Athenas,

Inuisus per eas deficiente cibo.

Iungat] Aratro intellige. *Mulgeat*] Hirci non tantum lacte carent, sed fœtoris pleni sunt. *Qui legitis*] Opponitur contra periculum admonitio ex adiunctis,

Frigidus] Idyllio quindecimo,

ἵππων καὶ τὸν ψυχρὸν ὄφιν τὰ μάλιστα δεδδίκα

Equum, & frigidum serpentem maximè timeo,

P. RAMI PRAELECT.

Frigidus autem propter venenum dicitur. *Parcite*] pro
abstinetes: Quomodo Terentius in Hecyra,

Hancine ego vitam parsi perdere?

Ft Plautus in Perfa,

Vomica est, pressare parce.

Siccat] Seruius hîc allegoriam facit de Virgilio penè
per Arrium militem interfecto, nisi se in Mincium ab-
iecisset: quod non placet. *Tityre*] Opponitur contra in-
commodam lotionem admonitio ex adiunctis tempo-
ris: locus est è quinto Idyllio,

*αἶψα ἐμαὶ θάρσειτε κερυχίδες, αὐριον ὑμμε
πάσας ἐγὼ λουσῶ συβαρίτιδος ἐνδοθι κράνας.*

Caprae mæa confidite cornigerae, cras vos

Omnes ego lauabo Sybaritidem intra fontem.

Reiice capellas] Proceleusmaticus pro dactylo, ait Ser-
uius, id est pes constans duobus pyrrhichiis. *Lauabo*] de
hoc primo Georgico,

Balantúmque gregem fluuio mersare salubri.

Cogite] Reponitur contra incommodam mulctram ad-
monitio ab adiunctis & exemplo. *Præceperit*] propriè
dictû p præoccupauerit: & sic Cicero decima tertia Phi-
lippica, Præcipias licet gaudia: & primo officiorum, Ma-
gni etiam ingenij est præcipere cogitatione futura.

Pressabimus] periphrasis pro mulgebimus. *Eheu*] oppo-
nitur macilenti pecoris lamentatio ex simili causa amo-
ris. *Macer est mihi taurus*] Simile est quarto Idyllio,

λεπὸς μὲν ἔστω ταῦρος ὁ πύρρ' ἱχθὺς

Macer quidem est taurus ruffus.

Eruo] aliis in libris aruo, quod non placet. Eruum exi-
guus frutex est, tenuis, angustis floribus candidis, vel in
candido cæruleis aut puniceis, seminibus in filiquis si-
ue septo cylindriaceis, vt pisa se inuicem tangentibus:
coctum appositum boues faginat, Dioscorides secundo
libro, tricesimoprime capite: sufficiunt autem singulis
bouû iugis modi quini sati, ait Plinius libri decimi octa-
ui capite decimoquinto: vere satû innoxium est, ait ibi-
dem. *Pecori pecorisque*] polyptoton. *His certè*] reponitur
eiusdem

eiufdem maciei lamentatio, fed ex diffimili cauffa.

Oſibus hærent] hyperbolica extenuatio eſt, ſumpta ex quarto Idyllio,

τῶας μὲν δῆτοι τὰς πόρτιος αὐτὰ λείψῃαι

τ' ὡς ἑα, μὴ πρὶ ὧρας σιτίζεσθαι, ὥσπερ ὁ τέττιξ:

Illius quidem vitulae ipſa reliqua ſunt

Oſſa, num rores paſcit, vt cicada?

Faſcinat] Plinius libri ſeptimi capite ſecūdo ait in Africa familias eſſe effaſciantium, quarum laudatione intereant probata, areſcant arbores, emoriantur infantes: eſſe quoque in Triballis & Illyriis, quæ viſæ effaſcinent, interimantque, quos diutius intueantur iratæ præcipuè oculis: pupillas binas in oculis habent: Tales & fœminæ, virique in Scythia & Ponto, quorum notæ ſunt in oculo altero gemma pupilla, in altero effigies equi.

Dic quibus] Opponitur ænigma & ratio ſolutionis ex adiuncto honore, quod intelligitur de clybano ſeu furno oris tres urnas patentis: & Alciatus huc accommodat ſententiam Hipponis qui cælum clybano & homines carbonibus in eo coctis, & tandem in cinerem reſolutis comparat: ab aliis de puteo Syenes oppidi in extremo Aethiopiæ fine ſiti, qui ſolſtitium æſtium indicat: ab aliis de ſepulchro Cælij decoctoris, qui ſibi ad illud tres urnas ſoli tantum retinuerat: at hæc ænigmata, ait Seruius, carent aperta ſolutione, & Virgilius, vt eſt apud Crinitum de honeſta diſciplina libri tertij capite octauo, interrogantibus Grammaticis quid hîc occultaret, iocando reſpondit, ſe grammaticis crucem fixiſſe, qua ſe aſſiduè diſtorqueret. *Magnus Apollo*] Inſtar magni Apollinis, cui deo reliqui dii conceſſerant, vt præter cæteros diuinaret, ait prima Tuſculana Cicero.

Dic quibus] reponitur pro ſolutione paris ænigmatis quæſtio, & ratio ſolutionis ex adiuncto honore: Soluitur autem de Hyacintho. Itaque captioſè (*quibus in terris*) proponitur, quia in omnibus terris naſcantur: eſt autem quaſi lilium rubrum, designans primam Hyacinthi literam: fabula eſt apud Ouidium decimo Metamor-

P. RAMI PRAELECT.

phosewu quomodo interemptus Hyacinthus & in flo-
rem sui nominis conuersus, nomē primis literis expri-
mentem,

Ipse suos gemitus foliis inscribit εἴ αὖ αὖ
Flos habet inscriptum, funestάque littera ducta est.

Νῦν γ' ἄκινθε λάλει τὰ σά γράμματα, καὶ πλέον αὖ αὖ
λάμβανε τοῖς πετάλοισι.

Nunc: Hyacinthe loquere tuas literas, εἴ plus αὖ αὖ
Accipe foliis: Idyllio decimo nono.

Regum] Synecdochē hīc Seruius statuit pro Regis, quia
nomen Hyacinthi tātūm, non etiam Aiakis, ut etiam est
in fabulis, inscribitur: attamen αὖ αὖ Aiakis nomen pri-
mis literis potius quā Hyacinthi refert. *Phyllida*] fue-
rat enim communis amica prius: nā Damoetas dixerat,

Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Iola.

Et Menalcas item,

Phyllida amo ante alias, nam me discedere fleuit.

Non] reuocantur à Palæmone, veluti partes iudicis oc-
cupent, ab eo que pariter laudantur. *Non: vestrum*]
Idyllio quinto,

παύσασθαι κέλομαι τὸν ποιμένα, τὴν δὲ κομάτα
Δωρεῖται Μόρσων τὰν ἀμνίδα, καὶ τὴν δὲ θύσας
ταῖς νύμφαις, Μόρσωνι καλὸν κρέας αὐτίκα πέμψον.
Desinere iubeo pastorem, tibi autem Comata
Donat Morson agnam, εἴ tu autem sacrificans
Musis, Morsoni puichram carnem statim mittito.

Item sexto Idyllio,

Νίκα μὲν ἔδ' ἄλλος, ἀνάσασθαι δ' ἐγένοντο,
Vincebat quidem neque alius, inuicti autem erant.

Non] hīc distinguenda est oratio, tanquam diceretur:
Non est vestrum, sed nostrum est tantas lites compone-
re. *Aut metuet*] Id propter Menalcam dictum est, qui
dixerat,

Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis,
Lenta salix fæto pecori, mihi solus Amyntas.

Amaros] Id propter Damoetam, qui dixerat,
Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres

Arboribus

Arboribus venti, nobis Amaryllidis iræ.

Claudite] Potest oratio simpliciter accipi per apostrophem ad alios pastores de irrigatione pratorum: potest etiam allegoria esse, pro, satis cantatum est, discedite: vt peroratae causæ symbolum est, Dixi, fabulæ peractæ, Plaudite: sic certaminis absoluti sit hoc modo signum.

ECLOGA QVARTA.

Pollio.

Poëta solus.

Sicelides Musæ, paulò maiora canamus:
Non omnes arbuta iuuant, humilésque
myricæ.

Si canimus syluas, syluæ sint Consule dignæ.

Ultima Cumæi venit iam carminis ætas:

Magnus ab integro seclorum nascitur ordo:

Iam redit & Virgo, redeunt Saturnia regna:

Iam noua progenies cœlo demittitur alto.

Tu modò nasceti puero, quo ferrea primùm

Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,

Casta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo.

Téque adeò decus hoc æui, te consule inibit

Pollio: & incipient magni procedere menses.

Teduce, si qua manet sceleris vestigia nostri,

Irrita perpetua soluent formidine terras.

Ille deum vitam accipiet, diuisque videbit

Permistos heroas, & ipse videbitur illis:

P. RAMI PRAELECT.

Pacatúmque reget patriis virtutibus orbem.
At tibi prima puer nullo munuscula cultu
Errantes hederas passim cum baccare tellus,
Mistáque ridenti colocasia fundet acantho:
Ipsæ lacte domum referent distenta capellæ
Vbera, nec magnos metuent armenta leones.
Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores:
Occidet & serpens, & fallax herba veneni
Occidet, Assyrium vulgò nascetur amomum.
At simul heroum laudes, & facta parentis
Iam legere, & quæ sit poteris cognoscere
virtus,

Molli paulatim flauescet campus arista,
Incultisq; rubens pendebit sentibus vna,
Et duræ quercus sudabunt roscida mella.
Pauca tamẽ suberunt prisca vestigia fraudis,
Quæ tẽtare Thetis ratib⁹, quæ cingere muris
Oppida, quæ iubeant telluri infindere sulcos.
Alter erit tum Tiphys, & altera quæ vehat

Argo

Delectos heroas: erunt etiam altera bella,
Atque iterum ad Troiam magnus mittetur
Achilles.

Hinc vbi iam firmata virũ te fecerit ætas,
Cedet & ipse mari vector, nec nautica pinus
Mutabit merces: omnis feret omnia tellus:

Non rastros patietur humus, nō vinea falcē:
Robust⁹ quoq; iā tauris iuga soluet arator,
Nec varios discet mentiri lana colores:
Ipse sed in pratis aries iam suaue rubenti
Murice, iam croceo mutabit vellera luto:
Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.
Talia secla suis dixerunt currite fusis
Concordes stabili factorum numine Parcæ.
Aggredere ô magnos (aderit iam tempus) ho
nores

Chara deū soboles, magnū Iouis incrementū:
Aspice conuexo nutantem pondere mundū,
Terrasque, tractūsque maris, cœlūmque pro
fundum:

Aspice, venturo lætentur vt omnia seculo.
O mihi tam longè maneat pars vltima vitæ,
Spiritus et, quantū sat erit tua dicere facta.
Non me carminibus vincet nec Thracius
Orpheus,

Nec Linus, huic mater quāuis, atque huic pa
ter adsit,

Orphei Calliopeia, Lino formosus Apollo.
Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,
Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.
Incipe parue puer risu cognoscere matrem:
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

*Incipe parue puer: cui non risere parentes,
Nec de' hūc mēsa, dea nec dignata cubili est.*

IN QVARTAM ECLOGAM.

ALONIS in Dalmatia victis, Pollio filium, quo tunc erat auctus, Saloninum cognominavit: Virgilius igitur hac ecloga *πνεθλιακόν* eius describit ex adiunctis, quod eius ætatis ætas, aurea comes futura sit: eique permulta tribuit, quæ Christo dicuntur à Sibyllis attributa: Quæ Christianis ita probata sunt, ut Græci hanc eclogam græcè cōuerterint: & Diuus Hieronymus ad Paulinum affirmet Maronem sine Christo christianum fuisse: & Diuus Augustinus sentiat spiritum sanctum per os inimicorum locutum. Tale est autem argumentum Idyllij decimi septimi in Ptolemæi laudes. *Sicelides*] Inuocatio est ad maioris operis carmen, cuius ratio est è dissentaneis, quia non omnes humili carmine delectentur: Inuocatio rursus erit sexta ecloga,

Pergite Pierides-

Et vltima,

Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem.

Præsens autē inuocatio est ex Idyllio decimo nono,

Ἄρχετε σικελικὰ τῷ πένθεος, ἄρχετε μοῖσαι,

Incipite Sicelica luctum, incipite musæ.

Sicelides] græcanicus casus est: latine siquidem Sicilenses dicerentur, sed græcis *σικελία* dicitur, & *σικελίς*: Hoc autem nomine Theocriti musas intelligit: fuit enim Theocritus Siculus & Syracusanus. *Myrica*] de quibus sic Plinius libri decimi tertij capite vicesimo primo: Myricen & Italia, quam alij Tamaricem vocant, Achaia autem Bryam syluestrem: insigne in ea est, quòd satiua tantum ferat gallæ similē fructum. Infœlicia eius ligna appellamus, quorum materia in domum illata difficiles partus fieri prodāt, mortēsque miseras. Hic vero

io myricæ per metaphoram pro rebus humilibus ponuntur. *Si canimus*] Prolepsis est quædam: tametsi Bucolicum carmen canimus, est ipsum tamen Cōsule non indignum. Sic antea,

Pollio amat nostram, quamvis sit rustica, musam.

Et bucolicum carmen sæpe ita iam significatum est, vt,

Syluestrem tenui musam meditaris auena:

Item, *Montibus & syluis studio iactabat inani:*

Item, *Mecum vnà in syluis imitabere Pana canendo.*

Item, *Habitarunt dii quoque syluas.*

Quare ne syluas pro maioribus rebus accipe: Et hîc fortassis respexit etiam poëta Consulum minores prouincias, quibus sylvarum & collium cura continebatur, vt Crinitus de honesta disciplina libri quarti capite quinto. Et Cælius Rhodoginus libro decimo quarto capite. 5. Aquarum & sylvarum magistratus in Frâciæ regno vocatur. *Syluas syluæ*] polyptoton. *Vltima*] propositio genethliaci: nascente puero redit ætas aurea, quæ per gradus infantia, inuentutis, virilis ætatis etiam explicatur: vt incipiat, augeatur, absoluitur. *Cumæi*] Sybillæ decem numerantur à Varrone, Persica, Phrygia, Hellespontica, Samia, Lybica, Delphica, Cumana, Cumæa, Erithræa, Tyburtina: Virgilius eandem Cumanam sexto Aeneidos & hîc Cumæam. Quatuor autem mundi ætates Sibylla dicitur quatuor metallorum generibus notauisse: auream, argenteam, æneam, ferream: & quarta finita *παλιγενεοίαν* statuisse, aureamque ætatem redituram.

Magnus] Periphrasis est anni magni, qui tum efficitur cum solis & Lunæ & quinque errantium stellarum ad eandem inter se comparisonem confectis omniū spatiis, est facta conuersio, vt ait secundo de natura deorū Cicero. *Virgo*] Ethnicus poëta veræ pietatis & religionis ignarus, tametsi de Christi matre virgine hæc verè dicerentur, attamen ad syderis signum, non ad matris virginis miraculum respicit, & Erygonem vel Astræam intelligit: quæ cum dii cæteri è terris in cælum propter hominū vitia sese reciperent, vltima abiit, vt primo me-

tamorphoseos Ovidius ait,

-Tum virgo cæde madentes

Ultima de superis terras Astræa reliquit.

Saturnia] quæ Saturno regnante fuerant: metonymia hîc igitur est. *Redit, redeunt*] Polypoton. *Iam, Iam*] In principiis sententiarum, anaphora. *Tu*] primus gradus est, ut puer nascatur: Itaque ut id fœliciter fiat, Iuno, quæ parturientibus præest, inuocatur: Sic in Andria Terætius,

Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro: eadem Diana etiam dicitur: Lucina item dicitur quòd partum ferat in lucem. Horatius tertio carminû, Ode vicesima scæda,

Montium nemorûmque virgo,

Quæ laborantes utero puellas

Ter vocata audis, adimisque letho *Diua triformis.*

Quo] nascente intellige. *Ferrea*] vltima hæc est, & repetitur iam dictû: & illud est idem Danielis secundo capite vaticinium de quatuor monarchiis, per statuam capite aureo, pectore & brachiis argenteis, ventre & femoribus æneis, tibiis partim ferreis, partim fictilibus.

Tuus Apollo] Diana & Apollo Latonæ filij sunt: Sybilla vltimû seculû Solis futurû prædixit, ait Seruius: at Sol idẽ est Apollo, & nûc videtur Augustus significari qui filius Apollinis habitus est, ut dictû est, in Virgilij vita eiusque simulachrû factû est cû Apollinis cûctis insignibus, ait Seruius. *Téque*] Periphrasis est téporis, quo nascitur hic puer: Romani siquidẽ annos suos per cõsules numerabãt: Pollio autẽ triginta sex annis ante natû Christû Cõsul fuit: neque tempus, si verè fuerat à Sibylla de Christo notatum, rectè à poëta ad Saloninum trãslatum est. *Téque*] Epanodos. *Téque adeo*] admiscetur item hîc laus patris Pollionis ex adiunctis & factis, quòd ipso & Cõsule hæc fœlix ætas incipiet, & duce ferrea terminabitur. *Magni menses*] Iulius & Augustus qui prius Quintilis & Sextilis dicebantur, ait Seruius: & sic Asconius Pædianus secunda Verrina, ad illum locum (Nonæ Sextiles) Sextiles, ait, id est Augustæ, ut Quintiles, Iuliæ: nondum enim nomina de Imperatoribus sumpserant, propter

propter quam mutationem nominum Virgilius ait,

Et incipient magni procedere menses.

At magnos menses potius intellige duodecimas partes magni anni, vt ætas aurea longissima sit futura, & quod mox dicitur, perpetua formidine terras solutura. Tacitus dicit in vita agricolæ, imponite quinquaginta annis magnū diem, id est, laboribus finem allaturum. vide an sic menses magni dici possint. *Sceleris*] id refert ad Laomedontis fraudem, qui Neptunum & Apollinem Troiæ constructæ mercede fraudauerat: sic in fine primi Georgici,

-Satis iam pridem sanguine nostro,

Laomedontæ luimus periuria gentis.

Vestigia] Metaphora, pro reliquiis. *Ille*] confusa & hîc laus Augusti sumi potest, sicuti Salonini: vt Augustus patris Iulij, Saloninus Pollionis exemplo, pacatum regat orbem. *Heroas*] Philo, de mundo, dictos heroas putat quos Moses ἀγέλοις: alij putant, consecratos homines, & in numerum deorum magnis virtutibus relatos: vt Herculem, Castorem, Romulum: antea diximus Augusto viuo diuinos honores exhibitos esse.

At tibi] Salonini sunt quæ sequuntur, cuius infantia sit ætatis aureæ quædam infantia, terræque sponte sua flores, & capræ lac sint daturæ. *Hedera*] Hedera poetæ quondam coronabantur, & sic ecloga septima dicetur,

Pastores, hedera crescentem ornate poetam.

Et inde victor Alexander exercitum hedera coronauit, vt triumphum liberi patris imitaretur: ergo poeta honores futuros hîc ominatur. *Baccare*] Baccaris seu Baccar herba est, quæ vulgò dicitur Chirotheca nostræ dominæ, & radicis tantum est odorata, ait Plinius, libri vicesimi primi capite sexto. *Colacasia*] herba est Aegyptia, cuius radix colocasiō dicitur: ipsa est amaro odore, cibo tamen Aegyptiis gratissima, vel cruda, vel tosta, vel elixa: & eius flos coronamenti apud Aegyptios dicitur, quod modò Virgilius videtur indicare, vide Ruelium. *Leones*] hîc locus Sibyllinis versibus latius apud

lactantium exponitur libri septimi capite vicesimo quarto, versus autem hi mox à nobis proferentur & idem ab Esaia capite vndecimo de natiuitate Christi cantatur: Itaque versabitur cum agno lupus, accubabit. que pardus hœdo, copulatosque vitulum & leonem, & taurum ducet puer paruulus, & vacca & ursus compascentur, concubantibus eorum pullis, & leo more boum palea vescetur, & ludet super aspidis foramen lacteus infans, superque viperæ cauernam deliculus puer manum agitabit. *Ipsa tibi*] repetitur eadem florū naturalis affluentia. *Cunabula*] cunæ lectuli sunt, in quibus infantes iacent, hinc cunabula pro eodem, quod & incunabula dicimus. *Occidet*] ponitur in principio, occidet, & idem repetitur in fine sententiæ, epianalepsis igitur est. *Fallax*] non cicuta, ait Seruius, quæ manifesta est, sed vel aconitum intelligitur, vt secundo Georgico significatur,

-Nec miseros fallunt aconita legentes:

Vel Sardinia herba, sapore quidem dulcis, sed gustata, ora hominum in rictus dolore contrahit, vt veluti ridentes emoriantur, de qua septima ecloga ad illum versum,

Imò ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Assyrium] de amomo iam diximus ex Dioscoride, vt frutex sit exiguus: Seruius tamē hîc ait herbam esse suauissimi odoris, quæ tantum nascitur in Assyria Asiæ regione. At *simul*] Iuuentus Salonini describitur ex eius studiis & factis, quibus historia & philosophia cognoscitur: vbi secundus ætatis aureæ gradus ex adiuncta frumenti, vini, mellis affluentia notatur. Hunc Sibyllæ locum citat Lactantius ibidem pluribus item versibus,

οἱ δὲ λύκοι σὺν ἄρνεσ' ἐν ὄρεσιν ἀμύλλουσινται,
 χόρτον γὰρ λύγες τ' ἐρίφοισιν ἅμα βόσκονται
 ἄρκτοι σὺν μόχοισιν ὁμᾶ, καὶ πᾶσι βροτοῖσι,
 σαρκοβόρος τὲ λέων φάγεται ἄχυρον παρὰ φάτνας,
 σὺν βρέφεσιν τε δράκοντες ἀμᾶτρουσι κοιμήσονται,

Id est, Et lupi tunc cum agnis in montibus versabuntur,

Herbam lynces pariter cum hœdis pascentur,

*Vrſa cum vitulis ſimul omnibꝫſque pecoribus,
Carniuorans leo comedit paleas ad præſepia,
Cum infantibus dracones matrum orbis dormient.*

Et paulò poſt:

*ἔνσεβέων δὲ μόνον ἁγία χθὼν πάντα τὰ δ' ὀίσει,
Νᾶμα μέλιτος ἀπὸ πέτρης, ἢ δ' ἀπὸ πηγῆς,
καὶ γάλα τ' ἄμβροσίης ῥ' εὖσει πάντεσσι διχαίοις.
Piorum autem ſolū ſancta terra hæc feret,
Fluentum mellis de petra atque de fonte
Et lac immortalitatis manabit omnibus iuſtis.*

Campus] eſt hypallage pro Ariſtæ campi flauelcent, id eſt ſeges matureſcet. *Rubens*] Metonymia ex adiunctis pro matura. *Sentibus*] ſimilis antea fuit hyperbole,

-Ferat & rubus aſper amomum:

Nec enim per naturam id fieri poteſt. *Sudabunt*] effundēt, metaphora eſt: ſic Ouidius primo metamorphoſew, *Flaua*que de viridi ſtillabunt roſcida mella.

Roſcida] plena roris, rorulentum id etiam Cato dicit: ſic poſtea ecloga octaua, mala roſcida dicentur,

Sapibus in noſtris paruam te roſcida mala,

Dux ego veſter eram, vidi cum matre legentem.

Sic luna roſcida & iris roſcida Virgilio poſtea dicetur.

Pauca] accedit ad tertium gradum aureæ ætatis, prolepi & diſſimilitudine reliquæ ætatis ferreæ per partes, nauigationem, militiam, agriculturam. *Thetin*] alij ſcribunt Thetym: metonymia eſt pro mari: eſt enim Thetis dea maris, vxor Neptuni, Cœli & Terræ filia.

Ratibus] Ratis eſt nauigium temerè factum trabibus ſine fabrica compactis, ait Probus:

Quæ tentare, quæ cingere, quæ iubeant.] Anaphora.

Infindere] hypallage pro tellurem ſulcis infindere.

Alter erit] prima pars & ſecūda confuſè reperuntur, alia ſui diuiſione. *Alter altera*] Polypoton. *Tiphys*] Tiphys eximius nauis fabricator & rector, qui in Colchidem Argonautas deduxit,

Ars tua Tiphys iacet ſi non ſit in æquore fructus,

ait Ouidius quarto Triftium. *Argo*] Nauis, qua Iaſon

P. RAMI PRAELECT.

cum quinquaginta quatuor delectis Græciæ heroibus
nauigauit: vel artificis nomine sic dicta, vel à sua velo-
citate, ἀργὸς enim velox dicitur, vel ab Argiuis:

Argo qua vecti Argiui delecti viri

Petebant illam pellem inauratam arietis,

Ait Ennius prima Ciceronis Tusculana. *Delectos*] qua-
les cum Iasone fuerunt quinquaginta quatuor: Idyllio
decimo tertio,

-θεῖος ἄωτος

ἡρώων.

-Diuinus flos

Heroum.

Erit, erunt] Polyphton. *Altera*] sic sexto Aeneidos,

-Bella horrida bella

Et Tybrim multo spumantem sanguine cerno:

Non Simois tibi, nec Xanthus, nec dorica castra

Defuerint, alius Latio iam partus Achilles.

Synecdochæ sunt ex specialibus generale significan-
tes, Tiphys, Argo, Troiam, Achilles: ergo gubernatorem
navis, hostium urbem, fortis, quasi dictum esset his ver-
bis intellige. *Achilles*] Idyllio vicesimo septimo,

-Ἀχιλλῆά τε πύργον ἀντήs

-Achillémque turrem belli.

Hinc] Antapodosis, vbi primum Salonini virilis ætas
describitur, quòd cum vir fuerit, mercatura & agricul-
tura conquiescet: de militia non redditur. *Vector*] ve-
ctor passiuè dicitur, qui vehitur, quomodo etiam in pro-
sa. Et summi gubernatores in summis tempestatibus, à
vectoribus admoneri solent, ait Cicero septima Philip-
pica. *Pinus*] Metonymia, ex materia significans opus,
pro navis pinea, & metonymia rursus est ex subiecto
adiunctum significans, ex naui nauitam: metalepsis igitur
hic est duorum troporum. *Mutabit*] Ante nummum
reperitum, commutatio rerum fuit, de qua primo Poli-
tico Aristoteles, qualis est hodie plurima inter omnis
generis mercatores: Trochare Franci id dicunt.

Omnis feret] causa cessantis mercaturæ.

Omnis

Omnis omnia] Polypoton. *Non rastros*] periphrasis est pro, non arabitur. *Rastros*] quibus glebæ franguntur, vt Georgico primo,

Multum adeò rastris glebas qui frangit inertes.

Non non] Anaphora. *Nec varios*] Additur ad ætatis aures perfectione naturalis colorum varietas & permistio.

Aries] Si purpureo aureoque colore, ouis ariesque spargetur, principi ordinis & generis summa cum felicitate largitate auget, genus, progenieque, propagat in claritate, lætiorumque efficit, ait Macrobius. *Suaue*] Sic antea,

-Suaue rubens hyacinthus,

pro suauius. *Murice*] Murex piscis est marinus, concharum è genere, à purpura paululum diuersus, caro in escam, sanguis in colorem assumitur: Martialis de murice libro decimo tertio,

Sanguine de nostro tinctas ingratis lacernas

Induis, & non est hoc satis, esca sumus.

Luto] Plinius libri tricesimi tertij capite quinto luteam herbam appellat, qua chrysocolle tingitur, caltha aquatica nonnullis est. *Sandyx*] Sandaracha si torreatur, aqua parte rubrica admixta, sandycem faciet: quãquam animaduerto Virgilium existimasse herbam id esse, illo versu:

Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos,

ait Plinius libri tricesimi quinti capite sexto. *Talia*] confirmatur ætatis aureæ prædictio, testimonio parcarum, vbi Sibyllinum vaticinium innui videtur, si Virgilius è Sibyllæ libris ista deprompserit. *Parcæ*] κατὰ ἀντίφρασιν, ait Seruius, quia nemini parcant: at Varro à partu deducit, vt vnius literæ mutatione Parcæ quasi partæ, quoniã nascentibus bonum malumque conferant: tres finguntur, quia tria sunt tempora: de quibus est ille versiculus,

Clotho colum baiulat, Lachesis net, Atropos occat.

Cicero tertio de natura deorum, Erebi & Noctis filias facit, & easdem fata esse statuit. *Aggredere*] Optatio est specie adhortationis, vt quãprimum Saloninus vir fiat

P. RAMI PRAELECT.

& Rempublicam capeſſat. *Chara*] aliàs clara: verſus eſt
è Ciri repetitus. *Deum*] & illud antea,

Iam noua progenies cælo demittitur alto:

Item, *Ille deum vitam accipiet, diuiſque videbit*
Permiſtos heroas, & ipſe videbitur illis.

Iouis incrementum] Idyllio ſeptimo.

-ἐνεκεν ἐοσι

• πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔργον

-quoniam es

Totus in veritate formatus ex Ioue ramus.

Aſpice] cauſſa optationis, præſentis ætatis triftitia, &
lætitia futuræ. *Conuexo*] *Conuexū* & *concauum* con-
traria ſunt: & hîc pondus conuexum dicitur per meto-
nymiam ex effectis, quia facit cœlum conuexum,

-*Conuexa polus dum ſydera paſcet,*

dicitur *Aeneidos* primo. *Terræſque*] Amplificatio è
partibus mûdi: verſus idem repetitur quarto *Georgico*,

-*Deum nanque ire per omnes*

Terræſque tractûſque maris cœlûmque profundum.

Aſpice] *Anaphora*. *O mihi*] optatio manifeſtior, qua
ſignificat hyperbolica duorum parium collatione ſum-
mum in *Salonini* laudes ſtudio: quales ante collatio-
nes fuerunt,

Canto quæ ſolitus ſiquando armenta vocabat
Amphion Dyrceus.

Item, *Mecum vnâ in ſyluis imitabere Pana canendo.*

Maneat] Sic tertij *Georgici* initio,

Primus ego in patriam mecum (modò vita ſuperſit)
Aonio rediens deducam vertice muſas:

Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas.

Thracius] circa Ponti litora in Thracia *Morifeni* & *Si-
thonij* *Orphei* vatis progenitores obtinēt, ait *Plinius* li-
bri quarti capite vndecimo. *Orpheum* verò poëtam do-
cet *Ariſtoteles* nunquam fuiſſe, & hoc *Orphicum* car-
men *Pythagorei* ferunt cuiuſdam fuiſſe, ait *Cicero* pri-
mo de natura deorum. *Pan etiam*] Collatio minorum
eſt item hyperbolica, & hyperbolico teſtimonio ampli-
ficata:

ficata: de Pane verò antea fuit,

*Pan primus calamos cera coniungere plures
Instituit.*

Arcadia] *Arcadia* alioqui rudis, attamen musicâ præstitit: hinc *Arcades* ambo, septima ecloga dicuntur pastores, pro (peritissimi musicæ) hinc octava ecloga, Menalij versus, id est Arcadici toties celebrati. *Arcadia* igitur iudex musicæ, p *Arcadibus* hîc dicitur musicis egregiis. *Pan etiam*] in quibusdam exemplaribus legitur, *Pan deus*: sed anaphora hemistichij gratior est. Idyllio septimo,

-ὃν ἔδιδε καὶ αὐτὸς ἀείδων

ποῖβος σὺν φόρμυγι παρὰ τριπόδεσσιν μεγάροις,

-quem neque ipse canere

Phæbus cum cithara apud tripodas inuideret.

Incipe] Concluditur genethliacon adhortatione ad cognoscendum matrem ridentem: Sic enim Bembus aduersus Quintilianū & Politianum rectè interpretatur, & Erythræus Bembum secutus. Ratio autem adhortationis prima est ex adiunctis laboribus, quos grauidæ matri puer attulit: Sic enim interpretor, tulerunt, pro attulerunt. decem menses, quibus grauidæ matris vtero gestatus es, longa fastidia matri attulerunt. *Decem*] homo toto anno & incerto gignitur spatio, aliis septimo mense, aliis octauo, & vsque ad initia decimi vndecimique: ante septimum mensem haud vnquam vitalis est, ait Plinius libri septimi capite quinto, vbi plura leges.

Tulerunt] Systole est: media enim longa pro breui sumitur: qualis iam sæpe metaplasmus fuit,

Te Corydon ô Alexi- & item

Et longum formose vale, vale.

Incipe] Altera ratio ex contradictionis adiuncto: Cui non parentes riserunt, is non diu vixit: id enim significat proximo versu. deus, genius intelligitur cui mensa conuenit: Dea autem Iuno, cui lectus: Sic Seneca ait secunda epistola libri vicesimi, maiores singulis genium & Iunonē dedisse: & Plinius libri primi capite septimo

P. RAMI PRAELECT.

ait, cùm de deo loquitur : Quamobrem maior cœlitum
populus , etiam quàm hominum intelligi potest , cùm
singuli quoque ex semetipsis totidem deos faciant, Iu-
nones, Geniósque adoptãdo sibi : qui verus est sensus
huius loci. Seruius (cui) datium, refert ad Vulcanum,
cui parentes non risere, id est, Iupiter & Iuno, quia de-
formis, nec ideo Iupiter pater ad conuiuium admisit : nec
dea Minerua cubili & matrimonio dignata est: sed hanc
interpretationem Politianus reprehendit Miscellaneo-
rum centuria octogesima nona. Quia non ob eam cau-
sam præcipitatus sit Vulcanus, quòd deformis erat, sed
quoniã matri Iunoni aduersus Iouẽ patrẽ opẽ tulerit:&
cũ Quintiliano legit, Qui, nominatiuo casu plurali, vt
sit sensus, O parêtes, ex iis pueris qui nō risere, hũc pue-
rum nec deus mensã, nec dea cubili dignata est. At in
his duobus versibus hyperbaton nimis confusum est,
& Quintilianus ipse libri primi capite septimo, indicat
olim datium (cui) etiam scriptum fuisse, vt nomina-
tium pluralem (Qui) In quo ait, ad pinguem sonum
(Qu) & (oi) utebantur tantum, vt ab illo (Qui) distingue-
retur. Itaque nihil necesse Politiano fuit tantam con-
fusionem interponere, cùm perspicuus sensus appareat.

ECLOGA QVINTA.

Daphnis.

Menalcas.

Mopsus.

ME.

*CV R non Mopse (boni quoniam conue-
nimus ambo,*

*Tu calamos inflare leueis, ego dicere versus)
Hic corylis mixtas inter cōsedimus vlmos?*

Tu maior: tibi me est æquum parêre Menalca: MO.
 Siue sub incertas Zephyris motatib⁹ vmbas
 Siue antro potius succedimus: aspice, vt an-
 trum

Syluestris raris sparsit labrusca racemis.
 Mōtib⁹ in nostris solus tibi certet Amyntas. ME.
 Quid, si idē certet Phœbū superare canēdo? MO.
 Incipe Mopse prior, si quos aut Phyllidis ME.
 ignes,

Aut Alconis habes laudes, aut iurgia Codri.
 Incipe, pascentes seruabit Tityrus hœdos.
 Imò hæc, in viridi nuper quæ cortice fagi MO.
 Carmina descripsi, & modulans alterna no-
 tauit,

Experiar: tu deinde iubeto certet Amyntas.
 Lenta salix quantum pallenti cedit oliuæ, ME.
 Puniceis humilis quantum saliunca rosetis:
 Iudicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.
 Sed tu desine plura puer: successimus antro. MO.
 Extinctū Nymphæ crudeli funere Daphnim
 Flebant: vos coryli testes, & flumina Nym-
 phis:

Cum complexa sui corpus miserabile nati
 Atque deos, atq; astra vocat crudelia mater.
 Non vlli pastos illis egere diebus

*Frigida Daphni boues ad flumina: nulla ne-
que amnem*

*Libauit quadrupes, nec graminis attigit her-
bam.*

*Daphni tuum Pœnos etiã ingemuisse leones
Interitum, montesque feri, syluæq; loquuntur.*

*Daphnis et Armenias curru subiungere tigres
Instituit: Daphnis thyasos inducere Baccho,
Et foliis lentas intexere mollibus hastas.*

*Vitis vt arborib⁹ decori est, vt vitibus vnæ,
Vt gregib⁹ tauri, segetes vt pinguib⁹ aruis:*

*Tu decus omne tuis. postquã te fata tulerũt,
Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo.*

*Grãdia sepe quib⁹ mãdauim⁹ hordea sulcis,
Infelix lolium, & steriles dominãtur auenæ.*

*Pro molli viola, pro purpureo narcisso,
Carduus, & spinis surgit paliurus acutis.*

*Spargite humum foliis, inducite fontibus
vmbra*

Pastores: mandat fieri sibi talia Daphnis.

*Et tumultum facite, & tumulto superaddite
carmen:*

*Daphnis ego in syluis hinc vsque ad sydera
notus,*

Formosi pecoris custos, formosior ipse.

ME. *Tale tuum carmen nobis diuine poëta,*

Quale sopor fessis in gramine, quale per æstū
 Dulcis aquæ saliente sitim restinguer e riuo.
 Nec calamis solūm æquiparas, sed voce ma-
 gistrum.

Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.
 Nos tamen hæc, quocunque modo, tibi no-
 stra vicissim

Dicemus: Daphnīmq; tuū tollemus ad astra,
 Daphnin ad astra feremus, amauit nos quo-
 que Daphnis.

An quicquam nobis tali sit munere maius? MO.

Et puer ipse fuit cantari dignus: & ista
 Iam pridē Stimicon laudauit carmina nobis.
 Candidus insuetum miratur limen Olympi, ME.
 Sub pedibúsq; videt nubes, et sydera Daphnis.
 Ergo alacres syluas, & cætera rura voluptas,
 Panáq; pastoresq; tenet, Dryadásq; puellas.
 Nec lupo insidias pecori, nec retia ceruis
 Vlla dolum meditantur: amat bonus otia
 Daphnis.

Ipsi letitia voces ad sydera iactant
 Inconsi montes: ipsæ iam carmina rupes,
 Ipsa sonāt arbusta, Deus Deus ille, Menalca:
 Sis bonus ô felixque tuis, en quattuor aras:
 Ecce duas tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo,
 Pocula bina nouo spumantia lacte quotannis,

Craterásque duos statuam tibi pinguis oliui:
 Et multo in primis hilarās cōuiuia Baccho,
 Ante focū, si frigus erit, si mēssis, in vmbra,
 Vina nouum fundā calathis Aruīsia nectar:
 Cātabūt mihi Damoetas, & Lyctius Aegon:
 Saltantes Satyros imitabitur Alphesibœus.
 Hæc tibi semper erunt, & cū solennia vota
 Reddemus nymphis, et cū lustrabimus agros.
 Dū iuga mōtis aper, fluuios dū piscis amabit,
 Dumq; thymo pascētur apes, dū rorc cicadæ:
 Semper honos, nomēnque tuum, laudēsque ma-
 nebunt.

Vt Baccho, Cereriq; tibi sic vota quotannis
 Agricola facient: damnabis tu quoque votis.
 MO. Quæ tibi, quæ tali reddā pro carmine dona?
 Nam neque me tantūm venientis sibilus au-
 stri,

Nec percussa iuuāt fluctu tā littora, nec quæ
 Saxosas inter decurrunt flumina valles.

ME. Hac te nos fragili donabimus antè cicuta.
 Hæc nos, Formosū Corydō ardebat Alexim:
 Hæc eadem docuit, Cuiū pecus? an Melibœi?

MO. At tu sume pedū (quod me cū sæpè rogaret,
 Non tulit Antigenes, & erat tum dignus
 amari)

Formosum parib⁹ nodis, atque ære, Menalca.

IN QUINTAM ECLOGAM.

MVSICVM certamen duo pastores nō infesti inter se, vt ecloga tertia, sed amici constituūt. Argumentum carminis est de Daphnide, & triplex, ἐπικήδιον, ἐπιτάφιον, ἀποθέωσις. Cur non] Præparatio est ad cōfessum & cantum ex adiunctis personarum & loci, qualis est Idyllio primo multis versibus, de pinu resonante, de tumulo, & myricis, & quercu: item quinto, de oleastro, & nemoribus, & herba, & virgulto, quercu, cypero, frigidis aquis, fontibus: de loco tale fuit antea,

*Dicite, quandoquidem in molli consedimus herba,
Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos,
Nunc frondent sylvæ, nunc formosissimus annus.*

Boni] id est periti, tu inflandi calamos, ego versus dicendi. Sexto Idyllio,

*αὐλεῖ δαμοίτας, οὐρίσδε δὲ δάφνης ὁ βῶτας,
Tibia canebat Damœtas, fistula autem canebat Daphnis
bubulcus.*

Tu modò] Modestum obsequium & ratio ex adiuncto ætatis: adhibetur tamen quædam correctio ex adiunctis loci, vt potius in antrum descédatur. Simile fuit antea ecloga prima,

-Viridi proiectus in antro.

Zephyris] Zephyrus à latinis & Fauonius, ventus est ab æquinoctiali occasu:

*Vesper & occiduo quæ littora sole tepescunt
Proxima sunt Zephyro-*

Ouidius primo Metamorphoseon. Motantibus] Sic ecloga sexta.

-Tum rigidas motare cacumina quercus.

Labrusca] Vitis syluestris: labrusca dicitur, quia in labris terræ nascatur, aliquando in neutro genere, vt in Culice,

Densæque virgultis avidè labrusca petuntur.

Montibus] Cauillatio quædam est è paribus, qua Menalcas leuiter pungitur. *Amyntas*] hoc nomen iam pro inuido fuit,

Dixit Damætas, inuidit stultus Amyntas:

Et iterum pro molli & delicato,

At mihi sese offert vltro meus ignis Amyntas,

Quid si] Eleuatur obiecta cauillatio hyberbolica maiorum collatione: Idyllio quarto,

φαντί νιν Ἡρακλῆϊ βίλῃ καὶ χάρτος ἐρίσδεν,

Dicunt Herculi vi & fortitudine contendere.

Incipe] Proponitur argumenti varia materia: amatoria, laudatiua, contentiosa: & ex adiunctis otium proponitur. Tale ferè est ecloga nona,

Incipe si quid habes, & me fecere poetam

Pierides sunt & mihi carmina-

Phyllidis] Notus est Phyllidis amor erga Demophoonem regis Atheniensis filium, ex epistola Ouidij, vt illum è Troiano bello redeuntem exceperit & pro coniuge habuerit: ac deinde cum Athenas ille reuersus, non rediturus putaretur, sese suspēderit, & in arborē nominis sui mutata sit, id est amygdalum sine foliis: Postremo Demophoon reuersus, re cognita truncū sit amplexatus, qui velut sponsi sentiret aduentum, folia emisit, unde etiam φύλλον, folium dictum est, quod prius πέταλον dicebatur: vide Seruium. *Alconis*] Hic Cretensis sagittarius fuit excellens, qui in serpentem Phalari eius filio inuolutum, tanta arte sagittam direxit, vt eam serpentis in vulnere defigeret, nec filium tangeret.

Codri] Rex Atheniensium hic fuit, qui bello aduersus Laconas, vt ait Seruius, aut Dorienses, vt Iustinus libro secundo, au Thracenses, vt Plutarchus ait, suscepto, cum responsum esset victores hostes fore, nisi rex Atheniensium caderet, Codrus habitu simulato, in hostium turbā irrupit, & interfectus est: eaque re cognita hostes sine prælio abierunt: huius meminit Horatius tertio Odarum, Ode decima nona,

Quantum distet ab Inacho

Codrus pro patria non timidus mori

Narras-

Incipe] *Anaphora* est. *Tityrus*] *Ex Idyllio primo,*

τὰς δ' αἰῶας ἐγὼν ἐν τῷδε νομευσῶ.

Capras autem ego interea pascam.

Immo] *Correctio* propositionis è dissimili, vbi repetitur cauillatio cum doloris significatione: Similis quædã est *Idyllio septimo,*

-ὄρη φίλος, εἴποι ἄρεσκει

τῶθ' ὅ,τι πρὶν ἐν ὄρει τὸ μελύδριον ἐξεπόνασα,

-Vide amice si tibi placet,

Ea quam antea in monte cantilena elaboravi.

Fagi] fuit ecloga prima,

Tityre tu patulae recubans sub tegmine fagi,

Item ecloga secunda,

Tantum inter densas vmbrosa cacumina fagos,

Vt hæc arbor opacitate sua pastorum carminibus deleta videatur. Alterna] *Variã,* ait *Seruius*, vel *ἐμοιβαῖα* vt antea in illo versu,

Alternis dicetis, amant alterna Camœnæ.

Certet] *Idyllio quinto,*

αὐτόθι μοι ποτέρισδε, καὶ αὐτόθι βωκολιάσδεν,

Istinc mihi contende, & istic bucolicè cane.

Lenta] emendatur cauillatio contraria parium collatione ad laudem *Mopsi. Saliunca*] *Celticum nardum* nascitur in *Liguriae* alpibus, *saliunca* patrio nomine appellatum, prouenitque in *Istria*, & exiguè fruticat, & cum radicibus in manuales fasciculos componitur, ait *Dioscorides*, libri primi capite septimo. *Sed tu*] reuocatio contentiunculæ, deinceps *ἐπικήδιον* sequitur, id est funebre carmen nondum humato corpore: *Partes* tres sunt, prima est ex adiuncto luctu matris, *nympharum, boum, pecudum, leonum. Crudeli*] *Alij Iulium Cæsarem* hîc accipiunt viginti tribus vulneribus confosmi, *alij Flaccum Maronis fratrem*, vt in *Virgilij* vita dictum est: de quo est illud,

Tristia fata tui dum fles in Daphnide Flacci,

P. RAMI PRAELECT.

Docte Maro, fratrem diis immortalibus aequas.

Alij Quintilium cognatum Virgilij, de quo Horatius Odarum primo, Ode vicesima quarta:

Nulli flebilior quàm tibi Virgili:

At res simpliciter intelligi potest, ficti nempe argumēti, cūm Theocriti imitatio appareat. Vos] Ratio est ē testimonio hyberbolico, vt paulò pòst erit,

-Montésque feri sylvaéque loquuntur.

Talis locus longè amplissimus Idyllio decimo nono in epitaphio Bionis:

αἰλινά μοι σοναχεῖ τε νάπαι καὶ δώριον ὕδωρ,

καὶ ποταμοὶ κλάιοι τε τὸν ἐμερόντα βίωνα·

Νῦν φυτά μοι μύρεδε, καὶ ἄλσος νῦν γοάοιδε.

Lamentationes suspirate saltus & Dorica aqua,

Et flumina flete suauem Bionā,

Nunc plantæ mihi lugete, & nemora nunc ululate.

Et totus locus vicesimo tertio Idyllio. Tale est epitaphium Adonidis. Atque deos] sic Aeneidos tertio,

Quem non incusavi amens hominūque deūmq̃ue.

Nonnulli] Tale est in Iulio Cæsare apud Suetonium capite octogesimo primo: Proximis diebus equorum greges quos in traiciendo Rubicone flumine consecra- rat, ac vagos sine custode dimiserat, comperit pertina- cissimè pabulo abstinere, vbertimque flere; Locus au- tem est ē primo Idyllio Theocriti,

τῆνον μὰν θῶες, τῶνον λύκοι ὠρύσαντο,

τῶνον χ' ὥ κ δρυμαῖο λέων ἀνέκλαυσε θανόντα.

Illum quidem Thoes, illum lupi ulularunt,

Illum ē sylva leo refleuit mortuum.

Item, πολλὰ οἱ παρ' ποσσὶ βόες, πολλοὶ δέ τε ταῦροι,

πολλοὶ δ' αὖν δαμάλαι καὶ πόρτιες ὠδύραντο.

Multæ ci ad pedes boues, multi verò etiam tauri,

Multæ etiam iuuentæ & vitulæ luxerunt.

Et Idyllio decimo nono,

ῶρεα δ' ὕδ' ἄφωνα, καὶ αἱ βόες αἱ ποτὶ πύροις

πλαζόμεναι γοάοντι, καὶ ἔκ ἐθέλοντι νέμεσθαι.

Montes autem sunt muti, & boues apud tauros

Errantes

Errantes lamentantur, & non volunt pasci.
Pastos] Actiue sumitur, sicut ecloga septima,
Cum primum pasti repetent præsedia tauri,
 cum prius passiuè sumptum sit,

-Florem depasta salicti- ecloga prima.

Daphnis] Secunda pars de factis, quæ Seruius putat ad Iulium Cæsarem pertinere, quia Bacchanalia primus Romam transtulit: at cōtrà mox intelligetur de Bacchanalibus. *Curru]* pro, Currui, & veteres sæpe quartæ declinationis eiusmodi nomina per u in datiuo dicebant, vt ait Gellius libri quarti capite decimosexto: & sic Virgilius sexto Aeneidos,

-Téque aspectu ne substrahe nostro.

& 9. *Venatu inuigilant pueri,* pro aspectui, & venatui: Sic apud eundem poëtam, sinu, portu, concubitu, metu leges: hîc autem ex adiunctis periphrasis Dionysiacorû, seu Liberalium & Bacchanalium: Bacchus enim tigribus vehebatur, & Bacchantes saltabant, Thyasos & pampinis intertextis hastas gerebant. *Thyasos]* Thyasus est conuiuium è symbolis singulorum, item pompa & chorea Dionysiaca: nunc *θυμῶνος*, cœtus in honorem Liberi patris. De Bacchanalibus Blôdus de Roma triumphante secundo libro ita scribit: & Bacchanalia Libero patri Baccho dicata, temporis longitudine per autumnû Saturnalibus paria maiore luxu celebrata sunt: Nudi enim viri cum nudatis omnia membra mulieribus, matronis, viduis & virginibus ad sacra conueiebant: quæ non nisi nocturna erant: caput omnes pariter femoraliâque pampinis & vuarum racemis cincti: alios item vuarum racemos manu tenebant, & tumultuario inuicem commixti cœtu, in sublime saltantes, variâque gesticulatione brachia, ceruicem, caputque mouentes, carmen Baccho inconditum decantabant: nec prius erat saltationis modus, quàm defatigati & toto corpore vacillantes, partim resupinarentur proximioribus inhærentes, partim in pauimentum phanatici amētesque procumberent, vt rectè senserit Marcus Varro

talia nisi ab amentibus fieri non potuisse. Quid verò incestuū constuprationūque in huiusmodi nocturnis cōuentibus sit cōmissum, Liuius libro qua dragesimo scribit, vbi cognosces multis ante Iulium Cæsarem temporibus ea sacra Romæ fuisse. *Hastas*] periphrasis est thyasorum. *Vitis*] Tertia pars è dissimilitudine viui & mortui Daphnidis: protasis ornatur quatuor similibus. Locus est similis Idyllio octauo Theocriti,

τᾷ Δρυὶ τὰ βάλανοι νόσμος, τᾷ μαλίδι μᾶλα,
τᾷ βοὶ δ' ἃ μώχος, τῷ βωκόλῳ αἱ βόες αὐταί.
*Quercui glandes ornatus, malo mala,
Boui autem vitulus, bubulo boues ipsæ.*

Vitis vt arboribus] vitis arbusiua de qua secundo Georgico. *Postquam*] Antapodosis ex adiunctis malis post mortem secutis. *Pales*] Pales dea pastorum, de qua initio tertij Georgici. *Apollo*] Νόμος intellige: hic enim paup̄ annos decem regis Admeti armentum, quia Cyclopes, à quibus Aesculapius eius filius cæsus erat, interemisset, cū tamen Ioui fulmina fabricati essent.

Lolium] Græcis est ζιζάνιον, Francis yuræa: versus idem repetitur primo Georgico,

*Lappæque tribulæque intèrque nitentia culta,
Infelix Lolium & steriles dominantur auenæ.*

Officit oculis, quod Ouidius primo fastorum testatur,
Et careant Loliis, oculos vitiantibus agri.

Auenæ] Auenæ primum frumenti vitium est, ait Plinius libri decimi octauī capite decimo septimo: sterilis porrò dicitur ad differentiam satiuæ: vana pro eodem dicitur primo Georgico,

Expectata seges, vanis elusit auenis:

Francis aueneron dicitur. *Paliurus*] Paliurus Dioscoridi, libri primi capite centesimo quarto, frutex est aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum: Francis est albus spinus: vicesimo tertio Idyllio,

ὥς τῆνος τέθνακε, καὶ ἄνθεα πάντ' ἐμαράνθη.

Cū ipse mortuus est, etiam flores omnes tabefacti sunt.

Spargite] Adhuc ἐπικήδριον fuit, sequitur ἐπιτάφιον, de sepulchro

sepulchro & sepulchri inscriptione: vide sexto Aeneidos de Miseno sepulchrorum ceremonias. Notabis autem hîc describi sepulchrum herois: heroes enim creduntur in fontibus & montibus habitare.

Superaddite carmen] Idyllio vicesimo octauo sic iubet amator infœlix epitaphium à se dictatum superscribi,

γράφον καὶ τόδε γράμμα, τό σοι σίχοισι χαράξω,

Inscribe & hoc epigramma quod tibi versibus exarabo.

Syluis] notabis in hoc nomine perpetuum bucolici carminis subiectum, vt antea. *Formosi formosior*] paronomasia: Simile est Idyllio primo de Daphnide,

δάφνις ἐγὼν ὅδε τιῶνος, ὃ τὰς βοῆας ὥδε νομέων,

δάφνις ὃ τὼς ταύρους καὶ πόρτιας ὥδε ποτίσδων.

Daphnis ego hic ille, boues hîc pascens,

Daphnis tauros & iuuenecas hîc aquans.

Tale tuum] Tertia pars eclogæ in apotheosi, cuius exordium sumitur è dissimili laude superioris carminis, & extenuatione sequentis. Laus illa similibus & paribus explicatur. *Diuine*] Metaphora, vel reuera, quoniã notum est illud Ouidij,

Est deus in nobis agitante calescimus illo.

Quale] Locus est in primo Theocriti Idyllio,

ἄδιον ὦ ποιμᾶν τό τεδὸν μέλος, ἢ τό καταχέει

τιῶν ἀπὸ τὰς πέτρας καταλείβεται ὑπόθεν ὕδαρ,

Dulcius ô pastor tuum carmen, quàm resonans

Illa à petra distillat supernè aqua.

Et Idyllio octauo,

ἀδὺ δὲ τῷ θερέος παρ' ὕδαρ ῥέον αἰθριοκοιτεῖν.

Dulce autem æstate apud aquam fluentē sub dio dormire.

et ibid. ἀδύ τι τό σόμα κι, καὶ ἐφ' ἡμέρος, ὦ δάφνι, φωνὰ,

κρέσσον μελπομένω τευ ἀκούμεν, ἢ μέλι λείχειν.

Dulce quid os tibi & desiderabilis ô Daphni vox:

Melius modulantem te audire: quàm mel lingere.

Sopor] Idyllio quinto,

-εἶρια πᾶς δὲ πατησῆς,

αἰὲν ἐνθης, ὕπνω μαλακώτερα.

-Lanas hîc calcabis,

Si veneris, somno molliores.

Est carminis laus. *Nec calamus*] hîc par est, sed maius interponitur, Nec solùm, sed: vbi interpretes Theocritum magistrum intelligunt, Virgilium discipulum: allegorias tamen hîc interpretari nihil necesse est.

Alter] Id est secundus, aiunt hîc interpretes: at si par est discipulus magistro, neuter primus erit aut secundus: alter igitur hîc est qui pòst sit pari loco, vt amicus alter ego. Et sic Idyllio primo,

-μετὰ πάντα τὸ δεύτερον ἄθλον ἀποισῇ

-*Post Panem secundum præmium feres.*

Nos tamen] Antapodosis est dissimilitudinis ad extenuationem, vbi Menalcas ἀποθέωσιν profitetur. Ratio est ex adiuncto amore. *An quicquam*] adhibetur ad excitandum mutua commendatio futuri carminis ex eius adiuncta gratia, & subiecta personæ dignitate, & testimonio. *Candidus*] ἀποθέωσις & consecratio hîc incipit, ex adiunctis, id est publica lætitia, quæ per partes declaratur: Qualis autem fuerit ἀποθέωσις tum Romæ in funebus Imperatorum, vide Herodianũ libro 4. *Candidus*] Lacteum fortassis hîc circulũ respicit, vbi Romani putabant heroas suos habitare. Sic enĩ Cicero Scipionẽ somniantem, loquentem facit in excelso & pleno stellarum illustri & claro loco, id est lacteo circulo. *Limen*] Synecdochè est ex parte totum significans: limen enim trāsuersum in ianua lignũ significat superũ vel inferũ, & hîc pro ianua sumitur. *Alacres*] contrariam tristitiam ἐπικήδιον habuit: nymphæ fleuerunt, pecudes à potu pastũque abstinuerũt, leones ingemuerũt. *Dryadas*] Nymphæ quæ inter arbores habitant, dryades sunt, vt iam dictũ est ecloga secunda. *Nec lupus*] Tale fuit ecloga 4.

-*Nec magnos metuent armenta leones.*

Retia] metonymia pro retiariis. *Bonus*] Ratio lætitia ex adiunctis personæ. *Ipsi*] Secundus ἀποθέωσεως locus è publicæ & inuocationis & confessionis testimonio.

Ipsi, ipse, ipsa] polyptoton quale fuit ecloga prima,

Ipsa te Tityre pinus,

Ipsi te fontes, ipsa hæc arbuta vocabant.

Deus deus] Epizeuxis est, qualis antea fuit, ab Corydon
Corydon: & sexto Aeneidos,

Ventum erat ad limen cum virgo poscere fata

Tempus ait, deus ecce deus-

O felix] Exclamatio est, & felix pro propitio, primo
Aeneidos sic videtur dici,

Sis felix nostrumque leues quacunque laborem.

Idyllio decimo quinto,

Ἰλ' αὖν φίλ' Ἀδωνι, καὶ ἐς νέωτ' εὐθυμήσεις.

Miserere nunc dilecte Adoni, & in nouo latifices.

En quattuor] Tertius locus ἀποθεώσεως ex adiunctis sacrificiis, quæ per partes latius explicantur, aras, lac, oleū, vinum, musicam & saltationem: Seruius distinguit aras ab altaribus, quod hæc tantum sint superiorum deorum, illæ etiam inferiorum, eundemque in cælo Solem, in terris Bacchum, & apud inferos Apollinem facit: quod ad locum hunc nihil attinet, sed aras noui dei altaribus authenticæ dei coniungit. *Spumantia*] metonymia est, qua significat idem quod epitheto significatum est (nouo) sic Aeneidos primo,

-Ille impiger hausit

Spumantem pateram, & pleno se prouit auro:

Vbi & vini vis recentis exponitur. *Craterasque*] locus est e quinto Idyllio,

σασῶ δὲ κρητῆρα μέγαν λευκοῖο γάλακτος

ταῖς νύμφαις, σασῶ δὲ καὶ ἀδέος ἄλλον ἐλαίῳ.

Statuam autem craterem magnum albi lactis

Nymphis, statuam autem etiam dulcis alium olei.

Sed in septimo Idyllio, de Cerealibus locus est copiosior similis magis quam idem,

τὸν πελεατικὸν οἶνον ἀπὸ κρητῆρος ἀφύξῳ,

παρ' πυρὶ κεκλιμένος· κύαμον δὲ τις ἐν πυρὶ φρυξεί,

χ' αἰσιβάς ἐσθίειται πεπυκασμένα, ἐς τ' ἐπὶ πᾶχυν

κνύζατ' ἀσφοδέλω τε πολυγνάμπῳ τε σελίνῳ·

καὶ πόμαι μαλακῶς μεμνημένος Ἀγεάνακος,

αὐτοῖσιν κυλίκεσι, καὶ ἐς τρύγα χεῖλος ἐρείδων.

P. RAMI PRAELECT.

Αὐλισσέσονται δέ μοι δύο ποιμένες· εἷς μὲν Ἀχαινεύς,
εἷς δὲ Λυκωπίτας, ὃ δὲ Τίτυρος ἐγλύθειν ἄσσει·

Pteleaticum vinum è cratera exhaustum

*Apud ignem inclinatus, fabam aliquis in igne torrebit,
Et lectus erit ornatus usque in vlnam*

Cnyzâque ferulaque multum flexibilisque apio.

Et bibam molliter recordans Ageanaëtis,

Ipsis poculis: & in fecem labrum firmans.

*Tibia canent autem mihi duo pastores, vnus quidem
Acharneus,*

Vnus autem Lycopitas: hîc autem Tityrus propè canet.

Baccho] Metonymia pro vino. *Calathis*] calathus antea
quasillus fuit: hîc est calyx. In tertio Georgico vas est
quo lac exprimitur. *Aruisia*] Straboni libro decimo
quarto Aruisia locus est in Chio insula asper & impor-
tuosus, vbi vinum græcanicorum optimum nascitur:
Stephano dicitur Arsyfia, & vinum arsyfinum: hodie vul-
gò maluasinum aut maluasium dicitur. *Nectar*] Nectar
potus est deorum vt poëtæ fabulantur, immortalitatem
fabulis suis indicantes: à (νε) quod in compositis verbis
negatiuum est, & κτείνω, occîdo. Sic apud Martialem:

Iuppiter ambrosia satur est, & nectare viuit.

Lyctius] Lyctus est oppidum Cretæ, vnde Lyctius mo-
dò dicitur. *Satyros*] Satyrus animal est in vltimis Lybiæ
gentibus in quo præter effigiẽ nihil est hominis: mini-
ster autem Bacchi dicitur propter libidinem: vnde etiam
nomen habet: ζάθῃ siquidem græcis est veretrum seu
virile membrum. *Imitabitur*] Symbolum similitudinis
est in hoc verbo, id enim est, more Satyrorum saltabit.

Alphesibæus] Pastoris fictum nomen est: ἀλφείω enim
est inuenio & βοῦς βοός, bos, velut inuentor boum.

Hæc tibi] Notatur sacrificij tempus duplex quotannis.

Lustrabimus] Ambarualia significat, de quibus iam an-
teà dictum est ecloga secunda ad illum versum,

Cum faciam vitula pro frugibus.

Dum] Diuinitatis perpetuitas ad extremum declara-
tur

tur quatuor pariū collatione, quæ 1. Aeneidos iteratur,

In freta dum fluij current, dum montibus vmbrae

Lustrabunt, conuexa palus dum sydera pascet.

Thymo] Thymus vel thymū, herba hortēsis odorata, quo tantum delectantur apes, vt eo largè florente, prouentum sperent apiarij, ait Plinius libri vicesimi capite 10.

Rore cicadae] de cicadis ecloga 1. diximus in illo versu,

At mecum raucis resonant arbuſta cicadis:

vnū autem hoc animal ore caret, & foramine quo eiiciantur excrementa corporis: pro ore tamen habet in pectore quiddam linguæ simile, quo rorem lambit: excitata verò humorem reddit, quod solum argumentum est rore easdem ali, ait Plinius libri vndecimi capite vicesimo sexto: quarto Idyllio,

-μὴ πῶσας σιτίζεται, ὥσπερ ὁ τέττιξ;

Num rores pascit, quemadmodum cicada?

Vt Baccho] declaratur eadem diuinitas similitudine duorum deorum. *Damnabis*] cū tui numinis cultoribus pro votis eorum adfueris, obligatos votis & veluti damnatos habebis: paulò secus primo Aeneidos,

-Vocabitur hic quoque votis.

Macrobius tamen ait eos votis damnatos esse, qui promissa vota iam persoluerunt: vt sit damnatus votis, quod voti compos: quod quàm verum sit, considerabis.

Explicationem autem illam nostram Erythræus amplissimè nobis ita tradidit. *Damnabis votis*] Non, libera- bis, accipiendum est, vt Nonius & Agresius interpre- tantur, sed contrà, damnabis, obligabis, intellige. Et quasi quadam necessitatis damnatione obnoxios red- des agricolas, ad vota soluenda, dum tu illis tanquam verum & præsens numen adfueris: vt damnati propriè hi dicantur, non qui vota tātū fecerint, sed qui etiam ab ipso deo optata impetrauerint: vnde tunc votorum persolutionis se reos omnino factos, quasi ex numinis parte voti concepti conditione adimpleta, maximè in- telligerent. Nam ita mortalium vulgus deo vouere so- let, vt sub conditione cum ipso quasi contrahat, vt sci-

licet non alia ratione se voti damnatum, & reum velit, quàm si votis petita obtinuerit. Id autè à poëta ex persona Mopsi ideo dictum est, vt Daphnim numen omnino præsentiſſimum agricolis fore ostenderet. Quare, cùm dixit, agricolæ tibi vota facient: quia id ad probandum numen non ſufficeret, quòd votorum ſuſceptio tota de ipſorum agricolarum opinione penderet, addidit,

Damnabis tu quoque votis, id eſt vota eorum implebis, vnde deus appareas agricolarum, & ita tibi votis damnati ſint, id eſt, eorum ſolutioni obnoxij. Hanc autem reddēdi voti neceſſitatem Maro rerū omnium prudentiſſimus, verbo pontificio, & votorum proprio expreſſit, ſicut & alibi, *voti reus*, dixit: nam vota reddere, vt etiam vox illa diuina Chriſtianorum auribus inclamat, *Vouete, & reddite*, omnino neceſſe eſt, nec minus ſanè, quàm ſententia, aut iudicio damnatos, pœna ſoluere. Vnde etiam in iure ciuili noſtro, titulo de legatis primo, ſpecies illas legatorum per damnationem factas legimus. Vt apud Vlpianum per initia tituli: *Quiſquis mihi gallicanarum rerum hæres erit, damnâs eſto tot dare, id eſt, dānatus eſto*. Et apud Paulū, eodē titulo Teſtator ab heredibus ita legat: *Lucius Titus, & G. Seius P. Meuiſ decē dare dānâs ſunto, id eſt, dānati*. Quod quidem quartum legatorum genus per ſolennitatē verbi *Damnâs* neceſſitatem quandam hæredibus omnino præſtandi legata imponebat: Ita vt illi modis omnibus ſoluere legatoriis tenerentur, etiam ſi damnofam hæreditatem adiſſent, & res aliena legata eſſet. Quæ poſtea verbi ſolennitas atque neceſſitas (vt interim in re perquam digna ſcitu, iuriſperitum agam, id eſt, muneris mei non obliuiſcar) cum reliquis tribus legatorum generibus, quæ olim in vſu erāt, ſcilicet, per vendicationē, ſinendi modo, & per præceptionem, quibus etiam ſingulis generibus certa quædam verba aſſignata erant, per quæ illa ſignificarentur, conſtitutionibus diuorum principū penitus ſublata eſt. Quippe cùm per omnia æquata ſunt legata fidei commiſſis, vt habetur digeſtis, eodē

titulo, symbolo, ne lege dicam, quæ non est, Vlpiani primo, & institutionibus, eodem titulo. Sed illud quoque non dissimulandum, quod legimus antiquitatē non modò damnatum voto, sed etiam voti condemnatum dixisse. Titinnius Veliterna, ut est in exemplis Marcelli, ait, fortasse votum fuisse, quo die liber foret, nunc eius voti condemnatus est, immolauit hostiam. Et Turpilius Leucadia: & amplius illum apparere condecet quandoquidem voti condemnatus est. *Quæ tibi*] Collaudatur ἀποθεώσεως carmen, pastoralis trium minorum collatione. *Sibilus*] Sibilus, & in plurali sibili vel sibila, propriè est sonitus oris humani, dentibus compressis, & parum diductis labris, expressus: hîc synecdoche est ex specie genus significans, pro flatu enim fumitur.

Austri] -Floribus austrum

fuit ecloga secunda. *Percussa littora*] pastoribus tempestatem spectantibus & fluctus eius numeratibus magna voluptas est: fluctus autem illos paulatim crescere indicant illæ Maronis collationes tertio Georgico:

*Fluctus ut in medio cæpit cum albescere ponto
Longius, ex altoque sinum trahit, utque volutus
Ad terras immane sonat per saxa, nec ipso
Monte minor procumbit, at ima exæstuat vnda
Vorticibus, nigrâque altè subuectat arenam.*

Item septimo Aeneidos,

*Fluctus ut in medio cæpit cum albescere vento
Paulatim sese tollit mare, & altiùs vndas
Erigit, inde imo consurgit ad æthera fundo.*

Ovidius primo Tristium maximum facit omnium fluctuum decimum,

*Qui venit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes,
Posterior nono est undecimoque prior.*

Et vulgò decumanus fluctus dicitur pro maximo, ut in castris porta decumana. *Saxosas*] Ex Idyllio primo:

ἀδλον ὦ ποιμᾶν τὸ τεὸν μέλος, ἢ τὸ καταχῆς
τῆν' ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑπόθεν ὕδωρ.

Iucundius o pastor tuum carmen est, quàm quæ resonans

P. RAMI PRAELECT.

Ille de saxo defluit ex alto aqua.

Hac te] Concluditur ecloga, mutua pastorum liberalitate : Menalcas fistulam donat & commendat ex adiunctis, quòd ea secundam & tertiam eclogam cantare didicerit. *Cicuta*] Cicuta prius fuit internodium:

*Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula-*

Herba autem hîc est venenosa, & publica Atheniensium poena infamis, attamen caulis eius estur à plerisque, & sæpe altior est binis cubitis, ait Plinius libri vicesimi quinti capite decimotertio. Itaque pastores ex eius calamo fistulam sibi conficiunt. Talis igitur est metonymia, qualis fuit in auena & calamo & stipula.

Formosum] Synecdoche est ex parte totum significans, quomodo iureconfulti leges appellant primis legum nominibus. *At tu*] Mopsus donat suum pedum, id est baculum curuum, quo pedes ouium pastores trahunt, & suis item adiunctis commendat, quòd quamvis à formoso pastore rogatum, non tamen sit datum, quòd nodis & ære sit formosum. Idyllio septimo,

-ὁ δ' αὖ πόλος αἰδὺν κελεύσας
ταῖν τοι, ἔφα, κορύναν δωρήσομαι.
-Hic autem caprarius suauiter ridens

Hanc tibi, dixit, virgam donabo.

Formosum] Similis quædam liberalitas Idyllio primo, sed aliis argumentis exposita. Item sexto de Damoeta & Daphnide,

χ' ὡ μὲν τῷ σύριγγ', ὁ δὲ τῷ καλὸν αὐλὸν ἔδωκεν.
Et hic quidem huic fistulam, ille autem huic pulchram tibiam dedit.

Antigenes] Nomen è septimo Idyllio.

Ecloga

ECLOGA SEXTA.

Silenus.

Poëta.

Prima Syracusio dignata est ludere versu
Nostra, nec erubuit sylvas habitare, Tha-
lia.

Cum canerem reges, & praelia, Cynthus aure
Vellit, & admonuit: pastorem Tityre, pingues
Pascere oportet oves, deductum dicere carmen.
Nunc ego (nanque super tibi erunt, qui dice-
re laudes

Vare tuas cupiant, & tristia condere bella)
Agrestem tenui meditabor arundine musam.
Non iniussa cano. si quis tamen hæc quoque,
siquis

Captus amore leget, te nostræ Vare myricæ,
Te nemus omne canet: nec Phœbo gratior
Vlla est,

Quæ sibi quæ Vari præscripsit pagina nomen.
Pergite Pierides. Chromis & Mnasilus in
antro

Silenum pueri somno videre iacentem,
Inflatum hesterno Venas, ut semper, Iaccho.
Serta procul tantum capiti delapsa iacebant:
Et gravis attrita pendebat cantharus ansa.

*Aggredi (nā saepe senex spe carminis ambos
Luserat) iniiciunt ipsis ex vincula fertis.*

*Addit se sociā, timidiſq; superuenit AEgle,
AEgle Naiadū pulcherrima: iāmque vidēti
Sanguineis frontē moris, & tempora pingit.
Ille dolū ridens, Quò vincula neētis? inquit,
Solvite me pueri: satis est potuisse videri.*

*Carmina, quæ vultis, cognoscite: carmina
vobis,*

*Huic aliud mercedis erit. simul incipit ipse.
Tum verò in numerum Faunósque, ferásque
videres*

*Ludere: tū rigidas motare cacumina quercus.
Nec tantūm Phœbo gaudet Parnassia rupes:
Nec tantūm Rhodope miratur, & Ismarus
Orphea:*

*Nāmq; canebat vti magnū per inane coacta
Semia terrarūq; animæq; marisq; fuissent,
Et liquidi simul ignis: vt his exordia primis
Omnia, & ipse tener mundi cōcreuerit orbis.
Tum durare solū, & discludere Nerea pōto
Cœperit, et rerum paulatim sumere formas:
Iamq; nouum terræ stupeant luceſcere Solē:
Altius atq; cadāt ſūmotis nubibus imbres:
Incipiant ſyluæ cū primū surgere: cūmq;
Rara per ignotos errent animalia montes.*

Hic lapides Pyrrha iactos, Saturnia regna,
Caucasæsq; refert volucres, furtumque
Promethei,

His adiungit Hylæ, nautæ quo fonte relictum
Clamasset, ut litt⁹ Hyla Hyla, omne sonaret.
Et fortunatam, si nunquam armenta fuissent,
Pasiphaën niuei solatur amore iuenci:

Ah virgo infelix, quæ te dementia cepit?
Prætides implerunt falsis mugitibus agros:
At non tam turpes pecudum tamē vlla secuta est
Concubitus, quamvis collo timuisset aratrum,
Et sepe in leui quæsisset cornua fronte.

Ah virgo infelix, tu nunc in montibus erras:
Ille latus niueum molli fultus hyacintho,
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas,
Aut aliquam in magno sequitur grege: clau-
dite Nymphæ

Diætæ, Nymphæ nemorum iam claudite salt⁹:
Si quæ fortè ferant oculis sese obuia nostris
Errabunda bonis vestigia: forsitan illum
Aut herba captum viridi, aut armenta secutum
Perducant aliquæ stabula ad Gortynia vaccæ:
Tum canit Hesperidum mirantem mala puellam.
Tum Phaëthotiadas musco circumdat amaræ
Corticis, atque solo proceras erigit alnos.
Tum canit errantem Permessi ad flumina Gallum,

*Aonas in montes vt duxerit vna sororum,
 Vtq; viro Phœbi chorus assurrexerit omnis:
 Vt Linus hæc illi diuino carmine pastor,
 Floribus atque apio crines ornatus amaro
 Dixerit, Hos tibi dant calamos (en acci-
 pe) musæ,*

*Ascræo quos antè seni, quibus ille solebat
 Cantando rigidas deducere montibus ornos.*

*His tibi Grynæi nemoris dicatur origo:
 Ne quis sit lucus, quo se plus iactet Apollo.
 Quid loquar? aut Scyllam Nisi, aut quam fa-
 ma secuta est,*

*Cādida succinctā latrātib⁹ inguina mōstris
 Dulichias vexasserates, & gurgite in alto
 Ah timidos nautas canib⁹ lacerasse marinis?*

*Aut vt mutatos Terei narrauerit artus?
 Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit:
 Quo cursu deserta petiuerit, & quibus antè
 Infelix sua teētā superuolitauerit alis?*

*Omnia, quæ Phœbo quondā meditante beat⁹
 Audiit Eurotas, iussitque ediscere lauros,
 Ille canit, pulsæ referunt ad sydera valles:
 Cogere donec oues stabulis, numerumque
 referre*

Iussit, & inuito processit vesper Olympo.

IN SEXTAM ECLOGAM.

ECLOGA sexta Epicurei Sileni varia carmina cōplectitur: Octo enī diuersa sūt. Primū de Epicuri philosophia, secū dū de Hyla, tertiū de Pasiphaë, quartū de malis Hesperidum, quintū de Phaëthōtiadibus, sextum de Gallo, septimū de Scylla, octauum de Tereo: denique omnia comprehendit carmina Apollini nota: Sed præcipuus & primus locus est de Epicuri philosophia, & ideo ecloga in honorem Quintilij Vari seu Varii (varia enim huius nominis est orthographia) videtur esse cōposita: hæc autem ecloga dicitur à Virgilio, ingenti fauore fuisse recitata, vt cum eam postea Cytheris cantasset in theatro, stupefactus Cicero, requisierit cuius esset: & cum authorem tandem vidisset, dixisse fertur ad suam & Virgilij laudem,

-magnæ spes altera Romæ,

ait Seruius, secutus fabulam Donati, de qua in Virgilij vita dictum est. Initio autem poëta significat, sed obscurius, dicturū se laudes Vari carmine Bucolico, quia primum id eius carmen sit. Ratio est ex adiunctis.

Syracusio] alij Syracosio, ne, u, syllaba antepenultima ex, 8, diphthongo descendens, contra artem contrahatur. Casus est græcanicus, pro Syracusano, qualis fuit ecloga quarta, Sicelides pro Sicilienses. *Syracusio*] Periphrasis carminis Bucolici ex eius authore Theocrito, quem Virgilius hīc imitatur, & eius subiecto, circa quod occupatur, quod toties iam vsurpatum ecloga prima,

Syluestrem tenui musam meditaris auena,

Item, *Formosam resonare doces Amaryllida syluas,*

Et 2. *Montibus & syluis studio iactabat inani,*

Itē, *Mecum vna in syluis imitabere Pana canendo,*

Itē, *-habitarunt dii quoque syluas,*

Itē 4. eclo. *Si canimus syluas, syluæ sint Consule dignæ.*

Et 5. eclog. *Daphnis ego in syluis hinc vsque ad sydera notus:*

Item, *-montesque feri syluæque loquuntur,*

Et nūc, -Nec erubuit sylvas habitare Thalia.

Thalia] θάλεια debuit esse thalea, vt κυθήρεια, Cytherea, ergo græcanica & hæc inflexio est, ait Seruius, θάλεια autem viriditas, celebritas, lætitia, festiuitas est latine: θαλέω & θάλλω verbum id significat. *Cum canerem*] Confirmatio tandem est è testimonio diuino, quo reuocatum se dicit ab Heroico carmine: res enim Romanas aggressus erat initio, sed asperitate nominum deterritus omisit, ait Donatus, & post eū Seruius. *Cynthius*] Apollo dicitur Cynthius: Cynthus enim Deli insulæ mons est, vbi natus est Apollo & Diana. *Aurem*] Aurem vellere quid sit, & quid hac metonymia significetur, Virgilius hīc interpretatur, id est admonere: & sic Seneca libro secundo de beneficiis loquitur. Loquar tecum & mihi aurem vellam. Ratio autem tropi non species à Seruio proponitur, quia auris (ait) est memoriæ consecrata, vt frons Genio, digiti Mineruæ, genua misericordiæ. Idyllio quinto,

ἐκ ἔραμ' Ἀλκίππας, ὅτι με πρὶν ἐκ ἐφίλασε
τῶν ὤτων κατελοῖσα.

*Non amo Alcippem, quod me prius non osculata est
Aures deprehendens.*

Pastorem] Prosopopœia est Apollinis, vbi ex coniugatis est ratio, pastor pascere. *Deductum*] Metaphora est à lana, quæ dum tenuatur in filum, deducitur: Quintilianus libri octauī capite secundo: Proprie autem, ait, quo nihil significantius: vt Cato dixit Cæsarem ad euerendam Rempublicam sobrium accessisse: vt Virgilius deductum carmen: & Horatius acrem tibiam, Hannibalemque dirum. *Nunc ego*] Conclusio est confirmationis proximæ: Quare Bucolicum carmen canam.

Nanque] Illustratio intexitur è dissimili: alij bellicas tuas laudes canent: Quintilius autem Varus in Germania exercitus dux fuit, & cum eo tandem à Germanis cæsus: De quo Suetonius vicesimo quinto capite, in Augusto, Graues, ait, ignominias cladésque omnino duas nec alibi quàm in Germania accepit Lolianam & Variam:

nam: sed Lolianam maioris infamiæ quàm detrimenti, Varianam penè exitialem tribus legionibus cum duce legatîsque & auxiliis omnibus cæsis. Hac nuntiata excubias per urbem indixit, ne quis tumultus existeret, & præsidibus prouinciarum prorogauit imperium, vt & à peritis & assuetis focij continerentur: vouit & magnos ludos Ioui optimo maximo, si rempublicam in meliorem statum vertisset. Quod factum Cimbrico Marficóque bello erat, adeo nãque cõsternatũ ferũt, vt per cõtinuos menses barba capillóque summisso caput interdũ foribus illideret, vociferãs, Quintili Vare, legiones redde: diẽmque cladis quotannis mœstum habuerit, ac lugubrem. Hæc ad verbum Suetonius. Alius etiam Varus fuit amicus Virgilio & ecloga nona celebratus, qui superstes Virgilio fuit, & eius opera correxit.

Arundine] Tales iam metonymiẽ fuerunt, auena, calamus, stipula, cicuta. *Non iniussa cano*] Alia confirmatio est Bucolici carminis ex autoritate vel Pollionis, vel Augusti, vel Meccænatis, vt Seruius ait. *Si quis*] hĩc præcipua propositionis significatio est, adiunctis confirmata, quòd Vari laus sit doctis gratissima.

Myricæ] Sic antea,

Non omnes arbusta iuuant humilẽsque myricæ.

Et postea decima ecloga,

Illum etiam lauri, illum etiam fleuere myricæ.

Nemus] *νέμας* græcum est, & propriè dicitur sylua voluptatis causa comparata. *Phæbo*] Metonymia pro doctis. *Præscripsit*] id est inscripsit & propriè dicitur. Sic Cicero Agraria secũda. A quibus ei locus primus inuidiæ in præscriptione legis cõcessus est. *Pergite*] Inuocatio est, qualis antea fuit. Sicelides musæ. de pieridibus, ecloga tertia dictum est ad illum locum, Pierides vitulam. *Chromis*] Narratio est ad carminis futuri decorũ ex Epicurei cantoris adiunctis, somno, vino. Virgilius autem Epicuream sectam Silone doctore didicerat, vt Donatus author est in Virgilij vita: & hĩc Seruius, & forasse eius condiscipulus Varius fuerat, vt ideo cæmen Epicu-

Epicureum Epicureo nuncupet. Chromis nomen pastoris Lybici Idyllio primo: Hic verò Chromis & Mnasyllus adolescentes finguntur. *Iaccho*] *ιακχός*, Iacchus Bacchus, & hymnus in eundem (ait Festus) sic etiam dicitur vox diuina Bacchū celebrantiū: *παρὰ τὸν ἱαχλὺ* additione *κ*: *ἱαχὴ* verò est clamor, gemitus, rugitus, *ἱαχέω* clamo, loquor. *Serta*] Ebrietatis circumstantias latius persequitur: ut Sileni corona & cantharus iaceant, ut Silenus ipse ligari se non sentiat. Serta autem coronæ floribus contextæ sunt, strophia & seruiæ corollæ, corollaria Plinio libri vicesimi primi capite secundo dicuntur. Tenuioribus (ait de floribus) utebantur: antiqui strophia appellantes, unde nata strophiola: quin & vocabulum ipsum tardè communicatum est inter sacra tantum & bellicos honores coronis suum nomen vindicantibus. Cum vero è floribus fierent ferta, à ferendo seruiæ appellantur: & ibidem, Paulatimque & Romæ subrepsit appellatio corollæ inter initia propter gracilitatem nominantis, mox & corollariis, postquam & lamina ærea tenui inaurata & inargētata dabantur. Cicero tertia Tusculana: Incendes odores, & fertis redimiri iubebis & rosa. *Cantharus*] Liberi patris poculum fuit, ut Plinius libri tricesimi tertij capite vndecimo, ubi scribit Marium post victoriam Cimbricam cātharis potasse Liberi patris exemplo. *Ambos*] Charisius ambo legit. *Ex vincula*] Anastrophe est, ut

Ttranstra per & remos.

Addit] Additur ad Epicureæ voluptatis expletionem puella, à qua se pingi Silenus patitur. *Aegle Aegle*] In fine superioris & principio sequentis sententiæ, est anadiplosis. Fuit autem Aegle filia Solis & Neæræ.

Naiadum] de quibus ecloga secunda dictum est ad illum locum,

-Tibi candida Naiis.

Sanguineis] pro rubris, Metaphora talis est ecloga decima,

Pan deus Arcadiæ venit, quem vidimus ipsi

Sanguineis

Sanguineis ebuli baccis minióque rubentem.

Ille dolum] Excitatur Silenus & optatum carmen pollicetur, vbi & Prosopopœia est Sileni. *Videri*] Quia semidei tantum videntur quum volunt: aut quia in hac ebrietate deprehensus est. *Carmina carmina*] Anaphora. *Mercedis*] ioculatoria Veneris est significatio.

Tum verò] Declaratur hyperbolicis adiunctis excellentia carminis, quo dij, bestix, res etiam inanimatae ad saltationem excitarentur. *Faunosque*] Latinis fauni sunt iidem qui græcis Satyri. *Motare*] Id autem quinta ecloga verbum fuit:

Siue sub incertas Zephyris motantibus umbras.

Cacumina] Extremos ramos, qui sunt arboribus pedum loco, cum radices pro capite sint.

Nec tantum] Declaratur idem collatione minorum. Parnassus autem mons est Thessaliæ Apollini consecratus, vt Rhodope & Ismarus mōtes sunt Thraciæ, in quibus Orpheus cantare solitus est, de quibus iterum erit ecloga octaua,

Nunc scio quid sit amor: duris in cotibus illum

Ismarus aut Rhodope-

Nanque] Subiectum carminis argumentum declaratur physicis Epicuri, qui atomis & corpusculis omnia cōponebat: quod ante eum Democritus & Leucippus cēsuērant: qua de re multa Aristoteles primo physicæ auscultationis, & primo secundoque de generatione: Item primo philosophiæ: & Cicero primo de finibus, & in fato. *Terrarumque*] Declaratur origo mundi per ipsius partes, elementa, meteora, arbores, pecudes, homines. *Semina*] Significat atomos Epicureas, quarum concursione Epicurus omnia gignebat: Illis enim triplicem motum tribuebat, ponderis, recta deorsum linea, declinationis, cum atomi è regione minimùm declinaret, plagæ cum alia aliam pelleret: de quo nos in fatum Ciceronis. *Animaque*] id est aëris. sic Varro primo de re rustica ex Ennio: aqua, terra, anima, Sol. Cicero primo de Oratore: Deinde cum spiritus eius esset angu-

stior, tantum continenda anima est affecutus, vt vna cō-
tinuatione verborum, &c. *Liquidi*] puri, vt postea,

Liquidumque per aëra lapsæ - sexto Aeneidos.

Nerea] Nereus Oceani & Tethyos filius, deus maris:
Metonymia igitur est. *Ponto*] Pōtus Nerei filius: & hic
Metonymia similis est. *Formas*] Formas rerū Democri-
tus putauit fieri $\rho\upsilon\sigma\mu\omega$, $\delta\iota\alpha\theta\eta\eta$, $\tau\epsilon\sigma\pi\eta$ figura, ordine, situ,
vt Aristoteles propositis antè locis ait. *Hinc lapides*] Pyr-
rha Deucalionis vxor, qui post diluuium dicuntur à poë-
tis hominum genus reparasse, lapidibus post tergum ia-
ctis: de quo Iuuenalis dicimanona Satyra:

*Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Nauigio montem ascendit, sortésque poposcit,
Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,
Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas.*

Caucasæsq;] Caucasus mons supra Iberiam & Alba-
niam: vbi Prometheus per Mercurium imperio deorū
alligatus, à vulture exeditur, quia Solis ignem auxilio
Mineræ furatus esset: Seruius fabulam refert ad inuen-
tionem Astrologiæ, & fulminum obseruationem. Plato
in Philebo refert ad inuentionem logicæ.

Promethei] Trissyllabum, & contractum pro quadrisyl-
labo Promethēi. *Hylam*] Adhuc Epicurea Philosophia,
deinceps secundum carmen sequitur de Hyla puero
Herculis, in fonte submerso, vnde nomen eius dum
illi fieret, in fontibus inclamari solitū: $\upsilon\lambda\acute{\alpha}\omega$ vel $\upsilon\lambda\alpha\kappa\tau\acute{\epsilon}\omega$,
clamo, resono. Fabula integra decimotertio Idyllio apud
Theocritum tractatur, quæ breuiter hīc attingitur.

Hyla Hyla] Epizeuxis, vt antè vale vale, & in secundo
(Hyla) syllaba vltima corripitur, quamuis natura lon-
ga sit: vt in Aenea & Græcis similibus, quia vocalis sequi-
tur (ait Seruius:) Quæ ratio si vera est, vera etiam de-
buit esse in illo vale vale. *Et fortunatam*] Tertium car-
men de taurino Pasiphaës amore, quam primò solatur,
deinde miseratur. Pasiphaë vxor Minois Cretensium re-
gis fuit, quæ Dædali artificio dicitur tauro supposita esse:
at hūc

at hunc taurum Palæphatus ait scribam Minois fuisse,
& ex homonymia nominis, occasionem fabulæ datam
esse: De fabula, Virgilius sexto Aeneidos,

*Hic crudelis amor tauri suppositæque furto
Pasiphaë, mistumque genus, prolesque biformis,
Minotaurus inest Veneris monimenta nefandæ.*

Niuici] Metaphora est pro, candidi. *Iuueni]* Taurum
dicit, in cuius amorem Pasiphaë exarsit. *Ah]* Commi-
seratio deinceps est ex dissimilitudine: Prætides quam-
uis se vaccas putarent, tamen tauros non amarunt.

Ah] sic ecloga secunda,

Ah Corydon Corydon quæ te dementia cepit.

Prætides] Prætes rex Argiuorum, cuius filia cum se
Iunoni forma equipararent, diuina phrenesi sic affectæ
sunt, ut se vaccas putarent, & in syluis mugirēt: tandem
à Melampo medico curatæ sunt. *Ah]* Anaphora, qua
repetitur superius hemistichium: & hic commiseratio-
nis argumentum secundum est, ex adiunctis laboribus
in persequendo tauro errabundo. *Ilic]* Ilex, arbor quer-
cui proxima. *Ruminat]* Rumen pars est gutturis sub
mento, qua cibus in aluum demittitur: hinc ruminare,
ad rumen reuocare, id est, remandere. *Claudite]* Proso-
popœia est Pasiphaës taurum capere cupientis, & ob id
nymphas sic alloquentis. *Dictæ]* Dictæ est mons Cre-
tæ ubi Iupiter educatus esse dicitur,

Dictæo cæli regem pauere sub antro,

quarto Georgico. *Saltus]* Saltus densior sylua & in-
uia, quod ibi arbores saliant, & ibi pasci atque æstiuare
pecudes solcant, ut ait Valla libro quarto: quod hic lo-
cus videtur indicare, & qui rursus est ecloga decima,

-Parthenios canibus circundare saltus.

Sunt contrà qui saltus putent loca arboribus expedi-
ta, ubi facile saltetur, quod tertio Georgico videtur
approbari,

Saltibus in vacuis pascant-

utrumque tamen coniungi potest: & ex Caij Aelij sen-
tentia Sextus Pomponius ait esse, ubi syluæ & pastiones

sunt. *Si quâ*] Si, aduerbium est aliquando rogantis, & optantis per se plenum, ait Seruius, sexto Aeneidos, ad illum locum,

Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus

Ostendat nemore in tanto-

quasi (si) pro (utinam) ponatur: ego reticentiam quandâ hîc maluerim, tanquam intelligatur: ô me foelicem, ô me fortunatû, si id acciderit: quomodo est 8. Aeneidos,

O mihi prateritos referat si Iuppiter annos,

et aliis prater ea locis quibusdam, ubi vel, σ, vel (si) vacare non arbitror, ut Seruius, sed imperfectum sensum sic expleo: qua reticentiæ figura potes sic intelligere, ô me fortunatam. *Gortynia*] Gortynia oppidum Cretæ non longè à Gnoſo. *Tum canit*] Quartum carmen de Atalanta filia Cænei regis, in Scyro maris Aegei insula cursu victa per Hippomenem Neptuni nepotem, dum currenti mala aurea obiicit: de qua fabula Ouidius libro decimo Metamorphoseon: fabula hæc etiam Idyllio tertio,

*Ἰππομένης ὅκα δὴ τὰν παρθένον ἤθελε γάμαι,
μᾶλ' ἐν χερσὶν ἐλὼν, δρόμον ἀννεν· ἃ δ' Ἀταλάντα,
ὥς ἴδεν, ὥς ἐμάνη, ὥς ἐς βαθὺν ἄλλετ' ἔρωτα.*

*Hippomenes quâdo iam virginem voluit ducere uxorem
Poma in manibus capiens, cursum perfecit: Atalanta autē
Ut vidit valde furiata est, valde in profundum saltavit
amorem.*

Hesperidum] Atlanti speciosissimum in Aethiopia pomarium fuit, quod hesperides Hesperii fratris filiaë Aegle, Harethusa, Sperethusa, cū dracone peruigili custodiebant. Id verò fuit in æstuario Lixi oppidi in Mauritania, ut Plinius libri deciminoni capite quarto ait: aut authore Theomene iuxta magnâ Syrtim, ut idē ait libri tricesimi septimi capite 2. *Tum Phaethontidas*] Quintū carmen de Phaëthōtis sororibus, Phaëthusa, Lampetia, Lāpethusa conuersis in alnos, ut Apollonium & græcos secutus, hic ait: vel in populos, ut ipse decimo Aeneidos ait:

Nanque

Nanque ferunt luctu Cygnam Phaëthontis amati

*Populeas inter frondes umbramque sororum Dum canit-
Circundat]* id est circundatas canit, hypallage est.

Tum Tum] Anaphora est. *Amaræ corticis]* Masculino genere sæpius: quomodo & Virgilius ipse 7. Aeneidos,
-Raptus de subere cortex.

Tum canit] Sextum carmen in laudem Galli. Cornelius autem Gallus Foroliuiensis orator clarus & poëta fuit: ut de se ipse testis est in elegiis, quæ solæ ex eius operibus supersunt: urbem grammatici nominant, ipse tantum patriam,

Hic me suscipiens Hetruscae gentis alumnum.

Quod autem orator fuerit, & poëta, sic ait,

Dum iuuenile decus, dum mens sensusque manebat

Orator toto clarus in orbe fui.

Sæpe poëtarum mendacia dulcia finxi,

Et veros titulos res mihi ficta dedit.

Sæpe perorata percepi lite coronam,

Et data sunt linguae præmia digna mea.

Euphorionem poëtam latinè reddidit, & Cytherida Publij Volumnij libertam amavit, eamque ficto Lycoridis nomine celebrauit: ut Clodiam Catulus, Plautiam Tibullus, Hostiam Propertius, Iuliam Ovidius fictis nominibus Lesbiae, Deliae, Cynthiae, Corinnae celebrarunt. Gallo spreto tandem Marcum Antonium secuta est, ut Seruius author est. Gallus certè dilectam sibi, & ab ea se spretum profitetur,

En dilecta mihi nimium formosa Lycoris

Cum qua mens eadem, res fuit vna mihi:

Post multos, quibus indiuisi viximus annos,

Respuit amplexus heu! stupefacta meos:

Iamque alios iuuenes, aliosque requirit amores,

Me vocat imbellem decrepitumque senem.

Fuit autem præter illa ingenij dona Gallus corpore formosus & robustus, venator, iaculator, luctator, cursor egregius, patiens caloris, algoris, vigiliæ, inediae, ut in reliquis elegiis ipse de se ait: potator item egregius,

ut testis est etiam ipse,

*Cessit & ipse pater Bacchus, stupuitque bibentem,
Et quicumque solet vincere, victus abit.*

Itaque his dotibus Octauio, licet ex infima familia, tamen facile conciliatus, ad Aegypti praeturae euectus est, ut Suetonius in Octauio ait capite sexagesimo sexto: & id videtur Gallus ipse sentire,

Missus ad eos legati munere functus,

Tranquillum cunctisnectere pacis opus.

Vbi & pluribus versibus graecam puellam sibi adamatam describit: in ea vero praetura insolentius se gessit: nam praeterquam quod statuas sibi poni, & nomen suum pyramidibus inscribi iussit, ut Dion & Strabo testantur, inter pocula etiam quaedam in Augustum euomuit, ut Ouidius testatur secundo Tristium,

Non fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo:

Sed linguam nimio non tenuisse mero.

Itaque ut Suetonius ibidem ait, Velut res novas molientem, Octavius Senatui damnandum tradidit, eo & accusatorum denunciationibus, & Senatusconsultis ad necem compulso: laudauit quidem pietatem tantopere pro se indignatum, caeterum & illachrymauit, & vicem suam conquestus est, quod sibi soli non liceret amicis, quatenus vellet, irasci: haec Suetonius. Ipse autem sibi mortem consciuit, ut Strabo, Dion, Marcellinus aiunt: & Ouidius his astipulatur tertio amorum elegia octaua,

Te quoque, si falsum est temerati crimen amici

Sanguinis atque animae prodige Galle tuae.

Obiisse vero iam senem elegiae reliquae abunde testantur: Crinitus ait anno aetatis sexagesimo tertio. Sed enim viuum Virgilius sic amauit, ut non solum in hac ecloga laudaret, sed eclogas in eius laudes conluerit, & ~~quasi~~ Georgici medio ad finem usque Gallum tantum celebraret. Quem totum locum postea, iubente Augusto, in Aristaei fabulam commutauit. Ergo hic est Cornelius Gallus, quem tam insigni poeticae laude Virgilius modo celebrat: tametsi Quintilianus, libri decimi

mi capite primo duriores Gallum in elegia putat fuisse: Sed tamē seu veritate seu amore & gratia per eū recepti patrimonij ductus Virgilius, valde magnum poëtam hūc efficit, & ex variis adiunctis hanc laudem contextit. *Permessi*] Helicon & Cytheron, mōtes sunt Bœotix seu Aoniæ, vnde Permessus & alij fluuij labuntur. Per Phœbum autem & musas significat doctos, & metonymia est. *Et Linus*] Continuatur eadem laus è ficto Lini testimonio, & de collatione Hesiodi tāquam similis. *Linus*] de hoc, ecloga quarta,

-Lino formosus Apollo.

Apio] Honos ipsi in Achaia fuit coronare victores sacri certaminis Nemeæ, Plinius libri deciminoni capite octauo. *Hos tibi*] Profopopœia musarum.

Calamos] Metonymia pro musica seu poëtica, quæ calamis cantatur. *Ascræo*] Ascra, vicus Bœotix patriæ Hesiodi,

Ecce deas vidi, non quas præceptor arandi

Viderat, Ascræas cū sequebatur oues,

ait Ouidius sexto Fastorum: cuius mentio est Idyllio decimonono,

Ἄσκραν μὲν γὰρ αἰεὶ πολὺ πλεόν Ησιόδῳ.

Ascra quidem luxit multò plus Hesiodo.

Rigidas] Sic paulò antè,

-Tum rigidas motare cacumina quercus.

Ornos] Orni, syluestres sunt fraxini, paulò latioribus tamen foliis, quàm cæteræ fraxini, nec deteriore frondem quàm vlmī præstant, ait Columella libri primi de arboribus capite decimosexto. gallicum nomen habet, ait Ruellius: montibus, autē poëta dixit, ornis genitale significans, de quo secundo Georgico sic:

Nascuntur steriles saxosis montibus orni.

His tibi] Optatio est ad huius laudis conclusionem. Gallus dicitur ortus à Grynæo monte Apollinis, ut propterea Apollo maximè diligat: Grynia vrbs Aetoliæ, hinc mons Gryneus ibi sacer Apollini. *Quid loquar*] Septimum carmen de Scylla & Nysi filia, & quæ Ulyssis

naues afflixit. Sic enim in quibusdā codicibus legitur: *aut Scyllam Nisi aut quam fama &c.* Qua lectione defendetur Virgilius contra Seruium, quòd aliam Scyllam proposuerit, aliā tractauerit. *Nisi*] Athenienses & Megarenses Androgeon Minois filium dolo necauerunt: ad hanc vltionē cū Minos victis iam Atheniensibus Megarenses obsideret, & rex eorum Nisus tandiu regnaturus esset, quandiu purpuream comam habuisset, Scylla eius filia, Minois amore capta, fatalem illam comam patri abscissam, Minoi obtulit. Postea tamen Scylla contempta, & Nisus extinctus, in aues sui nominis cōuersi sunt. Nisus est Halieetus, qui falco noster nonnullis est: Scylla autem est alaunda, de quibus primo Georgico circa finem, & in Ciri Maronis opusculo, hac de re conscripto. Scylla autem altera Phorci filia fuit à Glaucō amata, sed Circes, quæ se spretā dolebat, veneficiis mutata est in illud monstrum, quod Aeneidos tertio describitur,

*At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris
Ora exertantem & naueis in saxa trahentem:
Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo
Pube tenus: postrema immmani corpore pistrinx,
Delphinum caudas, vtero commissa luporum.*

Dulichias] Dulichium insula est in qua Itacus mons est, Vlyssis patria: Itaque Dulichias rates pro nauibus Vlyssis ait, per metonymiam. *Vexasse*] Anneus Cornutus & Seruius Virgilium hîc reprehendunt, velut humiliore verbo vsum, & Tapinosim notant: at vterque vehementer errat: Nam qui fertur & rapitur, atque huc & illuc distrahitur, propriè vexari dicitur: & verbis vexare & lacerare, quibus Virgilius hîc vtitur, Cato in oratione pro Achæis dixerat: Cūmq; Annibal terrā Italiā laceraret & vexaret: Vexatā Italiam dixit Cato ab Annibale, quoniam nullum calamitatis & sœuitiæ genus reperiri queat, quod eo tempore Italia non perpeffa sit. Gellius libri secundi capite sexto: Et Cicero in Verrem cū ait de Sicilia, Quæ ab illo spoliata & direpta est, vt non

ab

ab hoste aliquo, qui tamen in bello & religionis & consuetudinis iura retineat, sed à barbaris prædonibus vexata esse videatur: In quẽ locum Asconius ait, hoc verbo, vexata, ingentis calamitatis vsum significari. Quare patet iam magnis exemplis & Cornutum & Seruium valde hîc lapsos esse. *Aut vt*] Octauum carmen de Tereo, qui Prognem Pandionis Atheniensium regis filiam uxorem habuit, & tamen Philomelam eius sororẽ violauit: ac ne facinus indicaret, ei linguam amputauit: at illa rem in veste, suo cruore descripsit. Quare Progne indignata Itym filium interemit, & Tereo apposuit epulandũ: omnes sunt postea in aues sui nominis cõuersi: Tereus in vpupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniã: de quibus Ouidius Metamorphoseos libro sexto. *Quas, quæ, quo, quibus*] Polypoton. *Omnia*] Collatione parium concluditur inductio tam multorum carminum: Denique omnia carmina cantauit, quæ Phœbus nouerat, *Eurotas*] Fluius Spartæ tauris refertus Apollini dicatis. Sic enim fuit ecloga tertia,

-Phœbo sua semper apud me

Munera sunt lauri.

et circa finem sequentis,

-Sua laurea Phœbo:

Et aureus ramus in vita Virgilij dictus iam est. Itaque laurus *μαντικὸν φυτόν*, fatidica planta dicitur, & eam Hesiodo musæ gustandam tradiderunt: quia qui eam manderent, vates fierent. Sic apud Lycophronem vates dicitur *ἀαφνιφάρος*. Eustathius in græco *ἀάφνι* etymologiam statuit à *ἀά* intentionis particula & *φνῆ* quasi *φωνή*.

Ad sydera] Talis iam metaphora fuit,

-Hinc vsque ad sydera notus.

Item, *Ipsi lætitia voces ad sydera iactant Intonsi montes.*

Numerumque referre] Sic ecloga tertia,

Bisque die numerant ambo pecus, alter & hædos.

Et inuito] Concluditur voluptas tanti carminis, mœstia discedentis olympi, & gaudio venientis Hesperii.

ECLOGA SEPTIMA.

Melibœus.

Corydon.

Thyrsis.

ME. **F**ortè sub arguta cōfederat ilice Daphnis,
Compulerantque greges Corydō, & Thyrsis in vnum:

Thyrsis oues, Corydon distētas lacte capellas:
Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo,
Et cantare pares, & respondere parati.

Hic mihi, dū teneras defēdo à frigore myrtos
Vir gregis ipse caper deerrauerat: atque ego
Daphnim

Aspicio: ille ubi me contrā videt, Ocyus,
inquit,

Huc ades ô Melibœe, caper tibi saluus, &
hœdi:

Et si quid cessare potes, requiesce sub vmbra.
Huc ipsi potum venient per prata iuuenti:

Hic viridis tenera prætexit arundine ripas.
Mincius, eq̃; sacra resonāt examina quercu.

Quid facerem? neque ego Alcippē, nec Phyl
lida habebam,

Depulsos à lacte domi quæ clauderet agnos.

Et certamē erat Corydō cū Thryside, magnū:
 Post habui tamen illorum mea seria ludo.
 Alternis igitur contendere versibus ambo
 Cœpēre: alternos musæ meminisse volebant.
 Hos Corydō, illos referebat ī ordine Thyrsis.
 Nymphæ noster amor, Lybethrides, aut mihi co.
 carmen

Quale meo Codro, cōcedite (proxima Phœbi
 Versibus ille facit) aut si nō possumus omnes,
 Hīc arguta sacra pendebit fistula pinu.
 Pastores hedera crescentem ornate Poētā th.
 Arcades, inuidia rumpantur vt ilia Codro.
 Aut si vltra placitū laudarit, baccare frōtē
 Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.
 Setosi canit hoc apri tibi Delia paruus, co.
 Et ramis Mycon vinacis cornua cerui.
 Si proprium hoc fuerit, leui de marmore tota
 Puniceo stabis, suras euincta cothurno.
 Sinum ~~tuus~~ ^{tuus}, & hæc te liba Priape quotānis th.
 Expectare sat st: custos es pauperis horti.
 Nunc te marmoreū pro tēpore fecim⁹: at tu,
 Si fœtura gregem supplenerit, aureus esto.
 Nerine Galatea thymo mihi dulcior Hyblæ, co.
 Candidior cygnis, hedera formosior alba,
 Cū primū pastī repetent præsep̄ tauri,
 Siqua tui Corydonis habet te cura, venito.

- TH. Imò ego Sardois videar tibi amarior herbis,
 Horridior rusco, proiecta vilior alga,
 Si mihi nò hæc lux toto iam lōgior anno est.
 Ite domum pasti, si quis pudor, ite iuuenti.
- CO. Muscosi fontes, & somno mollior herba,
 Et quæ vos rara viridis tegit arbut⁹ vmbra,
 Solstitium pecori defendite: iam venit æstas
 Torrida, iam læto turgent in palmitè gēma.
- TH. Hîc focus, et tædæ pingues, hîc plurim⁹ ignis
 Semper & assidua postes fuligine nigri,
 Hîc tantùm Boreæ curamus frigora, quantũ
 Aut numerum lupo, aut torrentia flumina
 ripas.
- CO. Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ:
 Strata iacent passim sua quæquæ sub arbo-
 re poma:
 Omnia nunc rident: at si formosus Alexis
 Montibus his abeat, videas et flumina sicca.
- TH. Aret ager, vitio moriens sitit aëris herba:
 Liber pampineas invidit collibus vmbra:
 Phyllidis aduētū nostræ nemus omne virebit:
 Iuppiter & læto descendet plurimus imbri.
- CO. Populus Alcidæ gratissima, vitis Iaccho,
 Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phæbo.
 Phyllis amat corylos: illas dū Phyllis amabit,
 Nec myrt⁹ vincet corylos, nec laurea Phæbi.

Fraxinus in sylvis pulcherrima, pinus in TH.
hortis,

Populus in fluuiis, abies in montibus altis.

Sapius at si me Lycida formose reuistas.

Fraxinus in sylvis cedit tibi, pinus in hortis.

Hæc memini, & victum frustra contende- ME.
re Thyrsim:

Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

IN SEPTIMAM ECLOGAM.

ERTIA & quinta ecloga musicum cer-
tamen habuerunt, quale rursus habet
septima: viginti primis versibus exor-
dium eius & præparatio continetur
in descriptione pastorum concertan-
tium, & loci ubi certamen editur: Imi-
tatio est sexti Idyllij Theocriti: sed ali-
quot prætereà loci aliunde sumuntur. *Arguta*] cano-
ra, stridula propter auium in ea sedentium concentus,
aut propter susurrum & sibilium è strepitu agitatorum
foliorum. Quod Ausonius poëta cecinit,

Est & arundineis modulatio musica ripis,

Atque arguta suis loquitur coma pinea ventis,

Incubuit foliis quoties lenis Euris acutis.

Ilice] Idyllio septimo,

-τύ δ' ὑπὸ δρυσὶν, ἢ ὑπὸ πεύκαις,

Ἀ δὲ μέλισσά μιν κατὰ κέκλισσ' ὀϊστ' ἐκ κομάτα.

Tu autem sub quercubus, vel sub piccis

Suauiter modulans reclinatus eras diuine Comata.

Compulerantque] Locus est è sexto Idyllio,

δαμοίτας καὶ ράφνις ὁ βωκόλος εἰς οἷα χώρον

τὰν ἀγέλαν ποκ' Ἀ' ῥατε σωάχαρον-

P. RAMI PRAELECT.

*Damœtas & Daphnis bubulcus in vnum locum
Gregem quondam Arate, congregarunt.*

Thyrsis] nomen pastoris in primo Idyllio. *Ambo*] Lo-
cus est ex octauo Idyllio,

ἄμφω τῶγ' ἤτιω πυρ' ῥ' οἱ τείχω, ἄμφω ἀνάβω,
ἄμφω συρίσδεν δεδαιμένω, ἄμφω ἀεῖδεν.

Ambo erant flauicomis, ambo impubes,

Ambo fistula canere scientes, ambo cantare.

Locus est iterum consimilis Idyllio vicesimo septimo
de Castore & Polluce,

ὦ ἄμφω θνατοῖσι βοηθοί, ὦ φίλοι, ἄμφω

ἱπῶν ἥες, κιθαρῖς αἰ, ἀεθλητῆρες, ἀοιδοί.

O ambo mortalibus auxiliatores, ô amici, ambo

Equites, citharistæ, pugnatores, cantores.

Arcades] Arcadia licet alioqui rudis, attamen musi-
câ præstitit. *Hic mihi*] Exponitur occasio carminis au-
diendi ex variis adiunctis personarum otiosarum: dein-
de locus multis adiunctis amœnus describitur.

Vir gregis] Idyllio octauo,

ὦ τράγε, τῶν λευκῶν αἰγῶν ἄνερ.

O hirce, albarum caprarum vir.

Caper autem pro hirco dicitur, vt secundo Georgico:

Nō aliā ob causam Baccho caper omnibus aris Ceditur.

Prætexit] Talis iam à textoribus metaphora locis duo-
bus fuit,

- *mollique paras detexere iunco,* secunda ecloga

Item, *Et foliis lentas intexere mollibus hastas,*

fuit ecloga quinta. *Mincius*] sic tertio Georgico,

Et viridi in campo templum de marmore ponam

Propter aquam tardis ingens vbi flexibus errat

Mincius, & tenera prætexit arundine ripas.

Examina] Locus est dictus prima ecloga, ad illum locū,

Sæpe leui somnum suadebit inire susurro.

Quid facere] Addubitatio est hesitantis Melibœi, cuius
partes ex adiunctis disputantur. *Alcippem*] nomen

est ex Idyllio quinto. *Depulsos*] Sic antea idem verbum
prima ecloga,

-quò sæpe solemus

Pastores, ouium teneros depellere fœtus.

Item tertia,

Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis.

Corydon] Figuratum est pro Corydoni. Posthabui] Cō-
elusio addubitationis. Alternis] Declaratur apertius
lex amœbæi carminis: ex coniugatis ratio est, sicut an-
teà fuit ecloga tertia,

Alternis dicetis, amant alterna Camœna.

Fuerunt autem ecloga tertia bini versus alterni, quin-
ta fuerunt viciuquinini, hîc sunt quaterni. Hos] Sic eclo-
ga tertia descriptus ordo,

Incipe Damœta, tu deinde sequere Menalca.

Nymphæ] Inuocatio est, qua optatur arroganter poë-
tica similis Phœbeæ, aut eius abiicietur studium: Nym-
phas autē, musas hîc appellat: & Varro triplices musas
facit è sono aquæ, aëris, vocis: at quod veteribus græcis
fuit nympha, id latinis est lympa, literæ vnius muta-
tione, quòd aqua currendo musicos sonos efficiat: Vnde
fuit illud ecloga quinta,

Saxosas inter decurrunt flumina valles.

Lybethrides] Lybethrus fons Magnesiæ, musis sacer.

Codro] Pastoris cuiusdam egregiè cantantis nomen
hîc fingitur. Proxima] Simile est, *Quale meo Codro:*
& item nunc, *proxima Phœbi-Versibus ille facit.*

Pendebit] Emeriti suæ professionis arma deo suo suspē-
debant: puellæ suas puppas Veneri.

Dicite pontifices, in templo quid facit aurum?

Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ,

ait Persius. Item

-Veianius armis

Herculis ad postem fixis latet abditus agro,

ait Epistola prima Horatius: & idem tertio carminum
ode vicesima sexta,

Nunc arma, defunctumque bello

Barbiton hic paries habebit.

Sic Entellus victor & senex quinto Acneidos:

-Hic victor caestus artēque repono.

Sic Corydon iactat se fistulam suspensurum, & musicam abiecturū, nisi carmina, Phœbi carminibus similia cantauerit. *Sacra*] Cybelę magnæ matri deorum, vt de quercu fuit paulo antè

-ēque sacra resonant examina quercu.

Sacra verò pinus Cybelæ matri propter amasium Atym in eam mutatum, vt libro decimo Metamorphoseon,

Et succincta comas hirsutæque vertice pinus

Grata deū matri, si quid Cybelæius Atys

Exuit hac hominem truncōque induruit illo.

Pastores] Arrogantioris optationis disiunctio reponitur: Coronate me poëtā, vt Codrus dirumpatur: aut si me inuitus laudet, defendite à maledicentia.

Hedera] Hedera poëtæ coronantur, quasi Libero sacri, & instar bacchantium infani, vt Horatius innuit,

-vt malè sanos

Ascribit Liber Satyris, Faunisque poëtas.

vel quòd semper virent hederæ, & sic carmina æternitatem merentur, ait Seruius:

-atque hanc sine tempora circum

Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Rumpatur] Dirupatur, quomodo Cicero loquitur duodecimo epistolarū ad Cassium: Infinito fratris tui plausu dirumpitur. Item septimo ad Marium: Dirupi me penè in iudicio Galli. *Ilia*] Ile & Ilia & Ilium Ilibus declinatur, nec Marullus mimographus sequendus est, qui risui inferuiēs, dixit in gulosum, Hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis. Ilia autem sunt inter vesicam & aluum arteriæ ad pubem tendentes, ait Plinius libri vndecimi capite tricesimo septimo. *Baccare*] Fuit antè quarta ecloga,

Errantes hederas passim cum baccare tellus.

Baccar autem auxiliatur contra serpentes & capitis dolores, ait Plinius libri vicesimi primi capite decimonono: & vt Virgilius hîc indicat, contra fascinum.

Setosi] ad optati carminis votum, offert Dianæ Apollinis

linis forori venatoria munera suis adiunctis commenda-
data, & maiora pollicetur. *Delia*] dea venationis, de
qua, ecloga tertia,

Notior ut non sit canibus iam Delia nostris.

Ramosa] Cerui foli animalium omnibus annis stato
veris tempore amittunt cornua: indicia quoque æta-
tis in illis gerunt, singulis annis adiiciētibus ramos, vs-
que ad sexennes: ab eo tempore similia existunt: nec po-
test ætas discerni, sed dentibus senectæ declaratur: aut
enim paucos aut nullos habent: nec in cornibus imis
ramos. Non decidunt castratis cornua, nec nascuntur,
Ramosa porro cornua grandis cerui esse indicat, ut pri-
mo *Aeneidos*,

Ductoresque ipsos primum capita alta gerentes

Cornibus arboreis.

Viuacis] Vita ceruis in confesso longa, post centū an-
nos aliquibus captis cum torquibus aureis, quos Ale-
xāder magnus addiderat, ad opertis iam cute in magna
obesitate, *Plinius* libri octavi capite tricesimo secun-
do, & *Virgilius* in *Epigrammatis*, hac de re sic ait:

Ter binos deciesque nouem superexit in annos

Iusta senescentum quos implet vita virorum:

Hos nouies superat viuendo garrula cornix,

Et quater egreditur cornicis secula ceruus.

Qua descriptione, hominis vita esset annorum nona-
ginta sex, cornicis, octingentorum sexaginta quatuor:
cerui, trium millium quadringentorum quinquaginta
sex: quæ considerato. Hic autem *Seruius* mirificam fa-
bulam *Plinio* attribuit, quod cerui cum se grauatos
ætate cognouerint, serpentes requirant, & eos flatu ad
se tractos cum comederint, ad ætatem priorem reuer-
tantur. Hic igitur interpretes cum iudicio legendus est.

Suras] *Suræ* partes sunt posteriores crurum, quæ solis
hominibus insunt. *Cothurno*] hoc nomine significan-
tur calceamenta venatoria, quibus etiam crura vinciū-
tur, & utrique pedi æqualiter aptantur: Sic usurpatur
primo *Aeneidos*,

P. RAMI PRAELECT.

*Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,
Purpureoque altè suras vincere cothurno.*

Sinum] Reponitur munerum liberalitas, partim minor, quia minori deo: partim par, partim etiā amplior.

Sinum] Sinum vel sinus genus vasis est galeolæ formam habentis. *Liba*] Libū dulciarius cibus est ex farre, melle & oleo: Sic dictum, quia libando, id est, sacrificando adhibeatur: placentam Seruius interpretatur. De Priapo deo, plurima sunt in priapeis, opusculo Maroni attributo. *Si foetura*] Id est, si grex auctus fuerit.

Nerine] Inuitat amicam formæ commendatione è tribus minoribus. Nerine filia Nerei, de quo iam dictum,

-Nerea ponto:

Thymo] de quo iam dictū in illo versu, ecloga quinta,

Dūmque thymo pascentur apes-

ut eo largè florente prouentum sperent apiarij.

Hyblæ] de qua iam dictum ecloga prima,

Hyblæis apibus florem depasta salicti.

Dulcior thymo] Intellige apibus: nam hominibus non est dulcis: & sensus est, Galatea mihi dulcior est, quàm thymus hyblæis est apibus. Idyllio nono,

-ἔτε γὰρ ὕπνος,

ἔτ' ἔαρ ἐξ ἀπίνας γλυκερώτερον, ἔτε μελίσσαις
ἀνθεα, ὅσσον ἐμὴν Μῶσαι φίλαι.

-Nec enim somnus,

Neque ver repente dulcius, neque apibus

Flores, quantum mihi musæ amicæ.

Alba] Hedera differentias multas specie sortitur: summas autem genere tres: Nam quædam candida est, altera nigra, tertia helix: Candida fructum fert candidum, nigra, nigrum aut croci æmulum, quam vulgus Dionysiam vocat: Helix fructum non gignit, sed albas habet viticulas, & folia parua, angulosa, & concinniora: Dioscorides libri secundi capite centesimo septuagesimo secundo. *Qua*] Hic nominatiui casus est, & ideo corripitur. Ecloga autem sexta,

Si qua fortè ferant - fuit ablatiui & subaudiatur

via. Immo] Reponitur maioris amoris argumentum ē
triū minorū collatione, & tēpus amoris adesse indica-
tur. *Sardois*] casus græcis pro Sardiniiis. Sardinia her-
ba vescentibus mentem adimit, & quadam nervorum
distentione labia in rictum contrahit, vt risus speciem
præbeant: à qua affectione de Sardonio risu adagium
in vulgus infausto omine manauit: Dioscorides libri
sexti capite decimoquarto. Multa & varia colligit Eras-
mus in chiliadibus de hoc adagio. *Amarior*] Sapore
tamen dulcis esse dicitur. *Rusco*] Ruscum aut ruscus
virgultum ynde vites ligantur, authore Virgilio in Ge-
orgico secundo,

-Nec non aspera rusci

Vimina per syluam.

Ex eo quondam: vt nunc, ruri scopæ fiebant: syluestris
myrtus à Dioscoride dicitur libri quarti capite centesi-
mo vicesimo nono. *Alga*] herba marina in rupibus
etiam nasci solita, foliis lactucæ similis: Idem Horatius
ei tribuit secundo sermonum,

-nisi cum re vilior alga est.

Si mihi] Amoris vim exprimit, quam Horatius episto-
la prima,

Vt nox longa quibus mentitur amica:

Ite domum] Talis Epanodos est ecloga prima,

Ite meæ quondam fœlix pecus, ite capellæ.

Et iterum decima,

Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.

Muscosi fontes] Optatur gregi lætum umbraculum ad-
uersus ardores æstatis, quæ suis adiunctis notatur: quo-
modo grauidarū equarum tertio Georgico describitur,

Saltibus in vacuis pascant, & plena secundum

Flumina, muscus ubi & viridissima gramine ripa,

Speluncæque tegant & saxea procubet umbra.

Tale quiddam est illud octauī Idyllij

κρᾶναι καὶ βοτάναι γλυκερὸν φυτόν.

Fontes & herbæ dulcis planta.

Arbutus] de qua fuit ecloga tertia:

-depulsis arbutus hœdis.

Solstitium] Cùm sol ascendere definit, vt in primo gradu Cancrì, quod hodie fit vndecimo & duodecimo die Iunij. Id antea fuit, vicesimo quinto & vicesimo quarto Iunij: cùm autem descendere definit in primo gradu Capricorni, propriè bruma dicitur, & id fit vndecimo & duodecimo Decembris, quondam vicesimo tertio & vicesimo quinto. Causa tantæ varietatis est, è vitiosa anni definitione à Iulio Cæsare facta: minor enim facta est decem minutis & quadraginta quatuor secundis. Hic autem metonymia est, solstitium, pro summi solis æstu.

Torrida] Metonymia ex effectis significans causam: vt pallida mors. *Leto*] metonymia similis est.

Palmitē] Palmes propriè dicitur in vitibus, vt in arboribus furculus, vbi pampini & vuae succrescunt.

Gemmæ] Metaphora est à lapillis pretiosis: necessitate autem rustici dicunt gemmam in vitibus. Quid enim diceret aliud? ait Quintilianus libri octauì capite sexto.

Hic focus] Reponitur de contrario frigore quod magno & assiduo igne refellatur: idque illustratur duorum parium collatione. *Focus*] de quo sic Ouidius sexto Fastorum:

At focus à flammis, & quod fouet omnia, dictus.

Tæda] Tæda arbor est in Illyrico, redūdantiore humore quàm reliquæ, parciore liquidiorque quàm picea, flammis & lumini sacrorum grata, ait Plinius libri decimi sexti capite decimo. Impropiè autem quæuis ligna tædas appellamus, quæ flamma olei vel picis illitu concepta, faculæ modo luceant. Idyllio vndecimo,

ὅτι δρυὸς ξύλα μοι, καὶ ὑπὸ ποδῶ ἀκάματον πῦρ.

Sunt quercus ligna mihi, & sub cinere seuerus ignis.

Tantum Boreæ] Locus est Theocriti nono Idyllio, vbi collatio quædam similis est, sed res diuersa:

τὸ δὲ θέρεος φρύζοντος, ἐγὼ χάσον μελεδάνω,

ὅσον ἐρῶντι πατρὸς μύθων καὶ μητρὸς ἀκούειν.

Aestatem autem torrentem ego tantum curo,

Quantum amant patris verba & matris audire.

Torrentia] Torrens siquidem est fluuius è repētinis pluuiis

uius factus, è montibus præcipitans in valles:

aut rapidus montano flumine torrens

Sternit agros, sternit sata lata, boumque labores,

Secundo Aeneidos.

Stant] Amplificatur amor Alexidis hyperbolica dissimilium collatione. Quamuis omnia latissima sint, attamen discessu Alexidis etiam flumina sicarentur.

Iuniperi] Iuniperus arbuscula in locis arenosis perpetua coma virens, vnde topiario operi idonea: cariosam senectam (vt Plinius libri decimiseptimi capite quadagesimo ait) non sentit. *Aret ager*] Reponitur contrariæ laudis amor, ex hyperbolico item dissimili: Quamuis omnia nunc mœstissima sint, attamen Phyllidis aduentu fient latissima. Argumentum his duobus alternis tale est Idyllio octauo,

πάντα ἔαρ, πάντα δὲ νομοὶ, πάντα δὲ γάλακτος

ὄνυατα πλήθουσιν, καὶ τὰ νέα τρέφεται.

ὅνθ' ἂν χαλα παῖς ἐπινίσσεται, οὐ δ' ἂν ἀφέρπη,

χ' ὡ ποιμὴν ξηρὸς τλωόθι χ' αἰ βοτάναι.

Omnino ver, omnino autem pascua, omnino lacte

Vbera turgent, & noua nutriuntur:

Quò pulchra puella aduenit: si autem abit

Et pastor aridus hîc & herbæ.

Iuppiter] Metonymia pro aëre qui concretus in pluuiam decidit: quarto Idyllio,

χ' ὡ Ζεὺς ἄμοχα μὲν πέλας αἰθρίας ἄμοχα δ' ὕψ.

Et Iupiter aliquando quidem est serenus, aliquando quidem pluit.

Populus] Amplificatur amor eiusdem Phyllidis hyperbolicis iterum dissimilibus quatuor: Quamuis arbores pleræque diis suis sint gratissimæ, attamen corylus amata Phyllidi, nihil eis cedit. protasis subiectis illustratur.

Populus] Populo coronatus Hercules ad inferos descendit, & pars foliorum quæ temporibus adhæserat, alba: quæ exterior fuerat, atra inferorum fuligine, nigra permansit: atqui hi colores adhuc in arboris huius foliis cernuntur. Physici referunt Herculem ad tempus, cu-

P. RAMI PRAELECT.

ius differentia sint nox atra & illustris dies: hinc populus sacra Herculi, & in eius ludis & sacris coronati populeae corona sunt. *Alcida*] Achilles dicitur Alcides ab auo Alcæo patre Amphitryonis, vel Ἀχαιὸς τῆς Ἀλκῆς, id est fortitudine. *Myrtus*] Veneri myrtus ideo sacra, quia plurima nascitur in litore maris, è cuius spuma nata fingitur Venus, vel quia muliebribus Venerearum partium morbis medetur. De quibus Plinius libri vicesimi quarti capite decimonono. *Laurea*] Id est laurus ipsa, metonymia est. de lauro iam fuit ecloga tertia,

-sua semper apud me

Munera sunt lauri.

Itémque sexta,

-iussitque ediscere lauros.

Fraxinus] Reponitur par ex eodem quatuor aliorum dissimilium genere. Quamuis arbores pleræque suo solo sint pulcherrimæ: attamen illis pulchrior est Lycida. Protasis item suis subiectis illustratur: de quibus multa Plinius libri decimi sexti capite decimo octauo: vbi ait fraxinum aquosis montibus gaudere: populum montibus quidem, sed non nisi locis aquosis: abietem montibus & vallibus delectari. De quo secundo Georgico dicemus latiùs ad eum locum:

Nec verò terræ ferre omnes omnia possunt:

Fluminibus salices, crassisque paludibus alni,

Nascuntur-

Abies] Abietis pars inferior & enodis, sapinus: superior autem nodosa & durior, fusterna dicitur, ait Plinius libri decimi sexti capite tricesimo nono. Vitruuius libri secundi capite nono, non fusternam, sed fusternam partem illam nominat: vulgus tamen gallicum, totam arborem, sapinum dicit. *Hæc memini*] Concluditur ecloga narratione Melibœi, vt erat instituta.

Corydon Corydon] Epizeuxis est, vt fuerat ecloga secunda.

Eclo-

ECLOGA OCTAVA

Pharmaceutria.

Poëta.

Damon.

Alphesibæus.

P Astorū musam Damonis, et Alphesibœi,
 Immemor herbarū quos est mirata iuuenca
 Certanteis quorū stupefactæ carmine lynces,
 Et mutata suos requierunt flumina cursus,
 Damonis musam dicemus, & Alphesibœi.
 Tu mihi, seu magni superas iā saxa Timavi,
 Siue orā Illyrici legis æquoris, en erit vnquā
 Ille dies, mihi cū liceat tua dicere facta?
 En erit, vt liceat totum mihi ferre per orbem
 Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?
 A te principium, tibi desinet: accipe iussis
 Carmina cœpta tuis, atque hanc sine tempo-
 ra circum

Inter victrices hederam tibi serpere lauros.
 Frigida vix cælo noctis decesserat vmbra,
 Cū ros in tenera pecori gratissim⁹ herba est:
 Incumbens tereti Damon, sic cœpit, oliuæ.
 Nascere, præque diem veniens age Lucifer DA.
 alium:

Coniugis indigno Nisæ deceptus amore

H iij

*Dum queror: & diuos (quanquam nil testi-
bus illis*

Profeci) extrema moriēs tamē alloquor hora.

Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

*Menalus argutūmq; nemus, pinosq; loquētes
Semper habet, semper pastorum ille audit
amores:*

Panāq;, qui prim⁹ calamos non passus iertes.

Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

Mopso Nisa datur: quid nō sperem⁹ amātes?

Iungentur iam gryphes equis, æuoque sequēti

Cū canibus timidi venient ad pocula Damæ.

Mopse novas incēde faces, tibi ducitur vxor.

Sparge marite nuces, tibi deserit Hesperus

O Etam.

Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

O digno cōiuncta viro, dum despicias omnes:

Dūq; tibi est odio mea fistula, dūmq; capellæ,

Hirsutūmq; supercilium, prolixāq; barba:

Nec curare deum credis mortalia quenquā.

Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

Sepibus in nostris paruum te roscida mala

(Dux ego vester erā) vidi cum matre legētē:

Alter ab vndecimo tū me iā ceperat annus:

Iam fragiles poterā à terra cōtingere ramos:

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.
 Nunc scio, quid sit amor: duris in catib⁹ illū
 Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Gara-
 mantes,

Nec nostri generis puerū, nec sanguinis edūt.
 Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.

Sæuus amor docuit natorum sanguine matrē
 Cōmaculare manus: crudelis tu quoq; mater,
 Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
 Improb⁹ ille puer: crudelis tu quoque mater:

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.

Nūc & oues vltro fugiat lupo: aurea duræ
 Mala ferant quercus: narcisso flore at alnus:
 Pingua corticibus sudent electra myricæ.

Certent et cygnis vlulæ: sit Tityrus Orpheus:
 Orpheus in syluis, inter delphinas Arion.

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.

Omnia vel medium fiāt mare: viuite syluæ.
 Præcep̃s aëriū specula de montis in vndas
 Deferar: extremū hoc mun⁹ moriētis habeto.

Desine Mænalios iam desine tibia versus.

Hæc Damō. vos quæ respōderit Alphesibœ⁹,

Dicite Pierides: Nō omnia possumus omnes.

Effer aquā, & molli cinge hæc altaria vitta: AL.

Verbenasq; adole pingues, & mascula thura,

Coniugis vt magicis sanos auertere sacris

*Experiar sensus; nihil hîc nisi carmina desunt.
Ducite ab vrbe domum mea carmina, duci-
te Daphnim.*

*Carmina vel cœlo possunt deducere lunam:
Carminibus Circe socios mutauit Vlyssi:
Frigidus in pratis cantando rūpitur anguis.
Ducite ab vrbe domum mea carmina du-
cite Daphnim.*

*Terra tibi hæc primū triplici diuersa colore
Licia circundo, tērque hæc altaria circum
Effigiem duco: Numero deus impare gaudet.
Ducite ab vrbe domum mea carmina, duci-
te Daphnim.*

*Ne tē tribus nodis ternos Amarylli colores,
Ne tē Amarylli modò, & Veneris, dic, vin-
cula ne tēto.*

*Ducite ab vrbe domum mea carmina, duci-
te Daphnim.*

*Lim? vt hîc durescit, et hæc vt cera liquescit
Vno eodēque igni, sic nostro Daphnis amore.
Spargemolam, & fragiles incende bitumi-
ne lauros.*

*Daphnis me malus vrit: ego hanc in Daph-
nide laurum.*

*Ducite ab vrbe domum mea carmina, duci-
te Daphnim.*

Talis amor Daphnim, qualis, cū fessa iuvenē
 Per nemora, atq; altos quærendo bucūla lucos
 Propter aquæ riuum viridi procūbit in vluā
 Perdita, nec seræ meminit decedere nocti:

Talis amor teneat nec sit mihi cura mederi.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, duci-
 cite Daphnim.

Has olim exuias mihi perfidus ille reliquit,
 Pignora chara sui: quæ nūc ego limine in ipso
 Terra tibi mado: debēt hæc pignora Daphni.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, duci-
 te Daphnim.

Has herbas, atq; hæc Pōto mihi lecta vene-
 Ipse dedit Mæris, nascūtur plurima Pōto. (na
 His ego sæpè lupum fieri, & se cōdere syluis
 Mærim, sæpè animas imis excire sepulchris,
 Atque satas alio vidi traducere messes.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, duci-
 te Daphnim.

Fer cineres Amarylli foras, riuoque fluenti,
 Trānsque caput iace, nere spexeris: his ego
 Daphnim:

Aggrediar: nihil ille deos, nil carmina curat.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, duci-
 te Daphnim.

Aspice, corripuit tremulis altaria flammis

Spōte sua, dū ferre moror, cinis ipse: bonū sit:
Nescio quid certè est, & Hylax in limine
latrat:

Credim⁹: an qui amāt, ipsi sibi somnia fingūt?
Parcite, ab vrbe venit, iam parcite carmi-
na, Daphnis.

IN OCTAVAM ECLOGAM.

OCTAVA ecloga continet querimoniam
amatoris de amica Nisē alteri nupta: &
veneficæ Daphnidem amasium ab vrbe
carminibus reuocantis. Prior pars can-
tatur à Damone, posterior ab Alphefi-
bœo. Ecloga autem hæc sola doctrinæ
methodum habet: sola enim rem proponit, partitur, par-
tesque transitionibus annectit. Titulus eclogæ è secun-
da parte sumptus est: φάρμακον, venenum, remedium di-
citur: sic φαρμακένω seu φαρμακένομαι, veneno inficio, me-
deor: & φαρμακὲς, veneficus, incantator, & φαρμακέν-
τρια, venefica, saga: Qui titulus est secundi Idyllij apud
Theocritum, vnde hæc mutuatus est Virgilius.

Pastorum] Sexdecim primi versus exordium continēt,
vbi res primū ad intelligentiam proponitur, & auge-
tur adiunctis ad attentionem. *Lynces*] Quid lynces
Bacchi variæ, erit tertio Georgico: Item,

maculosæ tegmine lynces-

erit Aeneidos primo. *Damonis*] Tres superiores ver-
sus parenthesi includuntur, hīc propositionis inchoatæ
sententia verbis repetitis absoluitur. *Tu*] Tertius exor-
dij locus ad Augusti gratiam, cuius res gestas describe-
re cupiat. *Timau*] Timauus Venetiæ fluuius, de quo
primo Aeneidos,

Regna Liburnorum & fontem superasse Timau.

Illyrici]

Illyrici] Illyria hodie Sclauonia dicitur: Augustus autē bellum Dalmaticum gessit Antonio deuicto: Itaque tēpus illud nōdum hīc intelligi potest, & Pannonica Germanicāque bella per legatos gessit: Ita tamē vt quibusdam interueniret aut non lōgē abesset: Rauennam, vel Mediolanum vel Aquileam vsque progrediēs, ait Suetonius in Augusto, capite vicesimo: quorum tamen nihil videtur hīc accipi posse: simile est Idyllio primo,

ὦ πᾶν πᾶν, εἴτ' ἐσὶ κατ' ὥρεα μακρὰ Λυκίου,
εἴτε τύγ' ἀμφιπολεῖς μέγα Μαινάλων ἐνθ' ἐπὶ νᾶσον
τὰν Σικελάν.

O Pan Pan siue es iuxta montes Lycei,

Siue tu circuis magnū Mænalum, veni in insulam Siculā.

Sophocleo] Sophocles tragicus poëta centum viginti tres fabulas edidit, victorias viginti tres retulit, ait Suidas. Grauitas eius & cothurnus & sonus tragicus celebratur à Quintiliano libri decimi capite primo. Cothurnus (de quo ecloga superiore) assumebatur tragœdis: ideo per metonymiam pro sublimitate capitur. Sic Horatius in arte,

Archilochum proprio rabies armauit Iambo,

Hunc socci cepere pedem grandēsq̃ue cothurni.

A te] Pollicetur omnibus operibus se laudes Augusti complexurum. Sic Homerus:

ὦ σοὶ μὲν λήξω καὶ ἀρξομαι-

Et Horatius prima epistola,

Prima dicte mihi, summa dicende Camœna.

Frigida] Chronologia qua nocturnæ amatoris vigiliæ indicantur. *Incumbens*] Locus breuiter indicatur, vbi Damon cōquestus est. Sic ecloga prima, fagus Tityro: secunda fagi, montes, & sylux Corydoni: tertia mollis herba Damœtæ & Menalcæ & Palæmoni: quinta mistæ corylis, vlini & antrum, vt sexta: septima autem illex arguta proponitur. *Cum ros*] Idem versus iteratur tertio Georgico,

Et ros in tenera pecori gratissimus herba.

Nascere] Adhuc exordium fuit: querimonia Damonis

sequitur, vbi primùm dies optatur, & summa querimonia proponitur. *Testibus*] Quibus Nisa mihi matrimonium iurauerat. Repetitur è Ciri,

*Suppressite, ô paulùm turbati flumina venti
Dum quæror & diuos, quanquam nil testibus illis
Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.*

Lucifer] Mane phosphorus cùm solem præcedit: vesperi Hesperus dicitur, cùm solem sequitur.

Incipe] Mænalios id est arcadicos versus implorat: Ratio ex coniugatis est, per varia adiuncta amplificatis, quia pastores Mænalij & Arcades præclarè canunt, vt antea iam ecloga quarta proposuimus: Mænalios pro arcadicos synecdoche est speciei pro genere: & arcadicos pro valde musicos est metonymia. Hæc igitur duorum troporum metalepsis hîc capienda est.

Mænalios] Mænalus est mons Arcadiæ, Pani musicæ deo facer: vt hîc etiam indicatur. *Incipe Mænalios*] Hic versus sæpius in tota querimonia repetitur, & idem intercalaris appellatur: quia intercaletur id est interponatur: imitatio est Theocriti: In primo enim & secundo Idyllio tales sunt versus, in primo,

*Ἀρχετε βωκολικῆς μῶσφι φίλοι, ἀρχετ' αἰοιδῆς.
Incipite bucolicum musæ amicæ incipite cantum.*

Et *Ἰνυξ, ἔλκε τὸ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἀνδρα.
Iynx trahere tu illum meam ad domum virum.*

Item,

*φράζεο μὲν τὸν ἔρωθ' ὅθεν ἵκετο πότνα Σελάνα.
Dic meum amorem unde venit veneranda luna.*

Item Idyllio decimonono,

*ἀρχετε σικελικαὶ τῷ πένθειος, ἀρχετε μῶσφι.
Incipite Siculæ luctum incipite musæ.*

Ab interprete Theocriti, πρῶτα καὶ ἐπιμελώδημα, Precentio, & assiduus versus. *Pinosque loquentes*] Sic Idyllio primo,

Ἀπίτυς μελίσσεται,

Pinus canit, propter frondium susurrum, ventorum flatu

statu excitatum, vt iam patuit ecloga septima de arguta ilice. *Semper semper*] In principiis sententiarum est anaphora. *Primus calamos*] Sic ecloga secunda,

Pan primus calamos cera coniungere plures

Instituit-

Mopse] Quæstio est querimoniarum subiecta, quæ duobus paribus exaggeratur, quibus aliena & contra naturam matrimonij huius coniunctio significatur.

Gryphes] Gryphi aut gryphes omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis vehementer infesti, Apollini sacri, ait Seruius. Plinius autem putat, vt pegasos, sic gryphes fabulosas aues esse, libri decimi capite quadragesimo nono, sicut easdem fabulosè dici Scythici auri custodes, libri septimi capite secundo.

Mopse] Apostrophe ad Mopsam, qua matrimonium suis adiunctis illustratur, facibus, nucibus, nocte: Seruius lenonem Mopsam non virum putat describi, qui deformis formosam duxerat. *Damæ*] Sunt è genere syluestriū caprarum: Horatius primo carminum extulit sceminino genere,

Et superiecto pauidæ natarunt

Aequore damæ.

Sosipater Carisius hîc solœcismū notauit. *Faces*] Fax fustis incisus cera vel oleo vnctus ad lumen faciendum, fitque præcipuè ex arundinibus aridis & piceis arboribus. Faces autem in nuptiis quinque præferebantur, quia olim non nisi per noctem ducebantur: nec limen sponsæ calcabant, ne deponendæ virginitatis initium à sacrilegio inchoarent: quia lumen est sacrum Vestæ.

Nuces] Noces iuglandes nuptialium fescenninorum comites, quibus honor naturæ peculiaris, gemino protectæ operimēto: puluinati primū calicis, mox lignei putaminis, quæ causâ eas nuptiis religiosas fecerit tor modis foetu minuto: quod verisimilius quàm quia cadendo tripudium sonumque faciant, Plinius libri decimi quinti capite vicesimo secundo. *Oetam*] Montem Thessalię tam altum, vt ibi stellæ videantur occidere, si-

cut ex Ida videntur oriri, vt est secundo Aeneidos,

Iámque iugis summæ surgebat Lucifer Idæ.

O digno] Irridetur Nisa velut miserè nupta, & miserie
caussa in eius fastum periuriúmque refertur: Ironia igitur
est. *Hirsutum*] Locus est vndecimo Idyllio cõsimilis:

Ἐνεκά μοι λασίᾳ μὲν ὄφρυς ἐπὶ παντὶ μετώπῳ.

Quoniam mihi quidem hirsutum supercilium in fronte:

Quiddam etiam huius est loci Idyllio tertio,

ἢ ῥ' αἰγέτοι σιμὸς μεταφράνομαι ἐγλύθεν ἡμῶν

Νύμφα, καὶ προσγένοιος;

An tibi simus videor prope esse

Nympha & barbatus?

Sepibus] Querimonia fuit adhuc de Mopso & Nisa,
nunc est de Damonis errore, vbi periphrasis est iuueni-
lis ætatis, qua in amorem Nisæ primùm incidit.

Roscida] Sic ecloga quarta fuit,

Et duræ quercus sudabunt roscida mella.

Dux] Locus est ex Idyllio vndecimo,

ἠράσθην μὲν ἐγὼ γὰρ κόρα τέτυκ' ἀνίκα πρώτων

ἦνθες ἐμᾶ σὺν ματρὶ, θέλοισ' ὑακίνθιν' αὖ μᾶλλον

ἐξ ὄρεος δρέψασθαι· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἠγεμόνευον.

Amavi ego quidem puella te, quando primùm

Venisti mea cum matre, volens hyacinthina folia

E monte decerpere: ego autem viam præibam.

Vt vidi] Idyllio secundo est,

χ' ὥς ἴδον, ὥς ἐμάνην, ὥς μεν περὶ θυμὸς ἰάφθη ἀφλαίας.

Vt vidi, vt perij, vt ob animus læsus est Miserae.

Quod idem tertio Idyllio repetitur,

ὥς ἴδον, ὥς ἐμάνη, ὥς ἐς βαθὺν ἄλλετ' ἔρωτα.

Vt vidit, vt periit, vt in profundū saltavit amorem.

Abstulit error] ex Idyllio est secundo, paulò pòst illum
superiorem locum,

-ἀλλὰ μέγιστος καπνὺρὰ νόσος ἐξαλάπαξε.

Sed me quidam igneus morbus consumpsit.

Repetitum è Ciri, -vultu decepta puella

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Nunc scio] Quartus querimonix locus in amorē, qui
primum

primū ē procreantibus caussis accusatur. Locus autem ē tertio Idyllio,

Νῦν ἔγνων τὸν ἔρωτα· βαρὺς θεὸς, ἦρα λεαίναις
μασδὸν ἐθήλαζε, δρυμῶ τέ μιν ἔτρεφε μήτηρ,
Nunc cognoui Amorem: grauis deus, certè leaenæ
Mammā suxit, nemoréque ipsum nutriuit mater.

Item Idyllio vicesimo octauo,

Κ' ἔκ ἤδη τὸν ἔρωτα, τίς ὦ θεὸς, ἠλίκ᾽ ῥέξαι
χερσὶ κρατεῖ, πῶς πικρὰ βέλη ποτὶ παιδίᾳ βάλλει.
Neque sciebat Amorem quis erat deus, quantos arcus
Manibus tenet, quomodo amaras sagittas ad pueros iacit.

Ismarus] Bembus legit Tmarus, quia Ismarus mons est hospitalis & cultus in Thracia: at de inculto loquitur hīc Virgilius, & duris cotibus horrido: qualis est in Epiro Tmarus seu Tomarus. Potest tamen ad mores referri locus: Icones enim Ismarū habitarunt, gens immanis & inhospitalis: & ecloga sexta sunt cōiuncta Ismarus & Rhodope. *Extremi*] Sunt enim Garamantes vltra Getulos in Africa. Et sexto Aeneidos,

vltra Garamantas & Indos

pro remotissimis populis est dictū. *Nec nostri*] Illustratio ex dissimili. *Sæuus*] Altera reprehensio amoris ex effectis crudelibus: vbi parium collatio quedā est Cupidinis & Medeæ. *Matrē*] Quis ignorat Medeā ab Iasone cōtēptā suos liberos interemisse? *Crudelis*] Apostrophe ad Medeā, vbi & polyptotō (*matrē & mater.*) *Crudelis mater*] Species est addubitationis, & primò anaphora.

Puer improbus] Periphrasis est Cupidinis. *Improbus ille puer*] Anadiplosis. *Crudelis*] Epanalepsis totius orationis: mira autē est Seruij hoc loco Logica: Non est, ait, superflua hæc verborum repetitio, nam syllogismus est plenus, qui cōstat ex propositione, assumptione & cōclusionē. At hic grāmaticus melius aliquid quā sciret, explicare voluit: Syllogismus hīc nullus est, sed eiusdē rei questio & respōsio sine argumento & ratione. *Nūc & oues*] Exaggeratur septē paribus hyperbolicis huius matrimonij indignitas, qui locus prius attingitur,

P. RAMI PRAELECT.

Iungentur iam gryphes equis.

Lupus] Dissimile fuit ecloga quinta,
Nec lupus insidias pecori.

Mala] Dissimile fuit ecloga quarta,
Et durae quercus sudabunt roscida mella.

Narcisso] De hoc ecloga secunda,
Narcissum & florem iungit benevolentis anethi.

Electra] Electrum latinis est succinum: Ambra vulgò dicitur, de cuius origine, & genitali solo, multa Plinius libri vicesimi septimi capite secundo & tertio, ubi docet in insulis Septentrionalis Oceani nasci: quod nostro tēpore adeo notum est, ut topographicis Septētrionis tabulis piscantes succinum videantur. Recitat autem locis illis Plinius infinitos errores hac de re. *Vlula*] *Vlula* avis est nocturna ἀπὸ τῆς ὀλολύζου, ab eiulando.

Orpheus] In fine & principio Anadiplosis, ut ecloga 6.
-superuenit Aegle

Aegle Naiadum pulcherrima.

Et paulò antè,

-improbis ille,

Improbis ille puer,

Arion] Fabulam recitat ex Herodoto Gellius libri decimi sexti capite decimonono, quomodo citharædus Methymneus ē Lesbo primū à Periādō rege Corinthio honoratus fuerat, tū in Siciliā & Italiā profectus, & magna gratia pecuniāque auctus cū redire pararet Corinthum, sit ab avaris nautis coactus in mare profiliire: à quibus tamen prius impetrauit indumenta, & fides, & canendi carminis potestatem, veluti mortis consolationem. Itaque tum de more cinctum, amictum, ornatum carmen orthiū cecinisse voce contētissima, tandēque in profundum ex alta puppi defiliisse, sed à Delphino exceptum, & dorso ad litus incolumem euectum: Comparatio rerum impossibiliū sumpta est ex Idyllio primo,

Νῦν ἰὼ μὲν φορέοιτε βᾶτοι, φορέοιτε δ' ἄκονται·

Ἀ' δὲ καλὰ νάρκισσος, ἐπ' ἀρκέυθοισι νομάσαι·

πάντα δ' ἐναλλὰς γένοιντο, καὶ αἱ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι·

δάφνη

Δάφνις ἐπεὶ θανάσκη καὶ τῶς κύνας ὧ λαφρος ἔλκοι
κ' αἶξ ὀρέων καὶ σκῶπες ἀηδόσι χαρύναντο.

*Nunc violas ferte quidem rubi, ferte autem spina,
Pulchra autem narcissus in iuniperis germinet,
Omnia autem mutata fiant, & pinus pira ferat,
Daphnis quando moritur: & canes ceruus trahat,
Et ex montibus bubones lusciniis garriant.*

Et Idyllio quinto,

-ὅς ποτ' Ἀθηνάϊαν ἔριν ἤρισε,

Sus cum Minerva contentionem contendit.

Et ibid. & θεμὸν λακῶν ποτ' ἀηδόνα κίεσας ἐρίσδεν

& δ' ἐποπας κύκνοισι.

*Non licitum Lacon cum luscinia picas contendere
Neque vrupas cum cygnis.*

Tales sunt comparationes in Lucretio libro tertio,

*Non ita certandi cupidus quàm propter amorem,
Quòd te imitari aueo: quid enim contendat hirundo
Cygnis? aut quidnam tremulis facere artibus hœdi,
Consimile in cursu possint ac fortis equi vis?*

Omnia vel] Optat omnes terras maris fluctibus operiri, ut submergatur: qualis ferè optatio est Aeneidos 4,

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat.

Sylva] Bucolicum solum persæpe iam in hoc verbo vidimus. Vivite] Tale igitur ecloga prima,

Ite meæ quondam-

Aëry] Sic antea ecloga prima,

Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.

Et 3. -Nanque notavi

Ipse locum, aëriæ quo congefere palumbes.

Specula] Specula locus est altus, unde potest eminus spectari. Multò antè, tanquam è specula, prospexi tempestatem futuram, ait ad Seruium Cicero quarto epistolarum. Similis autem locus est Idyllio tertio,

τὴν βούταν ἀποδὺς, εἰς κύματα τλιῶα ἀλεῦμαι.

Vestem exuens in fluctus illos prosiliam.

Et item quinto Idyllio:

-ἢ κατὰ τλιῶας

P. RAMI PRAELECT.

τὰς πέτρας ὧν ἄνθρωπε, μανεῖς εἰς κρηθὶν ἀλοίμαν.

-aut ab illa

Petra, ô homo furens, in Crathin profiliam.

Habeto] Apostrophe ad Nisam, in cuius invidiam moriatur. Tertio Idyllio,

κεισεῦμαι δὲ πεσών, καὶ τοὶ λύκοι ὧδε μ' ἔδοντι,

ὥς μέλι τοὶ γλυκὺ τοῦτο κατὰ βρόχθοιο γένοιτο.

Iacebo autem cadens & lupi hîc me edent,

Tanquam mel tibi dulce hoc in gutture fiet.

Desine] Significatur querimoniæ conclusio, vt antea fuit ecloga tertia,

Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.

Hæc Damon] Methodica transitio, qua memoria præteriti carminis reficitur, & proponitur intelligentia futuri. *Dicite*] Inuocatione indicat tantum esse carmen vt à numinibus debeat exponi. *Dicite Pierides*] Sic ecloga sexta fuit,

Pergite Pierides-

Non omnia] Sic ecloga septima fuit,

-aut si non possumus omnes.

Effer] Carmen est deinceps Alphefibœi, quo venefica suis incantamentis alienatū à se amasium reuocare nititur: Incantationis causæ effectrices multæ describuntur, primū altare, vittæ, aqua, verbenæ, thura: qualia quidem in Theocriti Idyllio secundo sunt,

παῖ μοι τὰ δάφναι, φέρε θέσυλι, παῖ δὲ τὰ φίλτρα

σέφον τὰν καλέβαν φοινικέω διὸς ἁώτῳ.

Vbi mihi lauri, dic Thestyli, vbi philtrea?

Coronato poculum purpureo ouis flore.

Effer aquam] Idyllio decimo quinto,

ἔγχει ὕδωρ δύσανε.

Infunde aquam infelix.

Illotis verò manibus attrectare sacra nefas erat: Aeneas ideo cruentus, Anchisæ patri sacra capienda proponit secundo Aeneidos,

Tu genitor cape sacra manu, patriosque penates,

Me bello à tanto digressum & cæde recenti

Attrectare

Attrectare nefas, donec me flumine viuo

Abluero.

Verbenasque] Nulla herba Romanæ nobilitatis plus habet quàm Hierobotane, aliqui peristereō, nostri verbenacā vocāt: auctores imperij Romani cōditorsque immensum quiddam & hinc sumpserunt, quoniam non aliūde sagmina in remediis publicis fuere & in sacris legationibus quàm verbenæ: certè utroque nomine idem significatur, hoc est gramen ex arce cum sua terra euulsum: hac semper & legati cū ad hostes clarigatūque mitterentur, id est res captas clarè repetitum, vnus utique verbenarius vocabatur. Hac Iouis mensa verritur, domus purgantur lustranturque: hac sortiuntur Galli & præcinent responsa, sed magi utique circa hanc herbam insaniunt. Hac perunctos impetrare quod velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi: aiuntque si aqua spargatur triclinium, quā maduerit, lectiores conuictus fieri, aduersus serpentes conteritur ex vino. Hæc Plinius libri vicesimi secundi capite secundo & libri vicesimi quinti capite nono.

Adole] Proprie est auge, & hīc κατ' εὐφημιασµὸν pro incende dicitur. *Mascula*] Thus quod rotunditate guttæ pepēdit, masculum vocatur, cū aliās non ferē mas vocetur, vbi non sit fœmina. Religioni tributum ne sexus alter vsurparetur, tamen aliqui putant à specie testium dictum. Plinius libri duodecimi capite decimo quarto.

Coniugis] Finis est incantationis. *Sanos*] non amantes, nam insani sunt amantes, vt Aeneidos quarto,

Cū sic vnanimem alloquitur malè sana sororem.

Nihil] Indicat omnes incantationis causas adesse magicis verbis exceptis. *Ducite*] Hoc item ἐπιμελώδηµα vicem conclusionis habet, & illud est nimirū Theocriti:

Ἰὺ γέ, ἔλκε τὸ τλιῶν ἐµὸν ποτὶ δῶµα τὸν ἄνδρα.

quod iam posuimus, & hīc est Epanodos vt antea.

Carmina vel] Collatio est trium maiorum: carminibus euocatur luna, homo transformatur, serpens rumpitur: eo ergo Daphnis reuocari poterit. *Carmina carmini-*

bus] Polyptoton. *Circe*] de qua Aeneidos septimo,
Hinc exaudiri gemitus iræque leonum
Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum:
Setigerique sues, atque in præsepibus vrsi
Sæuire, ac formæ magnorum ululare luporum:
Quos hominum ex facie dea sæua potentibus herbis
Induerat Circe, in vultus ac terga ferarum.

Et ibidem,

Picus equum domitor, quem capta cupidine coniux
Aurea percussum virga, versumque veneno
Fecit auem Circe, sparsitque coloribus alas.

Frigidus] Sic ecloga tertia,

Frigidus, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba.

Terna] Aliæ causæ efficientes, ubi Syllogismus quidam est,

Numerus impar deo gratus est:

At hic in ternis liciis triplicis coloris, effigie amatoris ter
circunducta, numerus est impar.

Deo itaque gratus.

Talis ternarius in Idyllio secundo,

ἔς τριῖς ἀποσπένδω, καὶ τριῖς τὰ δὲ πότνια φωνῶ.

Ad ter libo, & ter hæc venerabilis vociferor.

Locus autem est repetitus è Ciri,

Térque nouena ligat, triplici diuersa colore

Fila: ter in gremium mecum, inquit, despue virgo:

Despue ter virgo: numero deus impare gaudet.

Pythagorei verò rem omnem ac naturâ trinitate perficiebant, vt Aristoteles docet libri primi capite primo de cœlo. *Impare*] Metri causâ: nam impari dicendum fuit. de vi numerorum quæ passim memorantur ea videntur à Pythagoreis profluxisse, qui res omnes censebant esse numerorum μιμήσεις καὶ ὁμοιώματα, imitationes & similitudines: & numerum esse τὴν ὁνοσίαν ἀπάντων, essentiam vniuersorum: quod Aristoteles in philosophia libri decimiquarti capite quinto meritò derisit, & Galenus in libris criticis. *Necte*] Ad superioris assumptionis rationem, alij rursus ternarij proponuntur.

Tribus ternos] Paronomasia est. *Necte Amarylli*] Anaphora est. *Modo*] Quidam codices habent *Nodos*, sed *Modo*, rectius est, & (*Nodos*) primam habet longam.

Veneris vincula necto] Anapæsticus est trimeter hypercatalecticus *Veneri* consecratus: Simile illud est non-nihil in secundo *Idyllio*:

πάσ' ἅμα καὶ λέγε τὰντα, τὰ Δελφίδος ὅς' ἔα πάσσω.

Sparge simul & dic hæc, Delphidis ossa spargo.

qui rursus est in eodem *Idyllio*,

καὶ λέγ' ἐπιφύζοισα, τὰ Δελφίδος ὅς' ἔα πάσσω.

Et dic susurrans, hæc Delphidis ossa spargo.

Limus vt] Duarum imaginum similitudine optat *Daphnidem* durefcere mulieribus aliis, sibi liquefcere.

Limus] Metonymia est pro lutea statua, & ex limo facta. Simile est in secundo *Idyllio*:

ὥς τοῦτον ὃν κερὸν ἐγὼ σὺν Δαίμονι τάκω,

ὥς τάμοιθ' ὑπ' ἔρωτος ὁ μύνδρος αὐτίκα Δέλφιδος.

Vt hanc ceram ego cum deo liquefacio:

Sic liquefcatur amore Myndius statim Delphis.

Sparge molam] *Causæ* sunt aliæ incantationis adiutrices, vbi & par adhibetur. *Idyllio* secundo tale est,

ἄλφιδά τοι πεῶτον πυρὶ τάκεται, ἅμ' ἐπίπασσε

Θέστυλι Διλαῖα.

Farina primum igne liquefcunt, sed disperge

Thestyli misera.

Molam] *Mola* far est tostū & sale cōspersum, quòd eo molito hostiæ aspergātur, ait *Festus*. *Bitumine*] *Fulmina* & *fulgura* sulphuris quoque odorē habent, ac lux ipsa eorū sulphurea est, & bituminis vicina est natura: alibi limus, alibi terra: *Limus* è *Iudææ* lacu emergēs: terra in *Syria*: vtūtur eo ad lucernarū lumina olei vice, *Plinius* libri tricesimiquinti capite decimo quinto. *Daphnis me malus*] Simile est in *Theocrito*, *Idyllio* secundo,

Δέλφιδος ἐμ' ἀνίασεν, ἐγὼ δ' ἐπὶ Δελφίδι δάφναν

ἄϊθω.

Delphis me vexauit, ego autem in Delphide laurum

Vro.

Talis amor] Imprecatio est per similitudinem, qua furiosum & sine remedio amorem Daphnidi imprecatur. *Lucos*] Primo Aeneidos est,

Lucus in vrbe fuit media-

Vbi ait Seruius, Vbicunque Virgilius lucum ponit, sequitur etiam consecratio. Hic tamen Seruiana observatio non est catholica: nulla etenim consecratio hic intelligitur: sed lucos tanquam saltus & sylvas dixit Virgilius. *Propter*] Hic versus est in Ciri, sed paulum immutatus,

Riuum propter aquae viridi sub fronde latentem.

Vlua] aliàs herba legitur. Est autem vlua, herba palustris, vt Virgilius tertio Georgico indicat-

Nec vescas salicum frondes vluamque palustrem.

Perdita] Versus est integer apud Varium de morte, vt Macrobius ait libro sexto Saturnali. *Talis amor*] Apodosis hæc erat præposita, sed nunc expletur. *Has*] Quintæ sunt causæ è defossis Daphnidis exuuiis: Syllogismi species hic quædam est:

Pignorum fides certa:

At hæ exuuiæ pignora sunt:

Earum igitur fides certa.

Exuuias] Metaphora est à bello, vbi spolia hostibus de tracta, propriè dicuntur exuuiæ. *Perfidus ille*] Periphrasis Daphnidis quomodo quarto Aeneidos ferè est,

-arma viri thalamo quæ fixa reliquit

Impius, exuuiasque omnes, lectumque iugalem

Quo perij super imponas.

Locus est secundo Idyllio,

οὐτ' ἀπὸ τῆς χλαίνας τὸ κράσπεδον ὤλεσε Δελφίς,

ὣ' γὰρ νῦν τίλλουσα κατ' ἀγρίῳ ἐν πυρὶ βάλῃω.

Hanc à veste fimbriam consumpsit Delphis,

Quam ego nunc vellens in acerbum ignem coniicio.

Limine] Idyllio secundo,

Θέστυλι, νῦν δὲ λαβοῖσα τὸ τὰ θρόνα τᾶνθ' ὑπόμαξον

τῆς πλώω φλιάς καθυπέρτερον.

Thestyli nunc capiens tu venena hæc illine

Illius

Illius limen supra.

Debent] Sententia propositionis vtcunque hinc potest elici. *Has herbas*] Sextæ causæ sunt è venenatis herbis, quarum triplex effectus exponitur: Lycanthropia, umbrarum euocatio, frugū traductio: Idyllio secundo talis vis describitur hippomanes:

ἵππομανές, φυτόν ἐστι παρ' Ἀρκάσι, τῷ δ' ἐπὶ πᾶσι
καὶ πῶλοι μάινονται ἐν' ὥρεα, καὶ θοὰ ἵπποι.

Hippomanes, planta est apud Arcades, hanc autem in omnes

Et pulli furiunt in montibus & veloces equæ.

Ponto] Pontus regio Asiæ: nunc Anatolia Turcorū est, cui Mithrydates olim rex præfuit, vt eius etiā venenis videatur iccirco præfuisse. Martialis libro quinto,

Perfecit poto Mithrydates saepe veneno

Toxica ne possent sæua nocere sibi.

de Ponto rursus primo Georgico,

-viro saque Pontus

Castorea-

Et Plinius aconitum herbam præsentissimi veneni apud Heracleam Ponti gigni ait libri vicesimi septimi capite secundo. Pontus interpreti cuidam insula est: Tu hanc interpretationem considerabis. *Ponto*] in medio, & Pōto in fine est epanodos. *Lupum*] de fabula luporum in homines conuersorum Plinius libri octauī capite vicesimo secundo ita scribit: Homines in lupos conuerti, rursūque restitui falsum esse confidenter estimare debemus, aut credere omnia quæ tot seculis fabulosa comperimus: vnde tamen ista vulgo infixa sit fama, in tantum, vt in maledictis versipelles habeant, indicabitur: Euanthes, inter authores Græciæ non spretus, tradit Arcadas scribere ex gente Antæi cuiusdam sorte familia electum ad stagnum quoddam regionis eius duci: vestitūque in quercu suspenso tranare, atque abire in desertā, transfigurarique in lupum: & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouem: quo in tempore si homine se abstinerint, reuerti ad idem stagnum, &

cùm tranauerint, effigiem recipere ad pristinum habitum addito nouem annorum senio : additque Fabius eandem recipere vestem. Mirum est quò procedat græca credulitas. Nullum tam impudens mendacium est, vt teste careat. Hæc ille. Lycanthropia autem morbus est melancholicus, quo qui afficiuntur, *λυκάνθρωποι* dicuntur: lupos enim imitantur, in quos se conuersos putant: noctu exilientes, & ad diem vsque inter sepulchra diuersantes: eorum præpallet facies, oculi arescunt, sitibundi, tibiis ex impactatione crebra *ἀνιάτως*, id est, citra medelam ulcerosis: iidē & *λυκάωνες* appellantur, Cælius libri decimi quarti capite quadragesimo quinto.

Animas] Animas euocari nō solūm Homerus author est vndecimo *Odyssææ*, sed sacra regum historia, vbi per mulierem Pythone afflatam Saul, animam Samuelis euocat, ab eaque impendentem sibi cladem cognoscit.

Messes] Metonymia est pro frugibus, de quibus in legibus duodecim tabularum, Qui fruges excantasset, vt Plinius libri vicesimi octauī capite secundo,

Nemo alienam segetem pellexeris:

Huc Plinij illud libri decimi octauī capite sexto sit operæ pretium addidisse. Nequeo mihi temperare quo minus vnum exemplum antiquitatis afferam, ex quo intelligi possit, apud populum etiam de culturis agendi morem fuisse, qualiter defendi soliti sint illi viri: Caius Furius Cresinus è seruitute liberatus, cū in paruo admodū agello largiores multo fructus perciperet, quàm ex amplissimis vicinitas, in inuidia magna erat, ceu fruges alias pelliceret veneficiis: quamobrē à Spurio Albio Curuli die dicta metuēs damnationem, cū in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, & adduxit filiam validam, atque vt ait Piso, bene curatam ac vestitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, vomeres ponderosos, boues saturos. Postea dixit, Veneficia mea, Quirites, hæc sunt: nec possum vobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes, vigiliasque, & sudores: Omnium sententiis absolutus

absolutus itaque est. *Fer cineres*] Postea incantationis est causa è cineribus: species enim fuit incantationis πυρομαντία: cuius exemplum est in vita Ciceronis apud Plutarchum: nam cum Cicero de suppliciis coniuratorum sollicitus esset: tum inter sacra domestica ab ara sacrorum cum iam pridem sopitus ignis esset, è cineribus ac fomentum reliquiis longa & pura quidem flamma subito emicuit: cæteris itaque perterrefactis, virgines vestales mox iussere Terentiam virum conuenire, iubereque ut pro patria non dubitaret ea perficere quæ cogitaret, ceu præsens Dea ingens lumen ad illius gloriam salutemque polliceretur. *Ne respexeris*] Nam deos inuitos respexisse, calamitosum fuit: sic Tiresias cum Dianam respexisset, oculis priuatus est: & Eurydicæ præceptum erat ne respiceret: Denique Lothi vxor, cum dei spreto mandato respexisset, versa est in statuam salis, ut est decimonono capite geneseos: & id nimirum est antea quod diximus in illo versu,

-satis est potuisse videri.

Aspice] proponitur euentus incantationis duplex: ignis flamma, & latratus canis. *Hylax*] Canis est fictum nomen, sicut apud Ouidium tertio metamorphoseos hylactor,

-et acutæ vocis hylactor:

à verbo græco ὑλάω vel ὑλακτέω, latro: & tale est in secundo Idyllio,

θέστυλι τὰ κύνες ἄμμιν ἀνὰ πτόλιν ὠρύονται.

Thestyli, canes nobis per ciuitatem latrant.

An qui] Addubitatio est, qua tamen videtur infringi fides incantationum, tanquam incantamenta sint tantum somnia: & prouerbiū hîc esse Seruius indicat, quod græcis est ἐαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, sibi ipsi somnia interpretari. *Parcite*] Concluditur Alpheisibœi φαρμακέντρια, ut Damonis querimonia conclusa est,

Desine Mænalios iam desine tibia versus,

ECLOGA NONA

Mæris.

Lycidas.

Mæris.

LY. **Q** Vò te Mæri pedes? an quò via ducit, in
urbem?

MOE. O Lycida vini peruenimus, aduena nostri
(Quod nunquam veriti sumus) vt possessor
agelli

Diceret: hæc mea sunt, veteres migrate co-
loni.

Nunc victi, tristes (quoniã sors oĩa versat)
Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus
hædos.

LY- Certè equidẽ audierã, qua se subducere colles
Incipiunt, mollique iugum demitttere cliuo,
Vsq̃ue ad aquam, & veteris iam fracta cacu-
mina fagi,

Omnia carminibus vestrũ seruasse Menalcã.

MOE. Audieras, & fama fuit: sed carmina
tantum

Nostra valent Lycida tela inter Martia,
quantum

Chaonias dicunt aquila veniente columbas.

Quòd nisi me quâcunque nouas incidere lites
Antè

*Antè sinistra caua monuisset ab ilice cornix,
Nec tuus hic Mœris, nec viueret ipse Me-
nalca.*

Heu cadit in quenquam tantum scelus? heu LY.
tua nobis

*Penè simul tecum solatia rapta Menalca?
Quis caneret Nymphas? quis humum floren-
tibus herbis*

*Spargeret? aut viridi fœtes induceret vmbra?
Vel quæ sublegi tacitus tibi carmina nuper,
Cū te ad delicias ferres Amaryllida nostras?
Tityr edū redeo (breuis est via) pasce capellas:
Et potum pastas age Tityre: & inter agendū
Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.*

Imò hæc, quæ Varo, necdum perfecta ca- MOE.
nebat:

*Vare tuum nomen (superet modò Mantua
nobis:*

*Mātua væ miseræ nimium vicina Cremonæ)
Cantantes sublimè ferent ad sydera cygni.*

Sic tua Cyrnæas fugiant examinataxos: LY.

Sic cytiso pastæ distentent vbera vaccæ.

Incipe si quid habes: & me fecere poëtam

*Pierides: sunt & mihi carmina: me quoque
dicunt*

Vatem pastores: sed non ego credulus illis.

Nam neque adhuc Varo videor, nec dicere
Cinna

Digna, sed argutos iter strepere anser olores.
MOE. Id quidem ago, & tacitus, Lycida mecum
ipse voluto,

Si valeã meminisse, neque est ignobile carmẽ.
Huc ades ô Galatea: quis est nam ludus in
vndis?

Hic ver purpureũ: varios hic flumina circũ
Fundit humus flores: hic candida populus
antro

Imminet: & lentæ texunt umbracula vites.
Huc ades: insani feriant sine littora fluctus.

LY. Quid? quæ te pura solũ sub nocte canentem
Audieram? numeros memini, si verba tenerẽ.

MOE. Daphni quid antiquos signorũ suspicis ort?
Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum:

Astrũ, quo segetes gauderent frugib?, & quo
Duceret apricis in collibus vna colorem.

Insere Daphni pyros, carpent tua poma ne-
potes.

Omnia fert ætas, animum quoque: sæpe ego
longos

Cantando puerum memini me condere soles,
Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque

Mœrim

Iam fugit ipsa. lupi Moerim videre priores.
 Sed tamē ista satis referet tibi sēpē Menalcas.
 Causando nostros in longum ducis amores. LY.
 Et nunc omne tibi stratum silet æquor: &
 omnes,

Aspice, ventosi ceciderunt murmuris auræ:
 Hinc adeò media est nobis via: nanque se-
 pulchrum

Incipit apparere Bianoris: hîc, vbi densas
 Agricola stringūt frōdes, hîc Moeri canam?
 Hîc hoedos depone, tamen veniem? in urbē,
 Aut si nox pluuiā ne colligat antè veremur,
 Cātantes licet vsque (minus via lædet) eam?
 Cantantes vt eamus, ego hoc te fasce leuabo.
 Desine plura puer: et quod nūc instat, agam? MOE.
 Carmina tum melius, cūm venerit ipse, cane-
 mus.

IN NONAM ECLOGAM.

ECLOGA nona hunc fere syllogismum
 continet.

Indignum est Virgilium agris expelli,
 & vexari:

At id factum est:

Indignum igitur.

Ad assumptionis vim præcedit querimonia iniuriæ
 Virgilio factæ. Quò te] Occasio eclogæ sumitur è Mœ-
 ri procuratore Virgilij, deferente hœdos ad Arrium seu

Milonem Toronem, ut Probus appellat, centurionem, à quo Virgilius eiectus & penè interemptus fuerat: è septimo Idyllio est:

σιμικήδα, πᾶ δὴ τὸ μεσσημέριον πόδες ἔλκεις;

Simichida, quò iam in meridie pedes trahis?

Et 13. Idyl. -ὁ δ' αἶ πόδες ἄρον, ἐχώρη μαινόμενος.

Hic autem quò pedes ducebant, ibat furens.

O *Lycida*] Prima pars assumptionis, quòd Virgilius sit agris eiectus: vbi dissimile est: Nunquam videbatur ut eiiceremur agris, at eiecti sumus. Est autem Lycida viatoris nomen ex Idyllio septimo. *Hæc mea*] Protopœia. *Nunc victi*] Antapodosis efficiente causa confirmatur. *Tristes*] Sic Bremius Sulpitio aurum appendenti & roganti cur ensẽm vnà cum baltheo exutum lancibus apponeret. Quid enim aliud (inquit) nisi dolor victis? *Sors*] Et certè in armis militum virtus, locorum opportunitas, sociorum auxilia, classes, cõmeatus multum iuuant: maximam verò partem, quasi suo iure sibi fortuna vëdicat, & quidquid est prosperè gestum, id penè omne ducit suum, ait Cicero pro Marco Marcello: & illud est apud Terentium, *Omniũ rerum vicissitudo.*

Quod nec bene vertat] Imprecatio est, cui contraria illa bonæ precationis formula, Bonum sit, ut sequente ecloga, item fœlix faustumque sit. *Certè*] Prolepsis velut è dissentaneis, ad assumptionis illustrationem, quod Virgilius dicatur agrum suum seruasse. *Quasẽ*] Topographia est agri Virgiliani è suis finibus, monte, Mincio, fago: qualis ecloga prima attingitur.

Menalcam] Quintilianus libri octauĩ capite sexto allegoriam hĩc efficit sine vlla translatione: Hoc enim loco (ait) præter nomen, cætera propriis decisa sunt verbis: verum non pastor Menalcas, sed Virgilius est intelligendus. Hæc ille: In quo allegoriam facit, labitur: est enim sola per similitudinem quandã metaphora in verbo, Menalcas. *Audieras*] Solutio prolepsẽos, vbi cõceditur argumentum, sed eius conclusio negatur, idque parium collatione declaratur. *Chaonias*] Chao-
nia

nia regio est Epiri, vbi quondam in sylua Dodonea colūbæ dicuntur humana voce oracula reddidisse: idēoque collationem hanc Seruius de auguriis interpretatur, quia maiora sunt in aquilis, in columbis minora. At præstat intelligere de virtute aquilæ supra columbas excellentē: quæ Aeneidos vndecimo, comparatione illa declaratur, de Camilla filium Enni longissimè viribus superante:

*Quam facile accipiter saxo sacer ales ab alto
Consequitur pennis sublimem in nube columbam,
Comprensamque tenet, pedibusque euiscerat vncis,
Iam cruor & vulsæ labuntur ab æthere pennæ.*

Quod nisi] Additur ad agri amissionem vitæ periculum. *Ante*] Hic versus defendit illum similem ecloga prima,

Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice coruix:

Qui tamen a criticis vt adulterinus confoditur.

Heu] Propositio syllogismi sequitur: Indignum est Virgilium sic affici. *Heu heu*] Exclamatio est & anaphora, & apostrophe ad Menalcam. *Quis*] Anaphora vbi est periphrasis bucolici carminis, ex rebus ei subiectis.

Quis humum spargeret] pro humū sparsam caneret? qualis ecloga sexta oratio fuit,

Phaethontiadæ musco circumdat amaræ Corticis.

Pro, canit Phaethontiadæ circumdatas musco. Idyllio decimonono,

*τίς ποτὶ σὸν σύργῳ μελίσδεται ὦ τριπόδατε;
τίς δ' ἐπὶ σοῖς καλὰ μοῖς θάσδ' ὀύμαι; τίς θρασὺς οὕτως;
Quis ad tuam fistulam canit ὁ optatissime?*

Quis autem in tuis arundinibus ponet os? quis audax sic?

Tityre] Variorū Menalcæ carminū inductio lōga sequitur, sed ferè abruptorū: vt si quis ad variā & excellentē Maronis poësim laudādū recitaret varios ex Bucolicis, Georgicis, Aeneide locos imperfectos: In primo Bucolica species. Locus est è tertio Idyllio,

τίτυρ' ἐμὴν καὶ χαλὸν πεφιλαμένε, βόσκει τὰς αἴγας,

καὶ ποτὶ τὰν κρᾶναν ἄγε τίτυρε, καὶ τὸν ἐνόρχαν,
 τὸν λιβυκὸν κνάκωνα φυλάσσειο, μή τυ κορύψῃ,
Tityre, nobis pulchrè dilecte, pasce capellas,
Et ad fontem age Tityre, & coleatum
Illum Libycum album observa, ne te cornu feriat.

Tityre autem in principio & fine est epanalepsis.
 Cornu ferit] Sic ecloga tertia:

-pascite taurum

Iam cornu petat & pedibus qui spargat arenam.

Imò] Secundum carmen superiore maius, quo Varus
 laudatur, de quo fuit ecloga sexta,

-Siquis tamen hæc quoque si quis

Captus amore leget, te nostræ Vare myricæ,

Te nemus omne canet.

Vare] Apostrophe. Mantua] in fine & principio, est
 anadiplosis: tametsi non est prius omnino in fine.

Væ] Exclamatio. Cremonæ] Quæ partes Bruti & Cas-
 sij secuta, agros ideo amiserat. Cygni] scribitur græcè
 κύκνος, & interdum latine cyncos, latine est olor, ut pau-
 lò post,

-sed argutos inter strepere anser olores,

Hic autem metaphorâ poëtas significat, propter simi-
 litudinem cantus & numinis: poëtarum enim deus est
 Apollo, idemque cygnorum: de quo sic prima Tuscula-
 na Cicero. Itaque commemorat, ut cygni, qui non sine
 causâ Apollini consecrati sunt, sed quod ab eo habere
 diuinationem videantur, quia prouidētes quid in mor-
 te boni sit, cum cantu & voluptate moriantur: hæc Ci-
 cero. Dicitur autem cygnus mortem præsentiens sua-
 uissimè canere, eoque illud Martialis spectat:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua

Cantator cygnus funeris ipse sui.

Plinius tamen, libri decimi capite vicesimo tertio, id
 deridet. Olorum (inquit) morte narratur flebilis can-
 tus, falsus, ut arbitror aliquot experimentis: sed cy-
 gnus hic per metaphoram poëtas significat, quomodo
 dixit Horatius de Pindaro quarto carminum,

Multa

Multa Dircaum leuat aura cygnum.

Sydera] Tales iam metaphoræ fuerunt,

Ipsi lætitia voces ad sydera iactant Intonsi montes,

Ecloga quinta:& ibidem,

Daphnis ego in syluis hinc vsque ad sydera notus.

Sublime] Eaque scuta quæ fuerant sublime fixa, sunt humi inuenta, Cicero de diuinatione. Idem, Nihil mea interest humine an sublime putrescam: prima Tusculana. Cato de re Rustica sublimiter dixit capite septuagesimo. Item Columella libri decimioctauo capite vndecimo. Sic tua] Secundum carmen, vbi primum comparatio est duorum similium.

Cyrnæas] Cyrne insula est Thyrrheni maris, Corsica latinis est. Taxos] Taxus arbor est, quam Sestius scribit Smilacē à græcis vocari, & esse in Arcadia tam præsentis veneni, vt si qui sub ea dormiant, cibum uē capiāt moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicunt venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus sagittæ tingantur: repertum est innoxium fieri, si in ipsam clauus æreus adigatur. Plinius libri decimi sexti capite decimo. Seruius ait arborem esse venenatam, qua pastæ apes, mel amarissimum faciant: quod elegiarum primo Ouidius indicat,

Melle sub infami Corsica misit apis.

Distentent] ecloga quarta fuit,

Ipsæ lacte domum referent distenta capellæ Vbera.

Incipe] Prouocatio est ex quadam pactione alterni carminis, cuius & caussa & effectus & testimonium profer-

tur. Incipe] Sic ecloga quinta,

Incipe Mopse prior, si quos aut Phyllidis ignes.

Pierides] De quibus ecloga tertia,

Pierides vitulam lectori pascite vestro,

& 6. Pergite Pierides-

& 8. Dicite Pierides-

Mihi me] Polypoton. Poëtam] Locus est ex Idyllio 7.

καὶ γὰρ ἐγὼ μοι σᾶν χαπυρὸν σόμα, κ' ἡμε λέγοντι

πάντες ἀοιδὸν ἄριστον, ἐγὼ δ' ἐτίς ὁ ταχυπρόθεος.

P. RAMI PRAELECT.

ὃ δ' αὖν, ὃ γὰρ πω κατ' ἐμὸν νόον, ὅτε τὸν ἑσθλὸν
 Σικελίδαν νίκημι τὸν ἐκ Σάμῳ, ὅτε Φιλιτάν,
 αἰείδων, βάρβαρος δὲ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω.
Etenim musarum ego dulce os, et me dicunt

Omnes cantorē optimum: ego autē aliquis non credulus.
Non per terrā: nondum enim secundum meam mentem
neque bonum

Sicelidem vicerim illum ex Samo, neque Philetam,
Canens: rana autem ad locustas tanquam aliqua contēdo.

Sed non ego] Correctio confirmata testimonio.

Varo] Seruius legit hīc Vario, & Varium illum supe-
riorem, belli ducem facit, hunc poētam, à quo nempe
Virgilij sint opera correctā iussu Augusti, vt antea iam
dictum est. Cinna] Scripsit hic poēta poēma Smyrnam
nomine, de quo Catullus:

Smyrna mei Cinnae, nonam post denique messēm

Quā cœpta est nonam quæ edita post hyemem.

Sed argutos] Dissimile. Anser] Sensum duplicem ὁμο-
νυμία facit: vel enim anser auis inter aues olores, vel
Anser poēta laudator Antonij triumviri. De quo sic
Ovidius,

Cinna quoque huic comes, Cinnάque procacior Anser.

De quo est in Philippica decimatertia: De Phalerno
anserēs depellantur: agrum enim illum Antonius An-
seri poētæ donauerat. Idyllio septimo,

βάρβαρος δὲ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω.

Rana autem ad locustas tanquam aliqua contendo.

Id quidem] Attentio ad proximum carmen ex adiun-
ctis, præsenti commentatione & excellentia rei.

Huc ades] Quartum carmen quo Galatea inuitatur
è mari ad terram ex adiunctis vtriusque. Quale est Idyl-
lio quinto,

ΛΑ. Ἀλλὰ γὰρ ἔρφ' ὦ δ' ἔρπε, καὶ ὕστερα βωκολιαξέῃς.

ΚΟ. ὅχ' ἔρφ' ὦ τλωεῖ, τούτῳ δρυέες, ὦ δὲ κύπειρος,

ὦ δὲ καλὸν βομβεῦντι ποτὶ σμάνεσσι μέλισσαι.

ἐνθ' ὕδατος ψυχρῷ κρᾶναι δύο, ταῖ δ' ἐπὶ δένδρῳ

ὀρνίχες λαλαχεῦντι, καὶ ἅ σκιὰ δέν ὁμοίαι

τῶ παρὰ τιν' ῥά κ' αὖ δὲ καὶ ἅ πίτυς ὑφ' ὅθε κώνυς.

LA. Sed enim veni huc, veni & postremò bucolicè canes.

CO. Non veniam illuc, hîc quercus, hîc cyperus,

Hîc bene resonant in aluearibus apes:

Hîc aquæ frigida fontes duo: in arbore autem

Aues canunt, & vmbra nihil similis

Isti apud te: mittit autem & pinus supernè nucleos.

Item Idyllio vndecimo,

ἀλλ' ἀφίκευ τὺ ποτὶ μὲ, καὶ ἐξῆς ὅθεν ἔλασσαν.

τὰν γλαυκὰν δὲ θάλασσαν ἔα ποτὶ χέρσον ὀρεχθεῖν.

Ἀ' δ' ἰδὼν τ' ὦν τρω παρ' ἐμὴν τὰν νύκτα διαξῆς.

ὄντι δάφναι τιμῇ, ὄντι ῥ' αἰθναὶ κυπάρισσι,

ὄντι μέλας κισσός, ὄντ' ἄμπελος ἃ γλυκύκαρπος

ὄντι ψυχρὸν ὕδωρ, τό μοι ἃ πολυδέενδρεος Ἀ' ἰτνα

λευκὰς ἐκ χιόνος ποτὸν ἀμβρόσιον προΐησι.

τίς κ' ἂν τῶν δὲ θάλασσαν ἔχειν, ἢ κύμαθ' ἔλοιτο;

Sed veni tu ad me, & deinceps habebis nihil minus:

Glaucum autem mare sine in terram extendi,

Dulciter in antro apud me noctem deges:

Sunt lauri illic, sunt tenues cyparissi,

Est nigra hedera, est vinea dulcis fructus,

Est frigida aqua, quam mihi arborosa Aetna

Alba ex niue potum diuinum præmittit.

Quis præ his mare habere vel vndas eligeret?

Talis loci commendatio fuit ecloga prima,

Fortunate senex hîc inter flumina nota.

Itē 3. Dicite, quandoquidem in molli consedimus herba.

& 5. Siue sub incertas zephyris motantibus vmbas,

Itē 7. Et si quid cessare potes requiesce sub vmbra.

Populus] Populus inter arbores quibus arbuſtatur ager vitibus imprimis amica, vt Plinius libri decimi septimi capite vicesimo. Quid] prouocatio ad quintum carmen ex adiunctis temporis. Numeros] Numerus rhythmum significat, vt Quintilianus ait libri noni capite tertio, vbi citat hunc versum. Daphni] Quintum carmē in laudem Iulij Cæsaris, in cuius ludis funebribus stella crinita per septem continuos dies fulsit, exoriens circa

P. RAMI PRAELECT.

undecimam horam, creditumque est animam esse Cæsaris in cœlum recepti, & hac de causa simulachro eius additur in vertice stella. Suetonius in Iulio capite octogesimo. Est autem hîc dissimilitudo quædam ad messem & vindemiam: Non est tibi aliquod vetus signû spectandum, sed astrû Cæsaris: nisi malis de Augusto intelligere, cui signi cœlestis locus primo Georgico promittitur,

*Anne nouum tardis sidus te mensibus addas,
Quâ locus Erigonem inter Chelâsque sequentes
Panditur: ipse tibi iam brachia contrahit ardens
Scorpius, & cœli iusta plus parte relinquit.*

Signorum] Signa ex multis stellis constant, qualia sunt toto cœlo quadraginta septē ab astrologis obseruata: viginti septētrionalia, duodecim in Zodiaco, quindecim meridionalia. Hîc tamē videtur pro simplici stella accipi. *Dionæi*] Dione, mater est Veneris, vnde Aeneas, à quo Iulus, vnde Cæsar Iulius: vt Aeneidos primo,

Iulius à magno demissum nomen Iulo.

Astrum] græcum est, pro signo ex multis stellis composito: hîc pro singulari stella sumitur. *Astrum Astrû.*] Anadiplosis. *Apricis*] Apricum ἀνθ' ὀρεῶν, sine horrore, locus soli perpetuò obiectus: propriè opponitur opa co. Interest inter locos, opaci an aprici, ait in Partitionibus Cicero. Hinc ex subiecto per metonymiâ dicuntur aues apricæ, primo Aeneidos,

-et apricis statio gratissima mergis.

Item. *-aprici meminisse senes,*

ait Persius Satyra quinta. *Duceret colorē*] Periphrasis est ex adiunctis, pro maturesceret. *Insere*] Videtur esse cōsolatio quædā lamentationis illius (*Insere nunc Melibææ pyros &c.*) Ratio ex adiunctis & causis. *Omnia fert*] Omnium rerum vicissitudo. Lucretius,

-minui rem quàmque videmus,

Et quasi longinquo fluere omnia cernimus æuo,

Ex oculisque vetustatem subducere nostris.

Et Ouidius decimoquinto metamorphoseos,

Tempus edax rerum, tûque inuidiosa vetustas

Omnia

Omnia destruitis.

Sæpe ego] Excusatio quædam non continuati carminis: Iuuenis multa carmina tenui: nunc oblitus sum, dissimilitudo est. *Condere*] Hic versus, ait Valla in Raudensem, licentiam poëticam ostendit, qua ego non uter duntaxat in prosa. Dicerẽ enim sic: Memini me puerum condidisse, seu condere solitum esse: at Vallæ refragantur multa Ciceronis exempla. Memini te mihi Phænæ cœnam narrare: ad Papyrium libro nono. Hoc memini dicere, sexta actione. Iuri studere te memini: primo de legibus. Attamen etiam præterito idem iungit. De comitiis meis & tibi me permississe memini: libro primo epistolarum ad Atticum. Meministis me ita distribuissẽ initio causam, pro Amerino. Itaque lapsus est hic Valla. *Soles*] Metonymia pro dies, quia dies est mēsurā solaris motus. *Oblita*] passiuam significationem hic notabis, qualis est frequens in participiis verborum deponentium. *Vox*] Illustratio ex simili & eius efficiente causa. *Lupi*] Theocritus Idyllio decimoquarto,

-ὃ φθεγγέῃ, λύκον εἶδες,

Non loqueris, lupum vidisti.

Hinc prouerbum: Lupus in fabula, dicitur, cū superuenit is de quo loquimur, & nobis sui præsentia, loquendi facultatem amputat. causa Physica est: creditur enim luporum visus esse noxius, vocẽmque homini quẽ priores contemplantur, adimere ad præsens, ait Plinius libri octauī capite vicesimo secundo. At si lupus ab homine prior visus fuerit, debilitatur, ait Constantinus libri decimiquinti capite primo: vt ἀντιπαράθετα hæc sit mutua. *Causando*] Sextum carmen abruptum, vt ferẽ superiora. *Causari* est causam dicere. *Silet*] Sic Aeneidos primo,

Aequora tuta silent.

Vbi periphrasis est Malaciæ ex suis efficientibus. Idyllio secundo,

ἦνι δὲ σιγαῖ μὲν πόντος, σιγῶντι δ' ἄηται.

Ecce autem silet quidem pontus, silent autem venti.

Aequor] Quid tam planum quàm mare? ex quo etiam

P. RAMI PRAELECT.

æquor illud poëtæ vocant, ait Cicero in Lucullo: vbi synecdochen indicat generis pro specie. *Hinc*] Inuitatio est ad canendum, aut requiescendo aut progrediendo: pars vtraque suis adiunctis exponitur. *Bianoris*] Bianor qui & Ocnus dicitur, cōdidit Mantuam & nomine Mātus matris appellauit, vt Aeneidos decimo dicitur:

Ille etiam patriis agmen ciet Ocnus ab oris

Fatidicæ Mantus, & Thusci filius amnis:

Qui muros matrisque dedit tibi Mantua nomen.

Simile est septimo Idyllio,

κ' ἔπω τὰν μεσάταιν ὁδὸν ἀνυμες, ἔδὲ τὸ σᾶμα

Α' μὲν τῷ Βρασίλα κατεφάνετο.

Et nondum mediam viam confecimus, neque sepulchrum

Nobis Brasila apparebat.

Cantantes vt eamus] Idem repetitum initiis, Anaphora est. *Vsq̃ue.*] Pro continenter, continuè. Sic à Terentio sumitur in Adelphis. *Quid potui melius? qui hodie vsque os præbui?* Idem à Cicerone ad Cornificium: *Mihi quidem curæ erit vsque quid agas.* Idyllio septimo,

Α' μάγε δὴ, ξυνὰ γὰρ ὁδὸς, ξυνὰ δὲ καὶ αἶψα,

βωκολιασδῶμεθα· τάχ' ὥτερος ἄλλον ὄνασῃ.

Sed age iam, communis enim via, cōmunis autē & dies,

Canamus: fortè alter alterum iuuabit.

Desine] Conclusio eclogæ per collationem dissimilium: *Negotium nostrum nunc agamus, aliàs canemus.*

Desine] simile illud fuit ecloga quinta,

Sed tu desine plura puer, successimus antro.

ECLOGA DECIMA.

Gallus.

EXtremum hunc Arethusa mihi concede laborem:

*Pauca meo Gallo, sed quæ legat ipsa Lycoris,
Carmina sunt dicenda: neget quis Carmina
Gallo?*

*Sic tibi cùm fluctus subter labère Sicanos,
Doris amara suam nō intermisceat vndam.
Incipe, sollicitos Galli dicamus amores:
Dum tenera attōdent sime virgulta capellæ.
Non canimus surdis: respōdent omnia syluæ.
Quæ nemora, aut qui vos saltus habuere
puellæ*

*Naiades, indigno cùm Gallus amore periret?
Nam neque Parnassī vobis iuga, nam ne-
que Pindi*

*Vlla moram fecere: neque Aonia Aganippe.
Illum etiam lauri, illū etiam fleuere myricæ:
Pinifer illum etiam sola sub rupe iacentem
Menalus, & gelidi fleuerunt saxa Lycei.
Stant & oues circū, nostri nec pœnitet illas:
Nec te pœniteat pecoris diuine poëta.
Et formosus oues ad flumina pavit Adonis:
Venit & vpilio: tardi venère bulbuci:
Vuidus hyberna venit de glande Menalcas.
Oēs, vnde amor iste? rogāt, tibi venit Apollo,
Galle quid insanis? inquit: tua cura Lycoris
Përque nives alium, përque horrida castra
secuta est.*

Venit & agresti capitis Sylvanus honore,
 Florentes ferulas, & grandia lilia quassans:
 Pandens Arcadiæ venit: quæ vidimus ipsi,
 Sanguineis ebuli baccis, minióque rubentem.
 Et quis erit modus? inquit: amor non talia
 curat:

Nec lachrymis crudelis amor, nec gramina
 riuvis

Nec cytiso saturatur apes, nec frõde capellæ
 Tristis at ille, tamẽ cõtabitis Arcades, iquit,
 Montibus hæc vestris: soli cantare periti
 Arcades. ô mihi tum quàm molliter ossa
 quiescant,

Vestra meos olim si fistula dicat amores.
 Atque vtinã ex vobis vnus, vestriq; fuisset
 Aut custos gregis, aut maturæ vinitor vna.
 Certè siue mihi Phyllis, siue esset Amyntas,
 Seu quicunque furor (quid tum, si fuscus
 Amyntas?

Et nigræ violæ sunt, & vaccinia nigra)
 Mecum inter salices lenta sub vite iaceret.
 Serta mihi Phyllis legeret, cõtaret Amyntas.
 Hîc gelidi fontes: hîc mollia prata Lycori,
 Hîc nemus: hîc ipso tecum consumerer æuo.
 Nûc insanº amor duri me Martis in armis,
 Tela iter media, atq; aduersos detinet hostes.

Tu procul à patria (nec sit mihi credere) tātū
 Alpinas ah dura niues, & frigora Rhēni
 Me sine sola vides, ah te ne frigora lædant:
 Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plātas.
 Ibo & Chalcidico quæ sunt mihi condita
 versu

Carmina, pastoris Siculi modulabor auena.
 Certum est in syluis, inter spelæa ferarum
 Malle pati, tenerisque meos incidere amores
 Arboribus: crescent illæ, crescetis amores.
 Interea mistis lustrabo Mænala Nymphis:
 Aut acres venabor apros, nō me vlla vetabūt
 Frigora Parthenios canib⁹ circūdare saltus.
 Iam mihi per rupes videor, lucosque sonāteis
 Ire. libet Partho torquere Cydonia cornu
 Spicula: tanquam hæc sit nostri medicina
 furoris:

Aut de⁹ ille malis hominū mitescere discat.
 Iam neque Hamadryades rursus, nec carmi-
 na nobis

Ipsa placent: ipse rursus concedite syluæ.
 Non illum nostri possunt mutare labores,
 Nec si frigorib⁹ mediis, Hebrumque bibamus
 Sithoniásque niues hyemis subeam⁹ aquosæ:
 Nec si cū moriens alta liber aret in vlmo,
 Aethiopum versemus oves sub sydere Cæcri.

OMNIA vincit amor: & nos cedamus
amori.

Hæc sat erit diuæ vestrum cecinisse poëtam,
Dum sedet, & gracili fuscæ cellâ textit hibisco,
Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo:

Gallo, cuius amor tātū mihi crescit in horas
Quantū vere nouo viridis se subiicit alnus.
Surgamus, solet esse grauis cātantib⁹ vmbra:
Iuniperi grauis vmbra: nocent & frugibus
vmbrae.

Ite domū saturæ, venit Hesper⁹, ite capellæ.

IN DECIMAM ECLOGAM.

ECLOGA decima deplorat Galli amo-
res in Cytherida: de quo satis ecloga
sexta. Partem deplorationis Virgilius
persona sua sustinet, partem Gallus ip-
se. Argumentum est tempore descriptæ
eclogæ antiquius, & antequam Virgi-
lius agros suos amisisset, amores hi contigerant.

Extremum] Exorditur ab inuocatione musæ Theocri-
tiæ, quam per Arethusam ex subiecto nempe suo signifi-
cat: Ita se Theocriti discipulum profitetur ecloga quar-
ta & sexta. *Extremum*] Inuocationes quatuor antea fue-
runt: ecloga quarta,

Sicelides Musæ paulo maiora canamus:

Deinde 6. *Pergite Pierides, Chromis. &c.*

Item 7. *Nymphæ, noster amor Lybethrides, &c.*

Item 8. *Dicite Pierides, &c.*

Arethusa] In quarta Syracusarum parte, quæ insula di-
citur, fons est aquæ dulcis, cui nomen Arethusa est, in-
credibili magnitudine, plenissimus piscium: Qui fluctu
totus

totus operiretur, nisi munitione & mole lapidum à mari difiunctus esset. Hæc Cicero sexta Actione. Per Arethufam igitur, significat Syracufanas & Theocritias musas: nominatur autem Arethusa primo Idyllio,

-χαῖρ' Ἀρέθοισα,
καὶ ποταμοὶ καὶ χεῖτε καλὸν κατὰ Θύμβριδος ὕδωρ.
-Vale Arethusa,

Et fluuij qui funditis pulchram iuxta Thymbridē aquā.

Gallo] In medio & fine Epanodos est. Sic tibi] Illustratio è simili: Sic aquas puras à marinis habeas, vt nobis fauebis. *Subterlabère*] In mirabilibus aquarum, fons hic enumeratur: Alpheus enim fluuius Elidis in Peloponneso creditur subter maria tanto maris interuallo lapsus in Arethufam erumpere. Quod Plinius libri secūdi capite centesimo tertio testatur: Quidā fluuij (ait) odio maris ipsa subeunt vada: sicut Arethusa fons Syracufanus, in quo redduntur iacta in Alpheum, qui per Olympiam fluens Peloponnesiaco litori infunditur. quod etiā Virgilius tertio Aeneidos,

*Sicanio prætenta sinu iacet insula contra
Plemmyrium vndosum: nomen dixere priores
Ortygiam. Alpheum fama est huc Elidis amnem
Occultas egisse vias subter mare: qui nunc
Ore Arethusa tuo Siculis confunditur vndis.*

Ortygia autem Virgilio hîc est illa quarta pars Syracusarū, quā Cicero vocat insulam. *Sicanos*] Sicani populi Hispaniæ à fluuiio Sicore dicti: hi duce Siculo, exclusis Aboriginibus Italiam tenuerūt, ab iisdem vicissim postea pulsi Siciliam occupauerunt: & suo nomine Sicania dixerunt. Alij putant à Sicano Cyclopis filio. *Doris*] filia Oceani & Tethyos: hîc per metonymiam pro mari.

Incipe] Propositio est eclogæ: Cantemus amores Galli. Ratio ex adiunctis otio & attentione. *Sollicitos*] Res est solliciti plena timoris amor, ait Ouidius epistola prima: & Idyllio decimo,

Ἀλλὰ καὶ ὧ' φρόντισος ἔρως.

Sed inconsideratus amor. Et decimoquarto Idyllio,

P. RAMI PRAELECT.

χ' ὦ, τι τὸ φάρμακόν ἐστιν ἀμηχανέοντος ἔρωτος;
Et quæ medicina est immedicabilis amoris?

Sylva] Pro Echo, ait Seruius : metonymiam malo pro pastoribus sylvarum. *Quæ nemora*] Musas accusat veluti negligentes Gallum, cùm tamen ab omnibus defleatur. Dissimilitudo est, cuius propositio significat Gallum, spretis literarum studiis, in amores tam indignos incidisse. Locus est ex Idyllio primo.

πᾶ ποκ' ἄρ' ἦδ' ὅκα δάφνις ἐτάκετο, πᾶ ποκα νύμφαι;
 ἢ κατὰ πλωγῶ καλὰ τέμπεα, ἢ κατὰ πίνδω;
 ἔ γαρ δὴ ποταμοῖο μέγαν ῥ' ὅον εἶχετ' Ἀνάπῳ,
 οὐδ' Αἴτνας σκοπιᾶν, ἔδ' Ἀκιδος ἱερὸν ὕδωρ.

Vbi tunc eratis, quando Daphnis contabuit, vbi tunc nymphae?

An per Penei pulchra tempe, an per Pindi?

Non enim fluminis magnum fluxum habebatis Anapi:

Neque Aetnae speculam, neque Acidis sacram vndam.

Naiades] De quibus ecloga secunda,

-tibi candida Nais.

Vbi synecdoche est ex specie significans genus.

Parnassi] Parnassus mons Phocidis, vt Pindus Thessaliæ, Apollini sacri. *Aonia*] Probus legit Aoniæ Aganippe, vt licentia sit talis, qualis est,

Insula Ionio in magno tertio Aeneidos.

Aganippe] Fons est Bœotiae sacer musis, vocatur & Hippocrene. *Illum etiã*] Antapodosis sequitur, lōga & hyperbolica inductione Gallū deplorantiū : qualis est Idyllio primo de Daphnide, etiã ecloga quinta. *Lauri*] Sic fere ecloga quinta,

Extinctum Daphnim crudeli funere nymphae

Flebant: vos coryli testes, & flumina nymphis:

Daphni tuum Pænos etiam ingemuisse leones

Interitum, montesque feri, sylvaëque loquuntur.

Vbi & Theocriti locus citatus est: multo autem copiosior est. argumenti similis locus Idyllio decimonono,

Σέο Βίων ἐκλαυσεν ταχὺν μόρον αὐτὸς Ἀπόλλων,

καὶ σάτυροι μύροντο, μέλα γλαυνοί τε πρίηποι,

καὶ πάντες συναχθῆντι τὸ σὸν μέλος, αἶτε καθ' ὕλαν
κρανίδες ὠδύραντο, καὶ ὕδατα δάκρυα χέτο.

Tui Bion fleuit velocem mortem ipse Apollo,

Et satyri fleuerunt, nigrarumque vestium Priapi:

Et Panes suspirauerunt hunc tuum cantu: hique in sylua

Fonticuli fleuerunt, & aquae lachrymas ceperunt.

Pini fer] Sic ecloga octaua,

Manalus argutumque nemus, pinosque loquentes

Semper habet-

Lycæi] Lycæus, mons Arcadiæ Pani sacer, à quo Ly-
cæa sacra, quæ Romanis Lupercalia. Lycæi mentio est
Idyllio primo,

ὦ πᾶν πᾶν, εἴτ' ἐσὶ κατ' ὄρεα μακρὰ λυκαίῃς

O Pan Pan siue es iuxta montes longos Lycæi.

Nostri] Amantium pastorum. Illas] Sic ecloga quinta,

Non vlli pastos illis egere diebus

Frigida Daphni boues ad flumina, nulla neque amnem

Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.

Nec te] Apostrophe per digressionem, vbi parium col-
latio duplex est. Pænitet pæniteat] Polypoton. Adonis]
Filius Cyniræ regis Cypriorum, & Myrrhæ, adamatus
à Venere: è Theocrito versus est integer,

ὠραῖος χ' ὦ δῶνις ἐπεὶ καὶ μάλα νοµεύει.

Formosus etiam Adonis quoniam & oues pascit.

Huius epitaphium mirè describitur vicesimo tertio
Idyllio apud Theocritum. *Opilio] Pro opilio schemate*
græco, ait Seruius, vt ὄρεα, ὄλυμπον pro, ὄρεα, ὄλυμπον.
Opilio autem tanquam ouilio, qui oues custodit.

Vuidus] Pinguis ait Seruius: humidus, qui humorem
habet extrinsecus: vuidus qui intus: & est hîc periphra-
sis cuiusdam porculatoris porcos glande saginantis.
Locus est ex Idyllio primo,

ἦνθον τοὶ βῶται, τοὶ ποιμένες ὦ πόλοι ἦνθον.

πάντες ἀνθρώπων, τί πάθοι κακόν ἦνθ' ὁ πρίηπος,

κ' ἦφα, δάφνι τάλαν, τί τὸ τάκεαι;

Venerunt bubulci, pastores, caprarij venerunt.

P. RAMI PRAELECT.

*Omnes interrogabant quod passus fuerit malum:
venit Priapus,
Et dixit, Daphni miser, quid tu liquefcis?*

Omnes] Finguntur decori gratia pastores interro-
gare, & Apollo diuinare: Dij autem ad consolandum
Galli amorem aduocantur, qui & ipsi amatores fue-
runt. Daphnes enim amator Apollo fuit.

Galle] Prosopopœia Apollinis consolantis Gallum.
Ratio est è remotione finis. cruciaris propter Lycorim:
at alium diligit. Simile est Idyllio primo,

ἦνθ' ἔρμας πρᾶτιστος ἄπ' ἔρεος, εἴ πε δὲ, δάφνι,
τίς τυ κατατρύχει; τίνος ὦ γὰρ θέ ῥασον ἔρασσαι;

Venit Mercurius primus à monte, dixit autem Daphni,

Quis te consumit? cuius ô bone tantum amore caperis?

Sed paulò post apertius,

-ἦνθ' ὁ πρίηπος,
κ' ἦφα, δάφνι τάλαν, τίτ' ἄκεαι; ἅ δέ τε κῶρα
πᾶσιν ἀνὴ κράναν, πάντ' ἄλσεα πρὸς ἰφορέται.

-Venit Priapus,

Et ait, Daphni miser, quid tu liquefcis? puella autem

Omnem per fontem, omnia nemora pedibus fertur.

Tua cura] Sic antea ecloga prima,

Nec tamen interea raucae, tua cura, palumbes.

Alium] Marcum Antonium in Gallia profectum in-
terpretes hîc appellant. *Sylvanus]* Sylvanus sylua-
rum deus suis adiunctis hîc describitur. *Quin,* ait Pli-
nius libri duodecimi capite primo, & Sylvanos Faunós
que & dearum genera syluis, ac sua numina, tanquam
& cœlo attributa, credimus. Sylvanus autem Cypa-
rissum amauit. *Ferulas]* Ferula arbor est Plinio li-
bri vicesimi quarti capite primo: duóque eius genera,
aliis herba, ideoque Clearchus dixit esse lignum, &
non lignû: fœniculo similis foliis & caule, nisi quòd cau-
lem habet multò altiore & crassiore: profert enim
sæpe

sæpe ternum cubitorum, & folia ipsa asperiora & latiora, vt Dioscorides, ait libri tertij capite 73. Nascitur locis calidis & transmarinis: olim magistri, manus puerorum ferula cædebant: de quo Martialis decimo quarto libro,

*Inuisæ nimium pueris, gratæque magistris
Clara Prometheo munere, ligna sumus.*

Et item sexto,

Ferulaque tristes, sceptrâ pædagogorum.

Hinc Prouerbij species apud Iuuenalem Satyra prima,

Et nos ergo, manum ferulae subduximus,

Pro, literas opera magistrorum didicimus. Dioscoridis interpres putat hodie prorsus esse incognitam: at visitur in hortis Parisiensibus, qualis à Dioscoride describitur.

Grandia lilia] de his ecloga secunda,

-Tibi lilia plenis

Ecce ferunt nymphae calathis-

Nullis florum excelsitas maior, ait Plinius libri vicesimiprimi capite quinto. *Pan*] Pan etiam suis adiunctis notatur. Hic autem Syringa nympham amauit.

Deus Arcadiae] Sic ecloga quarta,

Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,

Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.

Sanguineis] Sic ecloga sexta eadem metaphora fuit,

Sanguineis frontem moris, et tempora pingit.

Minioque] Minium terra est rubra, qua colore rubro aliquid tingitur: Minium in voluminum quoque scriptura usurpatur, clariorisque literas, vel in auro, vel in marmore etiam in sepulchris facit. Plinius libri tricesimi tertij capite septimo. *Ecquis*] Consolatur Gallum, vt Apollo. Ratio consolationis item à finis remotione tribus similibus declarati.

Amor]

P. RAMI PRAELECT.

Amor] In sententiæ principio & fine, est Epanalepsis.

Gramina] Gramen interdum species est herbæ, qua nulla est gravior iumentis, siue sit viridis, siue fœno siccata, ait Plinius libri vicesimi quarti capite decimono. Vulgo sanguinaria dicitur, de qua Dioscorides libri quarti capite vicesimo sexto. Aliquando generaliter omnem herbam significat, vt hîc, *Cytiso*] De quo ecloga prima, ad illum versum,

Florentem cytisum, & salices carpetis amaras.

Apes nunquam deerunt Cytisi pabulo contingente, ait Plinius libri decimi tertij capite vicesimo quarto.

Tristis] Adhuc Virgilij persona fuit: Galli tanquã Virgilio respõdentis persona deinceps agitur, seipsum primum consolantis, ex adiunctis,

Si Arcades cantent amores Galli, fortunatus erit:

At primum:

Secundum igitur.

Assumptio præcedit ex efficiendi facultate. Arcades ferè initio est & omnino in fine, Epanalepsis igitur est.

O mihi] Propositio est per exclamationem.

Molliter] Veteres crediderunt defunctis gratum, si leui & molli sepulchro tegerentur. Quod Iuuenalis indicat Satyra septima,

Dij maiorum vmbris tenuem, & sine pondere terram

Spirantésque crocos, & in urna perpetuum ver:

Qui præceptorem sancti voluere parentis

Esse loco.

Et Dido apud Ouidium,

Ascaniúsque suos feliciter impleat annos,

Et patris Anchise molliter ossa cubent.

Item Martialis,

Sit tibi terra levis, mollíque tegarís arena.

Fistula] Metonymia. Atque *vtinam*] Optatio est, qua detestatur sortem vitæ suæ, & rusticum optat se fuisse: Ratio ex adiunctis amoribus, & eorum deliciis sumitur.

Phyllis, Amyntas] Synecdochæ sunt pro puella, puero, sicut elega quarta,

Alter erit tum Tiphys &c.

Quid tum] Prolepsis ex adiuncto colore, quæ paribus refutatur. *Nigra*] Locus è decimo Idyllio,

καὶ τὸ ἰὼν μέλαν ἔστι, καὶ ἡ γραπὴ ὑάκινθος.

Α' κα' ἔμπας ἐν τοῖς σεφάνοις τὰ πρῶτα λέγονται.

Et viola nigra est, & scriptus hyacinthus:

Sed tamen in coronis imprimis leguntur.

Et quiddam tale illud ecloga secunda,

Quamuis ille niger, quamuis tu candidus esses:

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Lenta] Id epitheton iam fuit ecloga tertia,

Lenta quibus torno facili superaddita vitis.

Item 9. *-Et lentæ texunt umbracula vites.*

Idyl. 10. χρύσοι ἀμφότεροι καὶ ἀνεκείμεθα τῷ Α' Φροδίτῃ,

τὼς αὐλὼς μὲν ἔχουσα, καὶ ἡ ῥ' ὁδὸν, ἢ τύχε μάλλον.

Aurei ambōque recumberemus Veneri,

Fistulas quidem habens, vel rosam, vel tu malum.

Hic gelidi] Apostrophe ad Lycorim, quam reuocare nititur, ex dissimilibus locorum adiunctis: quale fuit argumentum nona ecloga:

Huc ades, ô Galatea, quis est nam ludus in vndis?

Ipso æuo] id est, in perpetuum: æuum enim est sempiternum tempus, & propriè refertur ad deos.

Romulus in cælo cum diis immortalibus æuum

Degit, ait prima Tusculana Ennius.

Nunc insanus] Antapodosis, quòd Lycoris inter arma longinqua versetur, in horridis locis. *Me*] meos amores

intellige, per metonymiā subiecti pro adiuncto. *Alpinas*]

Alpes sunt mōtes quibus Italia à Germania Galliâque diuiditur. Alpes quasi Albes, quia ppetuo niuiū cādore albescant. *Rheni*] Rhenus fluuius ex Alpibus Lepontiis duobus diuersis riuīs cōfluens, Galliā tandē Germaniamque diuidit, & in Oceanū Septentrionalem labitur.

Ab] Exclamatio quæ deinde repetita versuum principis facit anaphoram. *Ibo*] Decem proximis versibus proponit sibi Gallus amoris remedium, ex cōtrariis studiis, ac primū è poëtico studio. *Calchidico*] Calchis ci-

uitas est Eubœæ, vnde Euphoriō elegiarū scriptor, quē Gallus transtulit: Calchidem Aristoteles Athenis profūgit, ibique interiit. *Modulabor aucna*] Ecloga 1. fuit,
Syluestrem tenui musam meditaris aucna.

Et 6. *Agrestem tenui meditabor arundine musam.*

Illustratio est ex subiecta carminis Bucolici materia. *Spelæa*] σπήλαιον, græcum est, quod latinis spelunca.

Arboribus] vel dicit sermone simplici, reuera in arboribus amātū nomina inscribere, vel mādare versibus Bucolicis, quorum materia est de teneris arboribus & syluis: vt vnā cū versuum fama, crescat amantiū quoque fama.

Interea] Secūdū remediū est è peregrinatione & nouis amoribus. *Mænala*] Mænalus, mons Arcadiæ: de quo antea: in plurali autē Mænala, vt hīc. *Aut acres*] Tertiū remediū è venatione, illustratū subiectis, adiūctis, caussis. *Parthenios*] Parthenius, mons est Arcadiæ, dictus ἀπὸ τῶν παρθένων à virginibus, quæ illic venari consueuerant.

Lucosque] Et hic alter est lucus sine cōsecratiōe, cōtra Seruiū, vt eclog. 8. *Per nemora atque altos quærēdo bucula lucos.*

Partho] Parthi sagittarij in bellis cōtra Romanos quā excelluerint, Romanæ docent historiæ. *Cydonia*] Cydonia ciuitas Cretæ, vna è tribus eximia, in qua calami sūt spiculis aptissimi.

Cornu] Metonymia pro arcu corneo. *Spicula*] Spiculum est lancea brevis seu telum, ferro triāgulo, vnciarum nouem, hastili pedū quinque & semis.

Vide Vegetium: Interdum sagitta est, vt hīc: aliās etiam ferrum vel aculeus sagittæ. *Tanquam*] Proponitur eorū studiorū finis, amoris nempe remediū.

Furoris] Synecdoche generis pro specie: vt paulò antè, *Seu quicumque furor.* *Deus ille*] Periphrasis amoris. *Iam neque*] Repudiat inconstanter ea tria remedia, & illis propositum finem tollit.

Hamadryades] Nymphæ, quæ simul cū arboribus & oriūtur, & intereunt, vt iam dixi. *Syluæ*] Metonymia subiecti pro adiuncta venatione.

Nec si] Dissimilitudo eōdem spectans: Quamuis summis & caloribus & frigoribus te exerceas, amorē tamen nequaquā vinces. *Hebrum*] Fluiū Thraciæ: Synecdoche totius pro

parte

parte, nempe vt ecloga prima,

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.

Sithoniásque] Sithon mons Thraciæ, cuius accolæ Sithonij dicuntur, vnde Orpheus, sicut antè dictum est ecloga quarta. *Moriens*] Periphrasis est summi æstus, ex eius effectis. *Cancris*] vbi sol est altissimus, & proximus nobis, ideóque calidissimus. Metonymia efficientis causse pro effecto. Idyllio autè septimo imprecatio quædam est de frigoribus hyemis, & caloribus æstatis: vnde videtur hic locus assumptus,

εἷς δ' ἠδ' ἠδ' ὁντων μὲν ἐν ἔρεσι χείματι μέσῳ,

ἔβρον παρ' ποταμὸν τετραμμένος, ἐγ' ὕθεν ἄρκτου:

ἐν δὲ θέρε' πνύατοισι παρ' Αἰθιοπέας νομέουσιν.

Sis quidem Edonorum in montibus hyeme media,

Hebrumque apud fluvium versus, prope Septentrionem.

In autem æstate ultimos apud Aethiopas pascas.

Omnia vincit amor] Cōcluditur hoc enthymemate Galli prosopopœia: Deinceps enim Virgilius loquitur, & hanc eclogam concludit apostrophe & inuocatione ad musas, vt hoc carmen licet tenue, Gallo tamen maximū efficiât. *Amor*] Pētemimeris est, post duos pedes breuē p lōga vsurpās. *Amor amori*] Polyptoton. *Diua*] Synecdoche generis pro specie: musas enim inuocat. *Gracili*] periphrasis carminis tenui filo deducti. *Fiscellam*] Fiscus vnde fiscina vel fiscella diminuitur, sparteum est vtenfile, ait Asconius, vel certè vimineum, vt calathi & quasi li. *Hibisco*] Hibiscus hīc videtur pro iunco aut vimine accipi. *Pierides*]

Pierides vitulam lectori pascite vestro. fuit ecloga tertia.

-Pergite Pierides-

fuit sexta.

Dicite Pierides-

fuit octaua.

Gallo Gallo] In fine sententiæ præcedentis, & initio sequentis, est anadiplosis. *Quantum*] Declaratur amor in Gallum parium collatione. *Se subiicit*] id est crescit. *Surgamus*] Ratio claudēdæ eclogæ sumitur ex adiuncto loci detrimento: vbi syllogismi species est quædam:

Vinbra grauis est cantantibus:

Hic Iuniperi est umbra:

Grauis igitur.

Nocent] Ratio propositionis è maioribus. Hic autē versus deest in quibusdam exemplaribus. Quòd autem noceant frugibus umbræ, videbis primo Georgico ad illum locum,

Efficiunt, aut umbra nocet &c.

Plinius libri tricesimi septimi capite 12. Non fastidien-
da hæc quoque scientia, atque non in vltimis ponenda,
quando, quibusque satis umbra aut nutrix aut nouerca
est. Idem libri vicesimi quarti capite octauo, ait Iuni-
peri accensæ odore serpentes fugari. *Ite*] Permissio hæc
conclusionis est loco : vbi & Epanodos eadem quæ fuit
ecloga prima,

Ite meæ quondam fœlix pecus, ite capellæ.

Item septima,

Ite domum saturi, si quis pudor, ite iuueni.

FINIS.